

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ, ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ & ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Τσιόντζελι Πασχαλιά
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Κότιος Άγγελος

Βόλος, Ιανουάριος 2010

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο «Το διεθνές, ευρωπαϊκό & ελληνικό θεσμικό πλαίσιο για τη βιώσιμη προστασία των υδροβιοτόπων», γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής και παρουσίασης της κατάστασης των υδροβιοτόπων, εξετάζονται οι απειλές που αντιμετωπίζουν και το καθεστώς προστασίας που τους διέπει σε διεθνές, ευρωπαϊκό και ελληνικό επίπεδο. Παράλληλα, αναλύεται η ύπαρξη και η αποτελεσματικότητα των όποιων διαχειριστικών μέτρων λαμβάνονται για την προστασία τους. Στο πλαίσιο αυτό, παρατίθενται δύο (2) χαρακτηριστικές περιπτώσεις μελέτης, αυτή της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εναντίον της Ελληνικής Δημοκρατίας για παράβαση της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ και αυτή της κατασκευής του Ολυμπιακού κέντρου κωπηλασίας και κανό στην περιοχή του Σχοινιά – Μαραθώνα της Αττικής, καθώς και κάποιες αποφάσεις ελληνικών δικαστηρίων. Τέλος, από την προσπάθεια αξιολόγησης της εφαρμογής των πολιτικών σχετικών με τους υδροβιότοπους, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, προκύπτουν συμπεράσματα και προτάσεις που θα μπορούσαν να αποτελέσουν αφορμή για περιβαλλοντική πρόοδο, δεδομένης της ανυπολόγιστης αξίας των υδροβιότοπων, τόσο για τη συντήρηση και ρύθμιση του υδροβιολογικού κύκλου, όσο και για το γεγονός ότι αποτελούν σημαντικά παραγωγικά οικοσυστήματα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ : Υδροβιότοπος, προστασία, διεθνές, ευρωπαϊκό, ελληνικό νομικό πλαίσιο

ABSTRACT :

In the present thesis entitled “ the international and greek institutional framework for the sustainable protection of wetlands” is being attempted to register and present the wetlands’ status, are examined the threats they face and the status of protection that regulate them in international, european and greek level.

At the same time is being analysed the existence and effectiveness of each measurement taken for their protection.

In this framework are presented two characteristic case studies, one of the Committee of the European Communities versus the Greek Republic for the violation of the directive 79/409/EEC and one of the manufacture of the Olympic center of rowing canoe cayac in the area of Schinia-Marathona of Attica.

In the end, from the attempt of evaluating the implementation of the policies regarding the wetlands, especially in Greece, are being drawn conclusions and suggestions that could be an index for environmental progression, given the inestimated value of wetlands, for the maintenance and regulation of the hydrobiologic cycle, and the fact they are important productive ecosystems as well

KEY WORDS :

Wetland, protection, international, european, greek regulatory framework

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	8
1. ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΙ.....	9
1.1. ΟΡΙΣΜΟΙ	9
1.2. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ.....	11
1.3. ΑΠΕΙΛΕΣ.....	12
1.4. ΤΥΠΟΙ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΩΝ	13
2. ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	19
2.1. ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΥΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΕΙΔΙΚΑ ΩΣ ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ ΥΔΡΟΒΙΩΝ ΠΤΗΝΩΝ (ΣΥΜΒΑΣΗ ΡΑΜΣΑΡ)	19
2.1.1. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	19
2.1.2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΡΑΜΣΑΡ ΚΑΙ ΟΙ «ΤΡΕΙΣ ΣΤΥΛΟΙ» ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ	21
2.2. ΑΛΛΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΥΣ.....	23
2.2.1. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΙΚΙΛΙΟΤΗΤΑ.....	23
2.2.2. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΑΠΟΔΗΜΗΤΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ.....	24
2.2.3. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ.....	25
2.2.4. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΕΡΗΜΩΣΗΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ.....	26
2.3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ.....	28
2.3.1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΛΕΚΑΝΩΝ	28
2.3.2. Η ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ MEDWET.....	29
2.3.3. ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ	30
3. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	32
3.1. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	32
3.2. ΕΙΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	33
3.2.1. Η ΟΔΗΓΙΑ 79/409/ΕΟΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΓΡΙΩΝ ΠΤΗΝΩΝ	33
3.2.2. Η ΟΔΗΓΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ 92/43/ΕΟΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΧΛΩΡΙΔΑΣ	36
3.2.3. Η ΟΔΗΓΙΑ ΠΛΑΙΣΙΟ 2000/60/ΕΕ ΓΙΑ ΤΑ ΝΕΡΑ	38
3.2.4. Η ΑΠΟΦΑΣΗ 82/72/ΕΟΚ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ (ΣΥΜΒΑΣΗ ΒΕΡΝΗΣ)	40
4. Η ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΩΝ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΩΝ	41
4.1. ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	42

5. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	44
5.1. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΩΝ	44
5.2. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΩΝ.....	49
5.2.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	49
5.2.1.1. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ	49
5.2.1.2. Ο ΝΟΜΟΣ 1650/1986 (ΦΕΚ 160/Α/18-10-1986) ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΟΠΩΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΟΜΟ 3010/2002 (ΦΕΚ 91/Α/25-04-2002).....	53
5.2.1.3. ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 191/1974 (ΦΕΚ 350Α/20-11-1974) ΠΟΥ ΕΠΙΚΥΡΩΝΕΙ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΡΑΜΣΑΡ, ΟΠΩΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΟΜΟ 1950/1991 (ΦΕΚ84/Α/31-05-1991).....	58
5.2.1.4. Ο ΝΟΜΟΣ 2204/1994 (ΦΕΚ 59/Α/15-04-1994) – ΚΥΡΩΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ	61
5.2.2. ΑΛΛΟΙ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ	62
5.2.2.1 ΓΕΝΙΚΟΙ.....	62
5.2.2.2. ΕΙΔΙΚΟΙ.....	63
5.3. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΣ (CASE STUDIES).....	64
5.3.1. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ C-334/04 ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.....	64
5.3.2. Ο ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΙΝΙΑ	67
5.4. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	69
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	70
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	74
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄ : ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	75
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄ : ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	84
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	91
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	91
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	92
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ.....	93

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Σύστημα ταξινόμησης τύπων υδροβιότοπων της Σύμβασης Ραμσάρ.....	15
Πίνακας 2: Σύστημα ταξινόμησης τύπων οικοτόπων που αναπτύσσονται σε υγροτόπους (οδηγία 92/43/ΕΟΚ).....	17
Πίνακας 3 : Υδροβιότοποι Διεθνούς Σημασίας της Ελλάδας.....	48
Πίνακας 4 : Υδροβιότοποι προστατευόμενοι από τη σύμβαση Ραμσάρ που κηρυχτήκαν προστατευόμενες περιοχές σύμφωνα με το ν. 1650/1986.....	57

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΕΕ - Ευρωπαϊκή Ένωση

ΖΕΠ - Ζώνες Ειδικής Προστασίας

IBA - Important Bird Area

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία, εκτός από προσωπική εργασία, περιέλαβε την ηθική και υλική συμβολή κάποιων ανθρώπων, που θεωρώ τιμή μου και υποχρέωση μου να αναφέρω.

Θα ήθελα καταρχήν να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Άγγελο Κότιο, για την καθοδήγησή και την οργάνωση αυτής της προσπάθειας και για το πάντα θετικό πνεύμα του, καθώς και το συνεργάτη του κ. Γ. Σαράτση για την πολύτιμη βοήθεια του στην επίβλεψη και διόρθωση της εργασίας. Επίσης, τις καθηγήτριες Γ. Γιαννακούρου και Ο. Χριστοπούλου, μέλη της εξεταστικής επιτροπής, για την προσεκτική ανάγνωση και αξιολόγηση της διπλωματικής εργασίας.

Επιπλέον, θερμά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον πρώην Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Θεσσαλίας και προϊστάμενό μου, κ. Φ. Γκούπα για τις παραινέσεις του και την κατανόηση που μου έδειξε καθ όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Ξεχωριστά ευχαριστώ τη φίλη μου Ε. Ματιάκη για την ηθική και τεχνική υποστήριξη της.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ το οφείλω στην οικογένεια μου, για την στήριξη που μου παρείχαν όλα αυτά τα χρόνια και τη συνολική βοήθεια που μου προσέφεραν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Διανύοντας τα πρώτα χρόνια του 21ου αιώνα η μεγαλύτερη ίσως πρόκληση που αντιμετωπίζει σήμερα ο πλανήτης – και συνεπώς και η Ελλάδα, είναι η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Βιώνουμε μια σταδιακά εντεινόμενη διαδικασία καταστροφής του περιβάλλοντος και συρρίκνωσης των περιθωρίων ζωής του πλανήτη μας. Τις δραματικές συνέπειες της υποβάθμισης αυτής, τις ζούμε πλέον στην καθημερινή μας ζωή: η αλλαγή του κλίματος, η μόλυνση του αέρα, του εδάφους και του νερού, η κατασπατάληση των φυσικών πόρων οδηγούν στην υποβάθμιση της ποιότητας της ζωής, τόσο στις πόλεις, όσο και στην ύπαιθρο.

Το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής απεικονίζει τη δομική περιβαλλοντική αλλαγή που έχει συντελεστεί τις τελευταίες δεκαετίες, αλλαγή που συνδέεται άμεσα με το μέλλον του πλανήτη, την ενέργεια που καταναλώνουμε, τις διατροφικές και καταναλωτικές μας συνήθειες, την υγεία και την ανθρώπινη ασφάλεια, που επιβαρύνει και απειλεί να καταστρέψει περιοχές ιδιαίτερης περιβαλλοντικής, αγροτικής και κοινωνικής σημασίας. Έτσι, μεταξύ άλλων, το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής έχει οδηγήσει στην ερημοποίηση και την ξηρασία, καθιστώντας τη διαχείριση των υδάτινων πόρων βασική προτεραιότητα διεθνούς σημασίας.

Τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται η τάση για αναγνώριση της τεράστιας σημασίας των υδροτοπικών πόρων, όχι μόνο για τον άνθρωπο, αλλά και για τις ισορροπίες στο φυσικό περιβάλλον του πλανήτη, γεγονός που οδήγησε στην μελέτη τους και στη θέσπιση μέτρων προστασίας τους σε παγκόσμιο επίπεδο. Ωστόσο, η τάση αυτή δεν είναι ακόμη αρκετά ισχυρή ώστε να ανακόψει την υποβάθμιση που προκαλούν οι ασύνετες πρακτικές που ασκούνται στους υδροβιότοπους και τις λεκάνες απορροής, πρακτικές επικίνδυνες και επιζήμιες από όλες τις απόψεις. Η πορεία προς την αειφορική διαχείριση αυτών των περιοχών θα είναι συνεπώς μακρά και δύσκολη.

Το σύνθετο ζήτημα της βιωσιμότητας του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης επιβάλλεται να αντιμετωπισθεί με υπευθυνότητα, έγκαιρο προγραμματισμό, αποτελεσματικό σχεδιασμό, σωστή ενημέρωση και συνεργασία όλων των εμπλεκομένων και ενδιαφερόμενων μερών. Η προστασία του περιβάλλοντος είναι χρέος όλων μας, είναι το μέλλον μας, είναι η βάση για την αειφόρο και τη βιώσιμη ανάπτυξη

Με την διπλωματική αυτή εργασία γίνεται μια προσπάθεια γενικής αναφοράς στην διαχείριση των υδροβιότοπων, στη χρήση τους, στα περιβαλλοντικά προβλήματα και στο νομοθετικό πλαίσιο που τους διέπει.

Η εργασία αποτελείται από έξι (6) κεφάλαια:

Στο 1^ο Κεφάλαιο γίνεται ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με την έννοια των υδροβιότοπων, τα χαρακτηριστικά, τις λειτουργίες, τις αξίες, τις απειλές που οδηγούν στην υποβάθμισή τους καθώς και την ταξινόμησή τους.

Στο 2^ο Κεφάλαιο παρουσιάζεται το διεθνές νομικό πλαίσιο προστασίας τους, με ιδιαίτερη έμφαση στη Σύμβαση για τους υδροβιότοπους διεθνούς σημασίας ειδικά ως οικότοποι υδρόβιων πτηνών.

Στο 3^ο Κεφάλαιο παρατίθεται το νομικό πλαίσιο που εφαρμόζεται από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπογραμμίζοντας κυρίως τις οδηγίες 79/409/ΕΟΚ, 92/43/ΕΟΚ και 2000/60/ΕΕ και την απόφαση 82/72/ΕΟΚ.

Στο 4^ο Κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη αναφορά στη μεσογειακή στρατηγική για τους υδροβιότοπους που αποτελεί πρόκληση για τις μεσογειακές κυβερνήσεις σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο

Στο 5^ο Κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια παρουσίασης των ελληνικών υδροβιότοπων και της νομοθεσίας σε εθνικό επίπεδο, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στις διατάξεις του άρθρου 24 του Συντάγματος και των Νόμων 1650/1986 και 2204/1994 και του ΝΔ 191/74.

Τέλος, στο 6^ο Κεφάλαιο γίνονται προτάσεις και καταγράφονται συμπεράσματα σχετικά με την κατάσταση των υδροβιότοπων που προκύπτουν από το σύνολο της μελέτης και παράλληλα γίνεται αξιολόγηση της ελληνικής κατάστασης.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η καταγραφή της έλλειψης των απαραίτητων δομών, ακόμα κι όταν αυτές υπάρχουν, και της απουσίας των απαραίτητων στοιχείων για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδροβιότοπων. Με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων και των διαπιστώσεων που προκύπτουν επιχειρείται η κατά το δυνατό βελτίωση του συστήματος ολοκληρωμένης προστασίας και διαχείρισης των υδροβιότοπων και κατ' επέκταση των προστατευόμενων περιοχών καθώς και των υπολοίπων σημαντικών υδροβιότοπων που ακόμα δεν υπόκεινται σε καθεστώς προστασίας.

1. ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΙ

1.1. ΟΡΙΣΜΟΙ

Η λέξη «υδροβιότοπος» ή «υγρότοπος» ή «υγροβιότοπος» είναι ένας σχετικά πρόσφατος νεολογισμός και αποτελεί την ελληνική απόδοση του αγγλικού όρου “wetland”, του γερμανικού “Feuchtgebiet” και του γαλλικού “zone humide”. Αν και η ερμηνεία του όρου αυτού παρουσιάζει αρκετές παραλλαγές, συνήθως υπονοεί τις μεταβατικές ζώνες μεταξύ των νερών με βάθος πάνω από έξι (6) μέτρα και της ξηράς. Αφορά δηλαδή όλες τις μικρού ή μεγαλύτερου βάθους συγκεντρώσεις νερού, είτε αυτές είναι ρέουσες είτε στάσιμες, παράκτιες ή εσωτερικές, καθώς επίσης και τις περιοχές των οποίων η στάθμη του υπόγειου νερού απέχει πολύ λίγο από την επιφάνεια του εδάφους για μεγάλα χρονικά διαστήματα κατά τη διάρκεια του έτους (Μαντζαβέλας και συν. 2001). Το ζήτημα του ορισμού των υδροβιότοπων έχει απασχολήσει πολλούς συγγραφείς (Τσιούρης και Γεράκης 1991, Ζαλίδης και Μαντζαβέλας 1994, Keddy 2002). Οι ορισμοί που έχουν δοθεί διακρίνονται γενικώς σε «επιστημονικούς» και «νομικούς», χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι οι επιστήμονες – ερευνητές χρησιμοποιούν αποκλειστικά και μόνο τους πρώτους ή και το αντίστροφο.

Ένας ευρέως χρησιμοποιούμενος και αποδεκτός ορισμός των υδροβιότοπων είναι αυτός που αναφέρεται στο άρθρο 1 της «Σύμβασης Ραμσάρ για τους υδροβιότοπους διεθνούς σημασίας, ειδικά ως οικοτόπων υδρόβιων πτηνών».

Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, «υδροβιότοποι είναι φυσικές ή τεχνητές περιοχές αποτελούμενες από έλη γενικώς (marshes), από μη αποκλειστικά ομβροδίατα έλη με τυρφώδες υπόστρωμα (fen), από τυρφώδεις γαίες (peatland) ή από νερό. Οι περιοχές αυτές είναι μονίμως ή προσωρινώς κατακλυζόμενες με νερό, το οποίο είναι στάσιμο ή ρέον, γλυκό, υφάλμυρο ή αλμυρό και περιλαμβάνουν επίσης εκείνες που καλύπτονται με θαλασσινό νερό, το βάθος του οποίου κατά τη ρηχία (αμπώτιδα) δεν υπερβαίνει τα έξι (6) μέτρα». Στο άρθρο 2 της ίδιας σύμβασης αναφέρεται ακόμα ότι στους υδροβιότοπους μπορεί να περιλαμβάνονται και «οι παρόχθιες ή παράκτιες ζώνες που γειτονεύουν με υδροβιότοπους ή με νησιά ή με θαλάσσιες υδατοσυλλογές και που είναι βαθύτερες μεν από έξι (6) μέτρα κατά τη ρηχία, αλλά βρίσκονται μέσα στα όρια του υδροβιοτόπου, όπως αυτός καθορίζεται παραπάνω».

Ο ορισμός αυτός είναι ο μόνος νομικά κατοχυρωμένος στην Ελλάδα (Ζαλίδης και Μαντζαβέλας 1994, Τσουγκράκης 1995). Σύμφωνα με τον Keddy (2002), η ευρύτητα του παραπάνω ορισμού είναι αξιοθαύμαστη και ταυτόχρονα χρήσιμη για διεθνείς συμβάσεις περί προστασίας και διατήρησης υδροβιότοπων. Ως ορισμός όμως εμπεριέχει δύο μειονεκτήματα: α) χρησιμοποιεί όρους οι οποίοι επίσης χρήζουν ορισμών (π.χ. έλη), και β) είναι τόσο ευρύς που πιθανόν στερείται της απαραίτητης για την επιστημονική έρευνα ακρίβειας. Ο ίδιος συγγραφέας προτείνει τον εξής ορισμό: «Υδροβιότοπος είναι ένα οικοσύστημα που προκύπτει, όταν το πλημμύρισμα από νερό παράγει εδάφη κυριαρχούμενα από αναερόβιες διεργασίες και εξαναγκάζει τους φυτικούς και ζωικούς οργανισμούς, ειδικά τα ριζωμένα φυτά, να επιδείξουν προσαρμογές ανοχής στο πλημμύρισμα». Πρόκειται για έναν επίσης ευρύ ορισμό, που περιλαμβάνει όλους τους υδροβιότοπους, από τους τροπικούς βάλτους μαγγρόβιων ως τους υπαρκτικούς τυρφώνες.

Στους παραπάνω ορισμούς, αλλά και σε άλλους σχετικούς ορισμούς που υπάρχουν στη βιβλιογραφία, διακρίνονται συγκεκριμένα κοινά χαρακτηριστικά των υδροβιότοπων, όπως η παρουσία του νερού, τα διαφοροποιημένα υδρομορφικά εδάφη – υποστρώματα και τα ξεχωριστά είδη χλωρίδας και πανίδας που απαντούν σε αυτούς. Η κατανόηση των διαφορετικών αντιλήψεων, ως προς το τι είναι και ως πού εκτείνεται ο υδροβιότοπος, αποτελεί έναν από τους βασικούς όρους για τον ορθολογικό σχεδιασμό και υλοποίηση της διαχείρισης και αποκατάστασης των υδροβιότοπων (Μαντζαβέλας και συν. 2001). Οι Μαντζαβέλας και συν. (2001) αναφέρουν επίσης, ότι η παρατηρούμενη ποικιλομορφία ορισμών της έννοιας του υδροβιότοπου εξηγείται εύστοχα από τους Mitsch and Gosselink (1986): «Επειδή τα χαρακτηριστικά των υδροβιότοπων διαβαθμίζονται συνεχώς μεταξύ υδρόβιων και χερσαίων, οποιοσδήποτε ορισμός είναι σε κάποιο βαθμό αυθαίρετος. Κατά συνέπεια, δεν υπάρχει κάποιος μοναδικός, καθολικά αναγνωρισμένος ορισμός σχετικά με το τι είναι υδροβιότοπος. Η έλλειψη αυτή έχει προκαλέσει σύγχυση και αντιφάσεις στη διαχείριση, ταξινόμηση και απογραφή υγροτοπικών συστημάτων, λαμβάνοντας όμως υπόψη την ποικιλότητα των τύπων, μεγεθών, τοποθεσιών και συνθηκών των υγροτόπων ... οι αντιφάσεις αυτές δεν πρέπει να προκαλούν έκπληξη».

1.2. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Οι υδροβιότοποι αποτελούν έναν από τους πολυτιμότερους πόρους του πλανήτη και κατέχουν τη δεύτερη θέση μετά τα τροπικά δάση ως αποθέματα βιοποικιλότητας και φυσικής παραγωγικότητας. Επιπλέον, παίζουν σημαντικό ρόλο σε ζωτικές πλανητικές διεργασίες, όπως είναι ο υδρολογικός κύκλος και η εξασφάλιση καταφυγίων για τα μεταναστευτικά ψάρια και πουλιά (Pearce and Crivelli 1994, Frazier 1996, Keddy 2002). Επιγραμματικά, οι λειτουργίες των υδροβιότοπων, ως φυσικές διαδικασίες που πραγματοποιούνται σε αυτούς, είναι η συμμετοχή τους στον κύκλο του νερού, ο εμπλουτισμός και προστασία των υπόγειων υδροφορέων, η συγκέντρωση υδάτων που πηγάζουν από υπόγειους υδροφορείς, ο έλεγχος των πλημμυρών, η σταθεροποίηση των ακτών, η συγκράτηση ιζημάτων και τοξικών ουσιών, η συγκράτηση θρεπτικών και η μερική ανακύκλωσή τους (Skinner and Zalewski 1995). Σε αυτές τις λειτουργίες προστίθενται η παραγωγή μέσω της φωτοσύνθεσης (λειτουργία που σχετίζεται με τη στήριξη των τροφικών αλυσίδων της άγριας ζωής), η ρύθμιση των επιπέδων διοξειδίου του άνθρακα και μεθανίου στην ατμόσφαιρα, η συντήρηση του παγκόσμιου κύκλου του αζώτου, η αποθήκευση οικολογικών πληροφοριών (μέσω της διατήρησης οργανισμών στα ιζήματα των υγροτόπων) (Keddy 2002) και η ρύθμιση του μικροκλίματος στις περιοχές που γειτνιάζουν, εξαιτίας της μεγάλης θερμοχωρητικότητας του νερού (Κατσαδωράκης 1995, Μαντζαβέλας και συν. 2001). Συνοψίζοντας, οι Ζαλίδης και συν. (2002) αναφέρουν ότι οι ευρέως αποδεκτές κύριες λειτουργίες των υγροτόπων είναι η αποθήκευση νερού, η στήριξη των τροφικών πλεγμάτων, ο εμπλουτισμός των υπόγειων υδροφορέων, η παγίδευση ιζημάτων και τοξικών ουσιών, η απομάκρυνση και ο μετασχηματισμός θρεπτικών ουσιών, η τροποποίηση πλημμυρικών φαινομένων και η σταθεροποίηση των ακτών.

Οι ίδιοι συγγραφείς αναφέρουν, ότι οι παραπάνω λειτουργίες των υδροβιότοπων δημιουργούν πολύτιμα αγαθά και υπηρεσίες για τον άνθρωπο, γνωστές και ως αξίες των υδροβιότοπων. Αυτές είναι οι παρακάτω: βιολογική (βιοποικιλότητα), υδρευτική, αρδευτική, υδροηλεκτρική, αλιευτική, κτηνοτροφική, θηραματική, υλοτομική, αλατοληπτική, αμμοληπτική, επιστημονική, εκπαιδευτική, πολιτιστική, αναψυχική, αντιπλημμυρική, αντιδιαβρωτική, βελτιωτική της ποιότητας του νερού, τοποκλιματική, μεταφορική και ιαματική. Με βάση αυτές τις αξίες, οι υδροβιότοποι προσφέρουν τροφή, υλικά, εισόδημα και υπηρεσίες σε εκατομμύρια ανθρώπων, είτε με άμεσους είτε

με έμμεσους τρόπους. Παρά τη σημασία των υδροβιότοπων για τις ανθρώπινες κοινότητες, το εύρος των προϊόντων και υπηρεσιών που παρέχουν θεωρείται, παραδοσιακά, δεδομένο. Το αποτέλεσμα αυτής της αντίληψης είναι η διατήρηση των φυσικών υδροβιότοπων να μην αποτελεί προτεραιότητα στις περισσότερες χώρες του κόσμου. Καθώς, όμως, η απάθεια και η αμάθεια συνεχίζουν να επιτρέπουν την καταστροφή τους, η απώλεια των ωφελειών που κάποτε παρείχαν χωρίς κόστος, γίνεται προοδευτικά όλο και πιο αισθητή. Σε πολλές περιπτώσεις η έκφραση των παραπάνω αξιών σε χρηματο-οικονομικούς όρους παράγει εντυπωσιακά αποτελέσματα, οι απειλές για τους υδροβιότοπους εμμένουν και συχνά διογκώνονται. Μάλιστα, σε πολλές περιοχές, οι παραπάνω διεργασίες υποβάθμισης των υδροβιότοπων είναι πιθανώς εξίσου ανησυχητικές με την ολοκληρωτική καταστροφή τους.

1.3. ΑΠΕΙΛΕΣ

Οι υδροβιότοποι αντιμετωπίζουν συνεχείς και σημαντικές απειλές που οδηγούν στην σταδιακή ή / και ραγδαία υποβάθμιση τους. Πρέπει να τονιστεί ότι παρόλο που μπορούν να εντοπιστούν συγκεκριμένα παραδείγματα κραυγαλέων περιπτώσεων καταστροφής, η σταδιακή και σταθερή υποβάθμισή τους αποτελεί εξίσου σημαντική απειλή και συντελεί στην ανησυχητική κατάσταση στην οποία βρίσκονται.

Οι συχνότερες και πλέον κρίσιμες απειλές των υδροβιότοπων είναι οι εξής:

- Υποβάθμιση του υδρολογικού καθεστώτος
- Υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτων από την εκροή αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων, καθώς και από την απορροή αγροχημικών
- Παράνομες αντλήσεις νερού
- Παράνομη και αυθαίρετη δόμηση (για λόγους οικιστικούς, τουριστικούς, βιομηχανικούς και για χρήση από λαθροθήρες και λαθραλιείς)
- Αποξηράνσεις υδροτοπικών εκτάσεων
- Εντατικοποίηση της γεωργίας με αποτέλεσμα τη μείωση βιοτόπων
- Ανεξέλεγκτη βόσκηση σε δάση και υγρά λιβάδια
- Απώλεια βιοποικιλότητας
- Μείωση έκτασης βιοτόπων από έργα μεγάλης κλίμακας
- Παράνομες αμμοληψίες.

- Ευτροφισμός από υδατοκαλλιέργειες
- Παράνομη υλοτομία
- Παράνομη αλιεία και υπεραλίευση
- Λαθροθηρία
- Όχληση στην άγρια πανίδα, που προκαλείται από αναποτελεσματικό έλεγχο της κίνησης επισκεπτών και πιέσεις για περισσότερες παροχές προς όφελος του τουρισμού (π.χ. χρήση σκαφών αναψυχής και διαπλατύνσεις δρόμων σε προστατευόμενες περιοχές).

1.4. ΤΥΠΟΙ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΩΝ

Η ταξινόμηση και διαφοροποίηση των υδροβιότοπων σε ξεχωριστούς τύπους είναι πολύ χρήσιμη για ερευνητικούς και διαχειριστικούς σκοπούς, με τη σχετική βιβλιογραφία να είναι ιδιαίτερα πλούσια, προερχόμενη κυρίως από χώρες, όπου η μελέτη και διαχείριση των υδροτοπικών πόρων έχει μακρόχρονη ιστορία. Με βάση τον ορισμό των υδροβιότοπων της σύμβασης Ραμσάρ, διαμορφώθηκε από το γραφείο Ραμσάρ ένα σύστημα ταξινόμησης, το οποίο εγκρίθηκε κατά την τέταρτη συνάντηση των συμβαλλόμενων μερών, που έγινε το 1990 στο Μοντρέ. Σύμφωνα με την ταξινόμηση αυτή, οι υδροβιότοποι διακρίνονται σε τρεις (3) κύριες κατηγορίες (Πίνακας 1):

1. θαλάσσιοι και παράκτιοι
2. εσωτερικοί
3. τεχνητοί

ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΤΥΠΩΝ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΩΝ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΡΑΜΣΑΡ	
A/A	
1	ΘΑΛΑΣΣΙΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΟΙ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΙ
1.1	Μόνιμα θαλάσσια ύδατα βάθους μικρότερου των έξι μέτρων κατά τη ρηχία
1.2	Υποαλιρροιακές υδρόβιες στρωμένες
1.3	Κοραλλιογενείς ύφαλοι
1.4	Βραχώδεις θαλάσσιες ακτές
1.5	Αμμώδεις, χαλικώδεις και κροκαλώδεις παραλίες
1.6	Εκβολικά ύδατα. Μόνιμα ύδατα των εκβολών και εκβολικά συστήματα των δέλτα
1.7	Διαπαλιρροιακά ιλυώδη αμμώδη και αλατούχα πεδία
1.8	Διαπαλιρροιακά έλη
1.9	Διαπαλιρροιακοί δασωμένοι υδροβιότοποι
1.10	Υφάλμυρες ως αλμυρές λιμνοθάλασσες που έχουν μία ή περισσότερες σχετικά στενές διόδους επικοινωνίας με τη θάλασσα
1.11	Αβαθείς λίμνες και έλη γλυκού νερού της παράκτιας ζώνης
2	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΙ
2.1	Ποταμοί και ρυάκια με συνεχή ροή (δηλαδή ρέουν καθόλο το έτος)
2.2	Ποταμοί & ρυάκια ασυνεχούς ροής (ρέουν κατά ένα διάστημα του έτους ή κάθε μερικά έτη)
2.3	Εσωτερικά δέλτα (μόνιμα)
2.4	Ποτάμιες πλημμυρογενείς πεδιάδες
2.5	Μόνιμες λίμνες γλυκού νερού (μεγαλύτερες των 80 στρεμμάτων)
2.6	Εποχιακές λίμνες γλυκού νερού (μεγαλύτερες των 80 στρ.), λίμνες πλημμυρογενών πεδιάδων
2.7	Μόνιμες & εποχιακές υφάλμυρες, αλμυρές ή αλκαλικές λίμνες, πλημμυρογενή πεδία & έλη
2.8	Μόνιμες λιμνούλες (ponds) γλυκού νερού (μικρότερες των 80 στρεμ.) και μόνιμα έλη γλυκού νερού των οποίων ο πυθμένας αποτελείται από ανόργανα υλικά. Υπερδατική βλάστηση
2.9	Εποχιακές λιμνούλες (ponds) γλυκού νερού (μικρότερες των 80 στρ.) και εποχιακά έλη γλυκού νερού των οποίων ο πυθμένας αποτελείται από ανόργανα υλικά
2.10	Έλη με θάμνους. Έλη γλυκού νερού στα οποία κυριαρχεί θαμνώδης βλάστηση από ιτιές και σκλήθρα. Ο πυθμένας αποτελείται από ανόργανα υλικά
2.11	Δάσος σε έλος γλυκού νερού. Εποχιακώς πλημμυριζόμενο δάσος, έλος με αραιά δενδρώνα (wooded swamp). Ο πυθμένας αποτελείται από ανόργανα υλικά
2.12	Τυρφώδεις γαίες (τυρφώνες). Έλη με τυρφώδη πυθμένα αποκλειστικώς ή μη ομβροδίατα, με θάμνους ή χωρίς θάμνους
2.13	Δασωμένες τυρφώδεις γαίες (τυρφώνες). Δάσος σε έλος με τυρφώδη πυθμένα
2.14	Αλπικοί υγρότοποι και υγρότοποι τούνδρας
2.15	Πηγές γλυκού νερού, οάσεις
2.16	Γεωθερμικοί υδροβιότοποι
3	ΤΕΧΝΗΤΟΙ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΙ
3.1	Περιοχές αποθηκεύσεως νερού. Ταμιευτήρες, υψηλά φράγματα, διάφορα εμπόδια ροής νερού (γενικώς μικρότερα των 80 στρεμμάτων)
3.2	Λιμνούλες αγροκτημάτων για άρδευση φυτών και εξασφάλιση νερού σε ζώα καθώς και μικρές δεξαμενές (γενικά μικρότερες των 80 στρεμμάτων)
3.3	Λιμνούλες υδατοκαλλιέργειών
3.4	Υγρότοποι από εκμετάλλευση αλατιού. Τηγάνια αλυκών, αλυκές
3.5	Υγρότοποι από εκσκαφές σε λατομεία και ορυχεία
3.6	Υγρότοποι που δημιουργούνται για επεξεργασία λυμάτων
3.7	Υγρότοποι αρδευόμενων γαιών (ορυζώνες, διώρυγες, τάφροι)
3.8	Εποχιακώς πλημμυριζόμενες καλλιεργούμενες γαίες

Πίνακας 1: Σύστημα ταξινόμησης τύπων υδροβιότοπων της Σύμβασης Ραμσάρ

Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει αναφορά στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας χλωρίδας και πανίδας, στην οποία δεν γίνεται πλέον ξεχωριστή αναφορά στην έννοια του υδροβιότοπου, αλλά (στο παράρτημα Ι αυτής) παρατίθενται εξήντα τέσσερις (64) κατηγορίες μονάδων βλάστησης (τύποι οικοτόπων), οι οποίοι αναπτύσσονται σε υδροβιότοπους (Πίνακας 2) και χωρίζονται σε εννέα (9) κύριες κατηγορίες οικοτόπων:

1. Παράκτιοι και αλοφυτικοί οικότοποι
2. Παράκτιες και ενδοχωρικές θίνες
3. Οικότοποι γλυκέων υδάτων
4. Εύκρατα χέρσα εδάφη και λόχμες
5. Λόχμες με σκληροφυλλική βλάστηση
6. Φυσικές και ημιφυσικές χλοώδης διαπλάσεις
7. Υψηλοί και χαμηλοί τυρφώνες
8. Βραχώδεις οικότοποι και σπήλαια
9. Δάση

ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΝΤΑΙ ΣΕ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΥΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ 92/43/ΕΟΚ	
A/A	
1	ΠΑΡΑΚΤΙΟΙ ΚΑΙ ΑΛΟΦΥΤΙΚΟΙ ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ
1.1	Αμμοσύρσεις που καλύπτονται διαρκώς από θαλασσινό νερό μικρού βάθους
1.2	Εκτάσεις θαλάσσιου βυθού με βλάστηση (Ποσειδώνιες)
1.3	Εκβολές ποταμών
1.4	Λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την αμπώτιδα
1.5	Λιμνοθάλασσες
1.6	Αβαθείς κολπίσκοι και κόλποι
1.7	Ύφαλοι
1.8	Στήλες θαλάσσιου ύδατος δημιουργούμενες από εκπομπές αερίων στα αβαθή ύδατα
1.9	Μονοετής βλάστηση μεταξύ των ορίων πλημμυρίδας και αμπώτιδας
1.10	Πολυετής βλάστηση ακτών με κροκάλες
1.11	Απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στον Ατλαντικό και τη Βαλτική
1.12	Απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στη Μεσόγειο (με ενδημικά <i>Limonium</i> spp.)
1.13	Πρωτογενής μονοετής βλάστηση με <i>Salicornia</i> και άλλα είδη λασπωδών και αμμωδών ζωνών
1.14	Λειμώνες με <i>Spartina</i> (<i>Spartinion</i>)
1.15	Αλίπεδα του Ατλαντικού (<i>Glaucio-Puccinellietalia</i>)
1.16	Αλίπεδα της ενδοχώρας (<i>Puccinellietalia distantis</i>)
1.17	Μεσογειακά αλίπεδα (<i>Juncetalia maritimi</i>)
1.18	Αλατούχες στέπες (<i>Limonietalia</i>)
2	ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΚΑΙ ΕΝΔΟΧΩΡΙΚΕΣ ΘΙΝΕΣ
2.1	Υγρές κοιλότητες μεταξύ θινών
3	ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ ΓΛΥΚΕΩΝ ΥΔΑΤΩΝ
3.1	Ολιγοτροφικά ύδατα, με πολύ μικρή περιεκτικότητα σε ανόργανα άλατα, των αμμωδών πεδιάδων του Ατλαντικού με ημι-υδρόβια βλάστηση: <i>Lobelia</i> , <i>Littorelia</i> and <i>Isoetes</i>
3.2	Ολιγοτροφικά ύδατα, με πολύ μικρή περιεκτικότητα σε ανόργανα άλατα, των αμμωδών πεδιάδων της Δυτικής Μεσογείου με <i>Isoetes</i>
3.3	Ολιγοτροφικά ύδατα της Κεντρικής Ευρώπης και του περί τις Άλπεις χώρου με βλάστηση <i>Littorella</i> ή <i>Isoetes</i> ή μονοετή βλάστηση στις αποκαλυπτόμενες από τα ύδατα όχθες (<i>Nanocyperetalia</i>)
3.4	Σκληρά ολιγο-μεσοτροφικά ύδατα με βενθική βλάστηση χαροειδών <i>characes</i>
3.5	Ευτροφικές φυσικές λίμνες με βλάστηση τύπου <i>Magnopotamion</i> ή <i>Hydrocharition</i>
3.6	Δυστροφικές λίμνες
3.7	Μεσογειακά εποχικά τέλματα
3.8	Οι αλπικοί ποταμοί και η παρόχθια ποώδης βλάστηση τους
3.9	Οι αλπικοί ποταμοί και η παρόχθια ξυλώδης βλάστηση τους με <i>Myricaria germania</i>
3.10	Οι αλπικοί ποταμοί και η παρόχθια ξυλώδης βλάστηση τους με <i>Salix eleagnos</i>
3.11	Οι ποταμοί της Μεσογείου με μόνιμη ροή, με <i>Glaucium flavum</i>
3.12	Η επιπλέουσα βλάστηση υδροχαρών φυτών (βατραχιώδη) των ποταμών στους πρόποδες των βουνών και στις πεδιάδες
3.13	Το <i>Chenopodietum rubri</i> (of submountainous rivers) των ποταμών στους πρόποδες των βουνών
3.14	Οι ποταμοί της Μεσογείου με μόνιμη ροή: <i>Paspalo-Agrostidion</i> και πυκνή βλάστηση με μορφή παραπετάσματος από <i>Salix</i> και <i>Populus alba</i> κατά μήκος των οχθών τους
3.15	Ποταμοί της Μεσογείου με περιοδική ροή

4	ΕΥΚΡΑΤΑ ΧΕΡΣΑ ΕΛΑΦΗ ΚΑΙ ΛΟΓΧΜΕΣ
4.1	Νότια υγρά χέρσα εδάφη του Ατλαντικού με <i>Erica ciliaris</i> και <i>Erica tetralix</i>
5	ΛΟΧΜΕΣ ΜΕ ΣΚΛΗΡΟΦΥΛΛΙΚΗ ΒΛΑΣΤΗΣΗ
5.1	Διαπλάσεις με <i>Cistus palhinhae</i> σε παράκτιους χερσότοπους (<i>Junipero-Cistetum palhinhae</i>)
6	ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΗΜΙΦΥΣΙΚΕΣ ΧΛΟΩΔΕΙΣ ΔΙΑΠΛΑΣΕΙΣ
6.1	Ασβεστούχοι και αργιλώδεις λειμώνες με (<i>Eu-Molinion</i>)
6.2	Μεσογειακοί λειμώνες με υψηλές πόες και βούρλα (<i>Molinion-Holoschoenion</i>)
6.3	Ευτροφικές φυτείες <i>Megaphorbiais</i>
6.4	Υγροί λειμώνες με <i>Cnidion venosae</i>
7	ΥΨΗΛΟΙ ΚΑΙ ΧΑΜΗΛΟΙ ΤΥΡΦΩΝΕΣ
7.1	Ενεργοί τυρφώνες υψιπέδων
7.2	Υποβαθμισμένοι τυρφώνες υψιπέδων (που μπορούν να ανασυσταθούν με φυσικό τρόπο)
7.3	Μεταβατικοί και τρεμώδεις τυρφώνες
7.4	Καθιζήσεις τυρφωδών υποστρωμάτων (<i>Rhynchosporion</i>)
7.5	Ασβεστούχοι βάλτοι με <i>Cladium mariscus</i> και <i>Carex davalliana</i>
7.6	Πηγές όπου δημιουργείται επίπαγος (<i>Cratoneurion</i>)
7.7	Αλκαλικοί χαμηλοί τυρφώνες
8	ΒΡΑΧΩΔΕΙΣ ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΠΗΛΑΙΑ
8.1	Σπήλαια των οποίων δε γίνεται τουριστική εκμετάλλευση
8.2	Θαλάσσια σπήλαια εξολοκλήρου ή κατά το ήμισυ κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας
9	ΔΑΣΗ
9.1	Δασώδεις τυρφώνες
9.2	Υποδειγματικά αλλουβιακά δάση (<i>Alnion glutinoso-incanae</i>)
9.3	Μικτά δάση δρυός, φτελιάς και φράξου κατά μήκος μεγάλων ποταμών
9.4	Δάση-στοές με <i>Salix alba</i> και <i>Populus alba</i>
9.5	Παρόχθιες διαπλάσεις ποταμών της Μεσογείου με περιοδική ροή με <i>Rhododendron ponticum</i> , <i>Salix</i> και άλλα
9.6	Παρόχθια δάση στοές της θερμής Μεσογείου (<i>Nerio-Tamaricetea</i>) και της Νοτιοδυτικής Ιβηρικής χερσονήσου (<i>Securinegion tinctoriae</i>)

**Πίνακας 2: Σύστημα ταξινόμησης τύπων οικοτόπων που αναπτύσσονται σε υδροβιοτόπους
(οδηγία 92/43/ΕΟΚ)**

Οι τύποι οικοτόπων αποτελούν πλέον σημείο αναφοράς τόσο μεταξύ των ειδικών επιστημόνων, όσο και σε επίπεδο προγραμμάτων προστασίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (π.χ. προγράμματα LIFE-Φύση). Σύμφωνα με τους Μαντζαβέλα και συν. (2001), η προσέγγιση αυτή πλεονεκτεί αυτής της σύμβασης Ραμσάρ στο ότι δίνει περισσότερο βάρος στην οικολογική και βιολογική διάσταση των υδροβιότοπων. Μάλιστα, η αναφορά σε αυτούς είναι εξαιρετικά εξειδικευμένη, κάτι που φαίνεται από το μεγάλο αριθμό των «υγροτοπικών» τύπων οικοτόπων, αλλά ταυτόχρονα ιδιαίτερα περιεκτική, καθώς με έμμεσο τρόπο διακρίνει και αποτυπώνει τις φυσικοχημικές παραμέτρους, την εξάρτηση από το νερό, τα μορφολογικά και τοπιογραφικά χαρακτηριστικά, το ανάγλυφο, τις κλιματικές συνθήκες και γενικά ό,τι στηρίζει και διαμορφώνει τους οικοτόπους αυτούς.

Ο Keddy (2002), προτείνει τη χρησιμοποίηση μιας σχετικά απλής ταξινόμησης υδροβιότοπων με έξι (6) μόνο τύπους, οι οποίοι είναι οι εξής:

1. Έλη στα οποία κυριαρχούν δένδρα με ρίζες σε υδρομορφικά εδάφη, αλλά όχι σε τύρφη (swamps)
2. Έλη στα οποία κυριαρχούν ποώδη φυτά, τα οποία συνήθως αναδύονται από το νερό και έχουν ρίζες σε υδρομορφικά εδάφη, αλλά όχι σε τύρφη (marshes). Ο τύπος αυτός περιλαμβάνει έλη με ψαθιά (*Typha* spp) και τις διαπλάσεις καλαμιώνων (*Phragmites australis*)
3. Υγροτοπικές κοινότητες (τυρφώνες) κυριαρχούμενες από βρυόφυτα του γένους *Sphagnum* (σφάγνα), αγρωστοειδή (οικογένεια *Cyperaceae*), θάμνοι του γένους *Erica* ή αειθαλή δένδρα με ρίζες σε βαθιά τύρφη (bogs)
4. Υγροτοπικές κοινότητες (έλη, βάλτοι) συνήθως κυριαρχούμενες από αγρωστοειδή και αγρωστώδη με ρίζες σε αβαθή τύρφη, συχνά με σημαντική κίνηση νερού μέσα στην τύρφη (fens)
5. Υγρά ποολίβαδα (wet meadows), στα οποία κυριαρχούν ποώδη φυτά με ρίζες σε περιοδικά πλημμυριζόμενα εδάφη
6. Ρηχά νερά (shallow water), τα οποία κυριαρχούνται από αμιγώς υδρόβια είδη φυτών που αναπτύσσονται μέσα στο νερό και είναι καλυμμένα από τουλάχιστον 25 εκ. νερού.

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται, ότι δεν υπάρχει ένα ενιαίο σύστημα ταξινόμησης των τύπων υγροτόπων, κάτι το οποίο μελλοντικά ίσως να ήταν εξαιρετικά χρήσιμο.

2. ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1. ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΥΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΕΙΔΙΚΑ ΩΣ ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ ΥΔΡΟΒΙΩΝ ΠΤΗΝΩΝ (ΣΥΜΒΑΣΗ ΡΑΜΣΑΡ)

2.1.1. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Η σύμβαση για τους υδροβιότοπους είναι μια διακυβερνητική συμφωνία που υπογράφηκε στις 2 Φεβρουαρίου του 1971 στην περσική πόλη Ραμσάρ, στη νότια πλευρά της Κασπίας Θάλασσας. Είναι η πρώτη από τις μοντέρνες παγκόσμιες διακυβερνητικές συμφωνίες για τη προστασία και τη βιώσιμη χρήση των φυσικών πηγών, αλλά, σε σύγκριση με πιο πρόσφατες, οι κανόνες της είναι σχετικά ευθείς και γενικοί. Με τα χρόνια, η Συνδιάσκεψη των Συμβαλλόμενων Μερών έχει αναπτύξει και ερμηνεύσει περαιτέρω τα βασικά δόγματα του κειμένου της συμφωνίας και έχει επιτύχει να τηρεί τις εργασίες της σύμβασης ενημερωμένες με τις εναλλασσόμενες παγκόσμιες αντιλήψεις, προτεραιότητες και τάσεις στη περιβαλλοντική σκέψη. Αν και στις μέρες μας είναι γνωστή ως «Σύμβαση Ραμσάρ» (Ramsar Convention), το επίσημο όνομα της σύμβασης είναι «Σύμβαση για τους υδροβιότοπους διεθνούς σημασίας ειδικά ως οικότοποι υδροβίων πτηνών», που αντανακλά τη σημασία της διατήρησης και ορθολογικής χρήσης των υδροβιότοπων ως οικότοποι για τα υδροβία πτηνά. Με την πάροδο του χρόνου όμως, η σύμβαση έχει διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της, καλύπτοντας όλες τις πτυχές της διατήρησης και ορθολογικής χρήσης των υδροβιότοπων, αναγνωρίζοντας τους υδροβιότοπους ως οικοσυστήματα πολύ σημαντικά για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και για την ευημερία των ανθρώπινων κοινωνιών.

Η Σύμβαση Ραμσάρ τέθηκε σε ισχύ το 1975, ενώ από το 1997 και εφεξής η επέτειος υπογραφής της γιορτάζεται σαν παγκόσμια ημέρα υδροτόπων. Αν και το

κεντρικό μήνυμα της είναι η ανάγκη για τη βιώσιμη χρήση των υδροβιότοπων, η «ναυαρχίδα» της σύμβασης είναι η λίστα των υδροβιότοπων παγκόσμιας σημασίας, γνωστή ως «Λίστα Ραμσάρ». Σήμερα, τα συμβαλλόμενα μέρη, που ανέρχονται σε 159¹, έχουν επιλέξει στη λίστα αυτή περισσότερους από 1883 υδροβιότοπους ως ειδικά προστατευόμενες τοποθεσίες Ραμσάρ, καλύπτοντας 185.134.911 εκτάρια (1.851.349.110 τετραγωνικά χιλιόμετρα), έκταση μεγαλύτερη από τη συνολική έκταση της Γαλλίας, Γερμανίας, Ισπανίας και Ελβετίας (http://www.ramsar.org/cda/ramsar/display/main/main.jsp?zn=ramsar&cp=1_4000_0_).

Ο Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτισμικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO) λειτουργεί γι' αυτή ως θεματοφύλακας. Η σύμβαση είναι υπεύθυνη μόνο στη Συνδιάσκεψη των Συμβαλλόμενων Μερών, η καθημερινή δε διαχείριση και συντονισμός των δραστηριοτήτων της γίνεται από τη Γραμματεία, που βρίσκεται στις κεντρικές εγκαταστάσεις της Παγκόσμιας Ένωσης Προστασίας στο Γκλαντ της Ελβετίας, υπό τη διεύθυνση του Γενικού Γραμματέα, ο οποίος λογοδοτεί στη Μόνιμη Επιτροπή.

Σκοπός της σύμβασης, όπως υιοθετήθηκε από τα συμβαλλόμενα μέρη το 1999 και τελειοποιήθηκε το 2002, είναι «η προστασία και ορθολογική χρήση όλων των υδροβιότοπων μέσα από τοπικές, περιφερειακές και εθνικές δράσεις και η παγκόσμια συνεργασία, ως συμβολή προς την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης σε όλον τον κόσμο».

Οι όροι της σύμβασης αποτελούν μια επίσημη συμφωνία και είναι με αυτή την έννοια δεσμευτικοί στο διεθνές δίκαιο, δεν αποτελούν όμως κανονιστικό καθεστώς και σε περίπτωση παραβίασης ή αθέτησης των δεσμεύσεων της δεν υπάρχουν ποινικές κυρώσεις. Το όλο οικοδόμημα βασίζεται σε μια προσδοκία κοινής διαφανούς ευθύνης. Η αποτυχία της ανταπόκρισης αυτής της προσδοκίας μπορεί να οδηγήσει σε πολιτική και διπλωματική δυσφορία σε διεθνή forum, καθώς επίσης να έχει αντίκτυπο στην προσπάθεια εξασφάλισης διεθνούς χρηματοδότησης για την προστασία υδροβιότοπων.

Εικόνα 1: Ελβετία, Vadret da Roseg

¹ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α' : ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ : Συμβαλλόμενα μέρη σύμβασης Ραμσάρ

2.1.2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΡΑΜΣΑΡ ΚΑΙ ΟΙ «ΤΡΕΙΣ ΠΥΛΩΝΕΣ» ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Η 6^η συνάντηση των Συμβαλλόμενων Μερών, που έγινε στο Μπρίσμπεϊν της Αυστραλίας το 1996, υιοθέτησε το καινοτόμο Στρατηγικό Σχέδιο 1997-2002, το οποίο αποτέλεσε το μοντέλο για τις σχεδιαστικές διαδικασίες των άλλων συμβάσεων. Μετά από την επιτυχία αυτού του σχεδίου, η Συνδιάσκεψη των Συμβαλλόμενων Μερών που πραγματοποιήθηκε στη Βαλένθια της Ισπανίας το 2002, συνόψισε τρία (3) χρόνια διαβουλεύσεων και σχεδίων, υιοθετώντας το Στρατηγικό Σχέδιο 2003-2008. Σκοπός του ήταν, όχι μόνο να συνεχίσει την ορμή του πρώτου σχεδίου, αλλά και να λάβει υπόψη το γεγονός ότι ήταν αναγκαία μια ακόμη ευρύτερη προσέγγιση στη προστασία των υδροβιότοπων και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αναφέρθηκε κυρίως σε θέματα σχετικά με τη μείωση της φτώχειας και την ασφάλεια τροφής και νερού, τις ενσωματωμένες προσεγγίσεις για τη διαχείριση του νερού, την κλιματική αλλαγή και τις προβλεπόμενες επιπτώσεις της, την αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση του εμπορίου, τον αυξανόμενο ρόλο του ιδιωτικού τομέα και την αυξανόμενη επιρροή της τραπεζικής ανάπτυξης και των διεθνών παραγόντων ανάπτυξης. Στο δεύτερο Στρατηγικό Σχέδιο τα συμβαλλόμενα μέρη προσπάθησαν να αποδώσουν τις δεσμεύσεις τους για την προστασία των υδροβιότοπων και τη σωστή χρήση αυτών μέσα από «τρεις πυλώνες» δράσης. Αυτοί είναι:

α) εργασία προς τη ορθολογική χρήση των υδροβιότοπων μέσα από ένα ευρύ φάσμα δράσεων και διαδικασιών που συμβάλουν στην ανθρώπινη ευημερία (συμπεριλαμβανομένης της μείωσης της φτώχειας και ασφάλειας νερού και τροφής), μέσα από βιώσιμους υδροβιότοπους, στην κατανομή νερού και διαχείριση λεκανών ποταμών, συμπεριλαμβανομένης της εδραίωσης εθνικών πολιτικών και σχεδίων υδροβιότοπων, στην επισκόπηση και εναρμόνιση του πλαισίου νόμων και οικονομικών οργάνων που επηρεάζουν τους υδροβιότοπους, στην ανάληψη απογραφής και αξιολόγησης ενσωμάτωσης των υδροβιότοπων σε μια διαδικασία βιώσιμης ανάπτυξης, στην εξασφάλιση της συμμετοχής του κοινού στη διαχείριση των υδροβιότοπων και της συντήρησης των πολιτιστικών αξιών από τις τοπικές κοινότητες και τους ιθαγενείς πληθυσμούς, στην προώθηση της επικοινωνίας, εκπαίδευσης και δημόσιας επίγνωσης, στην αύξηση της εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα και εναρμόνιση εφαρμογής της σύμβασης Ραμσάρ με άλλες πολυμερείς περιβαλλοντικές συμφωνίες.

β) αφιέρωση ιδιαίτερης προσοχής στην περαιτέρω αναγνώριση, ανάδειξη και διαχείριση μιας συνεκτικής και κατανοητής ομάδας τοποθεσιών στη Λίστα υδροβιότοπων διεθνούς σημασίας (Λίστα Ραμσάρ) ως συνεισφορά στην εδραίωση ενός παγκοσμίου οικολογικού δικτύου, εξασφαλίζοντας τον αποτελεσματικό έλεγχο και διαχείριση αυτών των τοποθεσιών που περιλαμβάνονται στη Λίστα.

γ) διεθνής συνεργασία στην παράδοση της προστασίας και ορθολογικής χρήσης των υδροβιότοπων, μέσα από τη διαχείριση των διασυνοριακών υδάτινων πηγών και υδροβιότοπων και κοινών ειδών υδροβιότοπων, συνεργασία με άλλες συμβάσεις και διεθνείς οργανισμούς, κοινή χρήση πληροφοριών και αρτιότητα γνώσεων και αύξηση της ροής οικονομικών πηγών και σχετικών τεχνολογιών στις αναπτυσσόμενες και μεταβατικές χώρες.

Εικόνα 2: Καναδάς, Βρετανική Κολομβία

Εικόνα 3 : Τουρκία, Λίμνη Ulubat

2.2. ΑΛΛΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΥΣ

Τα οφέλη του συντονισμού και συνεργασίας ανάμεσα σε συμβάσεις και διεθνείς οργανισμούς με σχετικές ή επικαλυπτόμενες αποστολές έχουν αναγνωριστεί ευρέως. Η Γραμματεία Ραμσάρ ανέπτυξε σημαντικές συνεργασίες με άλλα όργανα σχετικά με το περιβάλλον, με θετικά αποτελέσματα για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη.

2.2.1. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΙΚΙΛΙΟΤΗΤΑ

Η διεθνής σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα (Convention on Biological Diversity) υπογράφηκε στο Ρίο Ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας στις 5 Ιουνίου 1992. Προβλέπει μηχανισμούς που αποσκοπούν στη διατήρηση και αειφορική χρήση της βιολογικής ποικιλότητας σε παγκόσμιο επίπεδο και υποχρεώνει κάθε συμβαλλόμενο μέρος να προβεί στη διαμόρφωση σχετικών εθνικών στρατηγικών, σχεδίων ή προγραμμάτων και στη λήψη κατάλληλων διαχειριστικών πρακτικών, μέτρων και ρυθμίσεων. (<http://www.balcenv.gr/files/uploads/viopoik.pdf>) .

Υπάρχει επίσημη συνεργασία της σύμβασης για τη βιοποικιλότητα με τη σύμβαση Ραμσάρ σε θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος. Ειδικότερα, τον Ιανουάριο του 1996, οι γραμματείες των δυο συμβάσεων υπέγραψαν ένα πρώτο προσύμφωνο συνεργασίας και το Νοέμβριο του ίδιου έτους η συνδιάσκεψη των συμβαλλόμενων μερών της σύμβασης για τη βιοποικιλότητα προσκάλεσε τη συνδιάσκεψη των συμβαλλόμενων μερών της σύμβασης Ραμσάρ «να συνεργαστεί ως κύριος εταίρος» στην εφαρμογή δραστηριοτήτων σχετικών με τους υδροβιότοπους. Κατά τον ίδιο τρόπο, ακολούθησαν το Κοινό Σχέδιο Εργασίας για τις περιόδους 1998-1999, 2000-2001 και 2002-2006. Για τη συνέχιση της παροχής ενός λεπτομερούς σχεδίου και την αμοιβαία συνεργασία ανάμεσα στις δυο συμβάσεις αποφασίσθηκε το Φεβρουάριο του 2007 στην 35^η συνεδρίαση της Μόνιμης Επιτροπής της σύμβασης Ραμσάρ το τέταρτο Κοινό Σχέδιο Εργασίας για την περίοδο 2007-2010. <http://www.cbd.int/doc/programmes/areas/water/cbd-ramsar-jwp-en.pdf>

Τα συμβαλλόμενα μέλη των δύο συμβάσεων έχουν επίσης επιβάλλει αυξημένη επικοινωνία και συνεργασία ανάμεσα στους επικουρικούς επιστημονικούς φορείς τους.

Η Ελλάδα επικύρωσε τη σύμβαση με το Ν. 2204/94 (ΦΕΚ 59Α/15-04-1994) και αποτελεί συμβαλλόμενο μέλος, τόσο ως κυρίαρχο κράτος, όσο και ως μέλος της ΕΕ.

2.2.2. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΑΠΟΔΗΜΗΤΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ

Η σύμβαση για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας (Convention on Conservation of Migratory Species of Wild Animals) υπεγράφη στη Βόννη το 1979 και τέθηκε σε ισχύ το 1983. Προβλέπει δράσεις για την προστασία των μεταναστευτικών ειδών άγριας πανίδας (ορνιθοπανίδα, θηλαστικά, ιχθυοπανίδα και ασπόνδυλα), όπως η προώθηση, ο συντονισμός και η υποστήριξη της έρευνας σχετικά με τα μεταναστευτικά είδη, η λήψη άμεσων μέτρων προστασίας μεταναστευτικών ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση σε ολόκληρη την κατανομή τους ή σε μεγάλο τμήμα αυτής, η σύναψη συμφωνιών για την προστασία και διαχείριση των μεταναστευτικών ειδών. (<http://www.balcenv.gr/index.php?act=viewCat&catId=24>)

Το Φεβρουάριο του 1997 η Γραμματεία της σύμβασης Ραμσάρ και η Γραμματεία της σύμβασης της Βόννης υπέγραψαν ένα προσύμφωνο κατανόησης, με σκοπό να εξασφαλιστεί η συνεργασία ανάμεσα στις δύο γραμματείες, όσον αφορά την κοινή προώθηση των δύο συμβάσεων, την κοινή δράση προστασίας, τη συλλογή, αποθήκευση και ανάλυση δεδομένων. Μερικά απτά αποτελέσματα αυτής της σχέσης έχουν ήδη παρατηρηθεί. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το τριπλό κοινό σχέδιο εργασίας που υπογράφηκε τον Απρίλιο του 2004 μεταξύ των δυο γραμματειών και της συμφωνίας για τη διατήρηση των αποδημητικών υδρόβιων πτηνών της Αφρικής και της Ευρασίας.

Η χώρα μας την εφαρμόζει ως κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ κυρώθηκε με το Νόμο 2719/99 (ΦΕΚ 106/Α/99).

2.2.3. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Είναι γνωστή ως σύμβαση για την παγκόσμια κληρονομιά (UNESCO World Heritage Convention). Τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 1975 και έως σήμερα πάνω από 170 κράτη έχουν προσχωρήσει στην σύμβαση. Στόχος της είναι η προστασία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς που έχει εξαιρετική παγκόσμια αξία.

Το άρθρο 4 της σύμβασης επισημαίνει ότι κάθε συμβαλλόμενο μέρος αναγνωρίζει την υποχρέωση να διασφαλίζει την οριοθέτηση, προστασία, διατήρηση και παράδοση στις μελλοντικές γενιές της φυσικής κληρονομιάς που βρίσκεται επί του εδάφους του και απαιτεί από κάθε συμβαλλόμενο μέρος να κάνει οτιδήποτε είναι δυνατόν για την επίτευξη αυτών των στόχων. (http://www.ornithologiki.gr/gr/politiki/unesco_world.php).

Τον Μάιο του 1999 υπογράφηκε ανάμεσα στη Γραμματεία της σύμβασης Ραμσάρ και το Κέντρο Παγκόσμιας Κληρονομιάς ένα προσύμφωνο κατανόησης. Γενικότερα, η Γραμματεία Ραμσάρ και ο Αξιωματούχος της Παγκόσμιας Κληρονομιάς, επικεφαλής των φυσικών τοποθεσιών, διατηρούν μια στενή σχέση συνεργασίας όσον αφορά:

- τη προώθηση υποψήφιων υδροβιότοπων σύμφωνα και με τις δύο συμβάσεις
- την επισκόπηση των πλαισίων αναφοράς και το συντονισμό των αναφορών σχετικά με τις κοινές τοποθεσίες
- τη συμβολή στις εκπαιδευτικές προσπάθειες των δύο συμβάσεων
- το συντονισμό πρωτοβουλιών εξεύρεσης πόρων σχετικά με κοινές τοποθεσίες
- την ενθάρρυνση εδραίωσης κοινών εθνικών επιτροπών.

Η σύμβαση για την παγκόσμια κληρονομιά κυρώθηκε στην Ελλάδα με τον Νόμο 1126/30-1-1981 (ΦΕΚ 32/Α/10-02-1981).

2.2.4. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΕΡΗΜΩΣΗΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

Οι υδροβιότοποι είναι εξαιρετικά σημαντικοί ακόμη και σε άνυδρες περιοχές. Έρημοι υπάρχουν σε κάθε ήπειρο, από τους απογυμνωμένους βράχους της ερήμου Γκόμπι στη Μογγολία μέχρι τις άγονες πεδιάδες της Παταγονίας. Η απερίμωση (η σταδιακή δηλαδή μεταμόρφωση κατοικήσιμης γης σε έρημο) πλήττει επί του παρόντος το ένα τρίτο της χερσαίας έκτασης του πλανήτη και προκαλεί περιβαλλοντική και ανθρωπιστική κρίση σε 250 εκατομμύρια ανθρώπους σε περισσότερες από 110 χώρες. (http://ec.europa.eu/environment/news/efe/int_action/20090510_desertifctn_el.htm)

Η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της απερίμωσης (United Nations Convention to Combat Desertification) υιοθετήθηκε το 1994 και επικυρώθηκε από περισσότερες από 180 χώρες. Είναι μία από τις τρεις συμβάσεις του Ρίο που συμφωνήθηκαν στη Συνάντηση Κορυφής της Γης το 1992.

Η Γραμματεία Ραμσάρ ήταν παρούσα στη πρώτη συνδιάσκεψη των μελών της το 1997, όπου διένειμε στους εκπροσώπους ένα έντυπο πληροφοριών για τους υδροβιότοπους σε άνυδρες ζώνες. Το Δεκέμβριο του 1998, κατά τη δεύτερη συνδιάσκεψη μελών της στο Ντακάρ, ο Γενικός Γραμματέας της Γραμματείας Ραμσάρ και ο Εκτελεστικός Γραμματέας της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών υπέγραψαν ένα προσύμφωνο συνεργασίας ανάμεσα στις γραμματείες για να εντείνουν την επικοινωνία ανάμεσα τους, το συντονισμό των προσπαθειών τους και την αποφυγή επαναλήψεων.

Η Ελλάδα κύρωσε τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της απερίμωσης με το Νόμο 2468/1997 (ΦΕΚ 32/Α/06-03-1997), και σε στενή συνεργασία με τις άλλες ευρωπαϊκές μεσογειακές χώρες προωθεί τη διαμόρφωση εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων για να αντιμετωπιστεί ο κίνδυνος. Για το σκοπό αυτό έχει συσταθεί Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της ερημοποίησης.

2.2.5. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

Η σύμβαση πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Framework Convention on Climate Change) αποτελεί το πρώτο διεθνές μέτρο με το οποίο επιδιώχθηκε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής. Συνήφθη το Μάιο του 1992 στο Ρίο κατά τη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής για το περιβάλλον και την ανάπτυξη και άρχισε να ισχύει το Μάρτιο του 1994. Η σύμβαση δεν έθεσε νομικά δεσμευτικές υποχρεώσεις, έθεσε όμως τις βάσεις για περαιτέρω δράση στο μέλλον. Επιβάλλει σε όλα τα συμβαλλόμενα μέρη την υποχρέωση να θεσπίσουν εθνικά προγράμματα για τον περιορισμό των εκπομπών των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου και να υποβάλλουν τακτικές εκθέσεις, ενώ απαιτεί από τις βιομηχανικές συνυπογράφουσες χώρες, σε αντιδιαστολή με τις αναπτυσσόμενες, να επιτύχουν τη σταθεροποίηση των δικών τους εκπομπών αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου στα επίπεδα του 1990, μέχρι το έτος 2000.

Η Ελλάδα επικύρωσε την σύμβαση με τον Νόμο 2205/1994 (ΦΕΚ 60/Α/15-04-1994).

2.3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

2.3.1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΛΕΚΑΝΩΝ

Στο πλαίσιο της διατήρησης και συνετής χρήσης των υδροβιότοπων σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς και της επέκτασης της συμμετοχής στη σύμβασης Ραμσάρ σε μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη, η Γραμματεία της σύμβασης Ραμσάρ αναγνώρισε τη στρατηγική σημασία της αμοιβαίας συνεργασίας μεταξύ αυτής και των άλλων περιφερειακών συμβάσεων.

Για την προώθηση του στόχου αυτού, η Γραμματεία Ραμσάρ υπέγραψε, στη Γενεύη της Ελβετίας, μνημόνιο συνεργασίας με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον (UNEP) για την προστασία και ανάπτυξη του θαλάσσιου περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Καραϊβικής (Σύμβαση Καρθαγένης). Το μνημόνιο υπογράφηκε αρχικά τον Μάιο του 2000 και ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2005 και είχε στόχο τη συνεργασία των συμβαλλομένων μερών, προκειμένου να προσδιοριστούν οι περιοχές διεθνούς σημασίας που είναι σχετικές και με τις δύο συμβάσεις, καθώς και να ενισχυθεί η συντήρησή τους.

Επίσης, μνημόνιο συνεργασίας υπέγραψε με τη Συντονιστική Μονάδα του Μεσογειακού Σχεδίου Δράσης της Σύμβασης για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών της Μεσογείου (Σύμβαση Βαρκελώνης), αρχικά το Φεβρουάριο του 2001 και ένα πρόσφατο το Φεβρουάριο του 2006. Στόχος αυτής της συμφωνίας ήταν η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και η διαχείριση των ακτών της Μεσογείου με βιώσιμο τρόπο².

Επιπλέον, πρωτόκολλο συνεργασίας υπέγραψε η Γραμματεία της σύμβασης Ραμσάρ με τη σύμβαση για την προστασία και βιώσιμη ανάπτυξη των Καρπαθίων (Σύμβαση Καρπαθίων) το Δεκέμβριο του 2006. Στόχος της συνεργασίας αυτής ήταν η

---

² Η σύμβαση υπεγράφη το 1976 με σκοπό την ενεργοποίηση και συνεργασία όλων των χωρών της Μεσογείου για την πρόληψη, ελάττωση και καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης. Η συμβολή αυτή τροποποιήθηκε το 1995 στη Βαρκελώνη σε «Σύμβαση για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών της Μεσογείου». Το πεδίο εφαρμογής της διευρύνθηκε, ώστε να περιλαμβάνει και το παράκτιο χώρο και επιπλέον εισήχθη η έννοια της εξάλειψης, κατά το δυνατόν, της ρύπανσης καθώς και της αειφορικής ανάπτυξης της Μεσογείου.

αναγνώριση του θεμελιώδη ρόλου που διαδραματίζουν οι υδροβιότοποι για τη ρύθμιση και την παροχή νερού, τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας, τη διασφάλιση υψηλής παραγωγικότητας των οικοσυστημάτων, καθώς και την παροχή υπηρεσιών και οφελών για τους ανθρώπους και τον πλανήτη.

Επίσης, το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα Περιφέρειας Ειρηνικού (SPREP) είναι ένας από τους εταίρους της σύμβασης Ραμσάρ σύμφωνα με ένα Κοινό Σχέδιο Εργασίας που ξεκίνησε το 2002 και περιλαμβάνει την τοποθέτηση στα γραφεία του SPREP στη Σαμόα ενός Εταίρου Αξιοματούχου της σύμβασης Ραμσάρ για την περιφέρεια της Ωκεανίας,

Ομοίως, η Διεθνής Σύμβαση για την Προστασία του Δούναβη (ICPDR) συνεργάζεται υπό τους όρους μιας συμφωνίας που υπογράφηκε αρχικά το Νοέμβριο του 2000.

Τέλος, η Γραμματεία της σύμβασης Ραμσάρ συμμετέχει ενεργά στις εργασίες της Επιτροπής της Λεκάνης της Λίμνης Τσαντ και την Υπηρεσία της Λεκάνης του Νίγηρα, με τις οποίες έχει υπογράψει μνημόνια συνεργασίας το Νοέμβριο του 2002.

2.3.2. Η ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ MEDWET

Το Ψήφισμα VIII.30 της σύμβασης Ραμσάρ (2002) παρέχει οδηγίες για την ανάπτυξη περιφερειακών πρωτοβουλιών στο πλαίσιο της σύμβασης, με βάση το επιτυχές παράδειγμα της πρωτοβουλίας Μεσογειακών Υδροβιότοπων, γνωστή ως MedWet. Η MedWet είναι ένας μηχανισμός συντονισμού για τις δραστηριότητες των υδροβιότοπων στη λεκάνη της Μεσογείου, σχεδιασμένος να περιλαμβάνει όλους τους κύριους εταίρους. Σκοπός της είναι «να σταματήσει και να αντιστρέψει την απώλεια και υποβάθμιση των μεσογειακών υδροβιότοπων, ως συμβολή στη προστασία της βιοποικιλότητας και στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής». (http://www Ramsar.org/pdf/cop8/cop8_doc_21_e.pdf).

Οφείλει την προέλευση της στη διεθνή συνδιάσκεψη που οργανώθηκε το Φεβρουάριο του 1991 από το Παγκόσμιο Γραφείο Έρευνας Υδρόβιων Πτηνών και Υδροβιότοπων στο Γκράντο της Ιταλίας. Το σχέδιο MedWet 1 (1992-1996)

χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και ενέπλεκε τα πέντε (5) κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης της Μεσογείου (Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία). Εξελίχθηκε σε κύρια συνδιάσκεψη για τους μεσογειακούς υδροβιότοπους που πραγματοποιήθηκε στη Βενετία τον Ιούνιο του 1996, στην οποία υιοθετήθηκε η Στρατηγική Μεσογειακών Υδροβιότοπων, βασισμένη στο πρώτο παγκόσμιο Στρατηγικό Σχέδιο της Σύμβασης Ραμσάρ.

Την ίδια χρονιά (1996), η σύμβαση Ραμσάρ ίδρυσε την Επιτροπή Μεσογειακών Υδροβιότοπων, η οποία συνέρχεται κάθε χρόνο και καθοδηγεί τη στρατηγική διεύθυνση και εφαρμογή της πρωτοβουλίας. Περιλαμβάνει αντιπροσώπους από 25 χώρες της Μεσογείου, την Παλαιστινιακή Αρχή, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διακυβερνητικές συμβάσεις, υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών καθώς και μη κυβερνητικές οργανώσεις .

Το 1999 η MedWet έγινε μια επίσημη διαπεριφερειακή δομή για την εφαρμογή της σύμβασης Ραμσάρ (Ψήφισμα VII.20) και λειτουργεί πλέον ως μοντέλο για περιφερειακές δομές συνεργασίας υδροβιότοπων και σε άλλες περιοχές.

Η Γραμματεία MedWet ιδρύθηκε από την Γραμματεία Ραμσάρ και περιλαμβάνει το Συντονιστή MedWet, που λογοδοτεί στο Γενικό Γραμματέα, και τέσσερις (4) συνεργάτες. Έχει έδρα την Αθήνα και την οικονομική υποστήριξη της ελληνικής κυβέρνησης.

2.3.3. ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Μετά την επιτυχία της MedWet τα συμβαλλόμενα μέρη συναντήθηκαν το 2002 στη Βαλένθια, αναγνωρίζοντας τη σημασία των περιφερειακών πρωτοβουλιών για την προώθηση των στόχων της σύμβασης γενικά, αλλά και για την εφαρμογή του στρατηγικού σχεδίου Ραμσάρ ειδικότερα. Έτσι, καθιέρωσαν τις οδηγίες για την ανάπτυξη των περιφερειακών πρωτοβουλιών στο πλαίσιο της σύμβασης για τους υδροβιότοπους, ενθαρρύνοντας έτσι επιπλέον προτάσεις πρωτοβουλιών για υιοθέτηση και πιθανή οικονομική υποστήριξη.

Εξαιρετική αρχή αποτέλεσε το Ψήφισμα IX.7 «Περιφερειακές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της σύμβασης Ραμσάρ» το 2005, όπου τα μέλη επίσημα υιοθέτησαν ένα σύνολο πρωτοβουλιών, ως περιφερειακά και υπερπεριφερειακά δίκτυα. Τέτοιες ήταν το δίκτυο παράκτιων ζωνών της Δυτικής Αφρικής, η συνεργασία για τη προστασία και τη βιώσιμη χρήση τοποθεσιών διεθνούς σημασίας για αποδημητικά υδρόβια πτηνά στην Ανατολική και Νοτιανατολική Ασία και Αυστραλασία, η περιφερειακή στρατηγική για την προστασία και ορθολογική χρήση των υδροβιότοπων των υψηλών Άνδεων, η περιφερειακή πρωτοβουλία για την προστασία και ορθολογική χρήση των υδροβιότοπων των νησιών του Ειρηνικού και πολλές άλλες.

3. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

3.1. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν προταθεί και σχεδιαστεί διάφορα μέτρα σχετικά με την προστασία των υδροβιότοπων. Η διακήρυξη του συμβουλίου της 22ης Νοεμβρίου 1973 για το πρόγραμμα δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για το περιβάλλον επέβαλλε αρχικά συγκεκριμένη δράση για την προστασία των πουλιών. Το πρόγραμμα δράσης συμπληρώθηκε από το ψήφισμα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, που συναντήθηκαν εντός του συμβουλίου στις 17 Μαΐου 1977 για τη συνέχιση και εφαρμογή της πολιτικής και του προγράμματος δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για το περιβάλλον. Δέκα χρόνια αργότερα, το πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον προέβλεψε μέτρα σχετικά με την προστασία της φύσης και των φυσικών πόρων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανησυχούσε πάντοτε για το γεγονός ότι ένας μεγάλος αριθμός ειδών άγριων πτηνών που φυσικά υπάρχουν στην περιοχή των κρατών μελών μειωνόταν σε αριθμό, μείωση που αντιπροσωπεύει τη σοβαρή απειλή για τη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, ιδιαίτερα εξαιτίας της βιολογικής ισορροπίας που απειλείται από αυτή. Τα είδη των άγριων πτηνών που ζουν σε περιοχές της Ευρώπης είναι κυρίως αποδημητικά και αποτελούν κοινή κληρονομιά, η αποτελεσματική προστασία της οποίας αποτελεί ένα διασυνοριακό περιβαλλοντικό πρόβλημα που συνεπάγεται κοινές ευθύνες. Η προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των φυσικών οικοτόπων της άγριας χλωρίδας και πανίδας, είναι ουσιαστικός στόχος γενικού ενδιαφέροντος που επιδιώκεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση .

3.2. ΕΙΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.2.1. Η ΟΔΗΓΙΑ 79/409/ΕΟΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΓΡΙΩΝ ΠΤΗΝΩΝ

Τον Οκτώβριο του 1976 η Επιτροπή παρουσίασε στο Συμβούλιο μία πρόταση οδηγίας για την προστασία των πουλιών στην Κοινότητα. Επιστημονικές έρευνες, οι οποίες έγιναν για λογαριασμό της Κοινότητας, έφεραν στο φως μια σημαντική μείωση στον αριθμό των ειδών των πουλιών και για κάποια είδη μείωση σε επίπεδο πληθυσμού. Αυτά τα φαινόμενα αντιπροσώπευαν μια ιδιαίτερα σοβαρή απειλή στην διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, κυρίως λόγω του κινδύνου αλλαγής της βιολογικής ισορροπίας, καθώς και της λειτουργίας όλων των βιολογικών μηχανισμών.

Οι πιέσεις πάνω στους βιότοπους, οι οποίες είναι άμεσα συνδυσασμένες με τις ποικίλες ανθρώπινες δραστηριότητες (οικιστική ανάπτυξη σε παράκτιες και αγροτικές περιοχές, εντατικοποίηση της γεωργίας, χρήση χημικών και φυτοφαρμάκων κ.α), είχαν καθοριστικές επιπτώσεις, επηρεάζοντας αρνητικά τα επίπεδα των πληθυσμών των πουλιών, ειδικά σε ιδιαίτερα ευαίσθητες περιοχές όπως στους υδροβιότοπους και στα δάση. Ένας άλλος επίσης σημαντικός παράγοντας είναι το ανεξέλεγκτο κυνήγι, οι επιπτώσεις του οποίου έχουν επίσης αρνητικό αποτέλεσμα στα επίπεδα των πληθυσμών των πουλιών. Επιστημονικές έρευνες έδειξαν επίσης ότι τα άγρια είδη πουλιών που ζουν στην Ευρώπη είναι κυρίως αποδημητικά είδη, κάτι το οποίο υπονοεί ότι η αποτελεσματική προστασία τους μπορεί να επιτευχθεί μόνο σε διασυννοριακό επίπεδο και με την συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων τόσο σε επίπεδο Κοινότητας όσο και σε επίπεδο κρατών – μελών.

Εικόνα 4: Πουλιά από το Warta Mouth Εθνικό Πάρκο της Πολωνίας

Ως συνέπεια όλων των παραπάνω, η Κοινότητα υιοθέτησε τον Απρίλιο του 1979 την πρώτη οδηγία της στον τομέα της προστασίας της χλωρίδας και της πανίδας, την οδηγία του ευρωπαϊκού συμβουλίου 79/409/ΕΟΚ για την προστασία των άγριων πτηνών, που τέθηκε σε ισχύ τον Απρίλιο του 1981 και απαιτούσε από τα 12 κράτη - μέλη να διατηρήσουν, όχι μόνο τους πληθυσμούς αγρίων πουλιών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση, αλλά και επαρκή έκταση και ποικιλία βιοτόπων για να επιτευχθεί η προστασία τους. Η οδηγία, όπως τροποποιήθηκε από τις οδηγίες 81/854/ΕΟΚ, 84/411/ΕΟΚ, 86/122/ΕΟΚ, 91/244/ΕΟΚ, 94/24/ΕΕ, επιβάλλει αυστηρές νομικές υποχρεώσεις στα κράτη - μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι υπεύθυνη για την συνεχή επίβλεψη της εφαρμογής τους. Εδραιώνει ένα γενικό σύστημα προστασίας για όλα τα είδη πτηνών που διαβιούν φυσικά σε άγρια κατάσταση στις περιοχές των κρατών μελών που καλύπτονται από αυτή τη συμφωνία.

Εικόνα 5: Πουλιά από το Warta Mouth Εθνικό Πάρκο της Πολωνίας

Σκοπός της είναι να προστατεύσει και να διαχειριστεί αυτά τα είδη και να ρυθμίσει το κυνήγι και την αιχμαλώτιση τους. Αφορά τα άγρια πτηνά καθώς επίσης τα αυγά, τις φωλιές και τους οικοτόπους τους. Θέτει επίσης κανόνες για την προστασία και τη διαχείριση ειδικών περιοχών προστασίας για σπάνια, υπό εξαφάνιση και αποδημητικά είδη πουλιών.

Η οδηγία προβλέπει από την μια μεριά μέτρα «γενικής» προστασίας για όλα τα είδη πουλιών που αφορά, και από την άλλη μέτρα «ειδικής» προστασίας για ορισμένα

είδη που απαριθμούνται στα παραρτήματά της. Τα μέτρα γενικής προστασίας, αφορούν τη διατήρηση των πουλιών που αναφέρονται στην οδηγία, καθώς και στην προστασία των βιότοπων όπου αυτά διαβιούν. Για τον λόγο αυτό απαγορεύουν την οποιαδήποτε εκ προθέσεως ενέργεια που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη ζωή τους, τα αυγά τους και τις φωλιές τους. Επίσης, απαγορεύουν την χρήση μέσων ή μεθόδων που μπορούν να προκαλέσουν την εξαφάνιση κάποιου είδους.

Τα μέτρα ειδικής προστασίας αφορούν είδη πουλιών τα οποία χαρακτηρίζονται ως «ευπαθή» ή απειλούνται με εξαφάνιση ή είναι «σπάνια» ή ακόμα «έχουν ανάγκη ιδιαίτερης προστασίας λόγω ιδιοτυπίας του οικοτόπου τους». Τα μέτρα που οφείλουν να πάρουν τα κράτη - μέλη συνίστανται σε:

- κατάταξη σε ζώνες ειδικής προστασίας των κατάλληλων εδαφών ώστε να εξασφαλιστεί η διαβίωση και ανάπτυξη των πουλιών αυτών αλλά και των αποδημητικών που διαχειμάζουν στις περιοχές αυτές και ιδίως σε εκείνες που έχουν αναγνωριστεί ως διεθνής σπουδαιότητας
- διαβίβαση στην Επιτροπή των αναγκαίων πληροφοριών που θα της επιτρέψουν να δημιουργήσει ένα ενιαίο δίκτυο προστασίας των ζωνών αυτών
- ανάληψη ενεργειών ώστε να αποφευχθούν μέσα και έξω από τις ζώνες αυτές οποιεσδήποτε ενέργειες με επιζήμια αποτελέσματα, τόσο για τα είδη που ζουν εκεί, όσο και για και τους οικοτόπους τους.

3.2.2. Η ΟΔΗΓΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ 92/43/ΕΟΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΧΛΩΡΙΔΑΣ

Ο ορατός κίνδυνος εξαφάνισης πολλών ειδών και αλλοίωσης της σύνθεσης και υποβάθμισης πολλών οικοσυστημάτων οδήγησε στην έκδοση της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση των φυσικών οικότοπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Σκοπός της οδηγίας είναι να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικότοπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η συνθήκη. Χωριζόμενη σε δύο μέρη και καλύπτοντας την προστασία των ειδών και τη διατήρηση των οικότοπων τους, η οδηγία συμπληρώνει και παράλληλα επεκτείνει τον μηχανισμό προστασίας της φύσης που είχε τεθεί από την οδηγία για τα άγρια πτηνά του 1979, τόσο σε σχέση με τα είδη όσο και με τις περιοχές που καλύπτει.

Οι τύποι φυσικών οικότοπων και τα είδη φυτών και ζώων αναφέρονται στα Παραρτήματα I, II, IV και V της οδηγίας. Η εν λόγω οδηγία ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 33318/3028/1998, η οποία τροποποιήθηκε με την ΚΥΑ υπ' αρ. Η.Π. 14849/853/Ε103, ΦΕΚ 645/Β/11-4-2008. (http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_Natura2000_el.html)

Παράλληλα, η οδηγία αυτή έχει ένα ακόμα ιδιαίτερα σημαντικό χαρακτηριστικό. Στόχος της Κοινότητας είναι η απόκτηση μιας πιο ευρείας προσέγγισης σε θέματα προστασία της φύσης. Για την πραγμάτωση αυτού του στόχου, η Κοινότητα ίδρυσε ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών, το οποίο ονομάζεται «Natura 2000». Το δίκτυο αυτό, που αποτελείται από τους τόπους όπου ευρίσκονται τύποι φυσικών οικότοπων και από τους οικότοπους των ειδών, πρέπει να διασφαλίζει την διατήρηση ή ενδεχομένως την αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των τύπων φυσικών οικότοπων και των οικότοπων των οικείων ειδών στην περιοχή της φυσικής κατανομής αυτών. Πρέπει, δηλαδή, τα κράτη μέλη να καθορίσουν τις ειδικές περιοχές διατήρησης (Special Areas of Conservation - SAC) για όλους τους τύπους οικότοπων του Παραρτήματος I και για όλα τα είδη χλωρίδας και πανίδας του Παραρτήματος II της οδηγίας. Κατά τον ίδιο τρόπο, όλες οι καθορισμένες περιοχές ειδικής προστασίας (SPA), συμπεριλαμβανομένων και αυτών που θα οριστούν στο μέλλον, σύμφωνα με την οδηγία 79/409/ΕΟΚ για τη προστασία των άγριων

πηγών, πρέπει να ενσωματωθούν στο συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο. Οι υποψήφιες τοποθεσίες για ορισμό ως ειδικές περιοχές προστασίας προτείνονται από τα κράτη μέλη.

Τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται, σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, αποσκοπούν στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες. Στην ευρωπαϊκή επικράτεια, οι φυσικοί οικότοποι συνεχίζουν να υποβαθμίζονται και ένας αυξανόμενος αριθμός άγριων ειδών απειλούνται σοβαρά.

Δεδομένου ότι οι απειλούμενοι οικότοποι αποτελούν μέρος της φυσικής κληρονομιάς της Ευρώπης και οι απειλές τους είναι συχνά διασυνοριακής φύσης, είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα προστασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να οριστούν ως έχοντες προτεραιότητα, για να ευνοηθούν από την έγκαιρη εφαρμογή των μέτρων αυτών.

Σύμφωνα με την οδηγία, ο σχεδιασμός χρήσης της γης και οι πολιτικές ανάπτυξης πρέπει να ενθαρρύνουν τη διαχείριση χαρακτηριστικών του εδάφους τα οποία είναι σημαντικής σημασίας για την άγρια χλωρίδα και πανίδα. Έτσι, ένα σύστημα πρέπει να τεθεί για παρατήρηση της κατάστασης προστασίας των φυσικών οικοτόπων και ειδών που καλύπτονται από αυτή την οδηγία. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η εφαρμογή της οδηγίας, η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να προετοιμάζει περιοδικά μια σύνθετη αναφορά βασισμένη στις πληροφορίες που αποστέλλονται σε αυτή από τα κράτη μέλη σχετικά με την εφαρμογή των εθνικών διατάξεων που υιοθετήθηκαν σύμφωνα με την οδηγία. Επίσης, μια κανονιστική επιτροπή καθορίζεται για να βοηθήσει την Επιτροπή στην εφαρμογή της οδηγίας και ιδιαίτερα όταν λαμβάνονται αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για συγχρηματοδότηση. Τέλος, έχουν προβλεφθεί συμπληρωματικά μέτρα που ορίζουν την επανεισαγωγή μη αυτοχθόνων ειδών.

3.2.3. Η ΟΔΗΓΙΑ ΠΛΑΙΣΙΟ 2000/60/ΕΕ ΓΙΑ ΤΑ ΝΕΡΑ

Η Οδηγία Πλαίσιο για τα νερά (2000/60/ΕΕ) είναι ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο για τη διαχείριση, χρήση, προστασία και αποκατάσταση των επιφανειακών και υπογείων υδάτων σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμών. Αναφέρεται στην αντιμετώπιση των σοβαρών προβλημάτων που έχουν προκύψει σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εξαιτίας της υποβάθμισης της ποιότητας του νερού και των πιέσεων που υφίστανται τα αποθέματά του σε όλη την Ευρώπη, λόγω της αύξησης της ζήτησης νερού καλής ποιότητας.

Μια λεκάνη απορροής μπορεί να περιλαμβάνει διάφορους τύπους οικοσυστημάτων συμπεριλαμβανομένων και των υδροτόπων. Ειδικότερα, τα οικοσυστήματα που σχετίζονται με την επίτευξη των στόχων της Οδηγίας Πλαίσιο για τα νερά και που περιλαμβάνουν υδροτόπους είναι:

- α. Επιφανειακά υδάτινα σώματα (ποταμοί, λίμνες, μεταβατικά και παράκτια ύδατα):
- β. Χερσαία οικοσυστήματα άμεσα εξαρτημένα από υπόγεια υδάτινα σώματα
- γ. Μικρά στοιχεία επιφανειακού νερού συνδεδεμένα με υδάτινα σώματα, χωρίς τα ίδια να θεωρούνται υδάτινα σώματα
- δ. Οικοσυστήματα τα οποία επηρεάζουν σημαντικά την ποιότητα και την ποσότητα του νερού που φθάνει στα επιφανειακά υδάτινα σώματα ή τα επιφανειακά νερά που συνδέονται με τα επιφανειακά υδάτινα σώματα:
- ε. Υδρογεωμορφολογικές μονάδες που επηρεάζουν την ποιότητα των επιφανειακών υδάτινων σωμάτων:

Ο βασικός στόχος της Οδηγίας Πλαίσιο είναι η επίτευξη μέχρι το 2015 «καλής» κατάστασης για όλα τα επιφανειακά (ποτάμια, λίμνες, μεταβατικά και παράκτια) και τα υπόγεια νερά, η βιωσιμότητα των υδάτινων πόρων και η εξασφάλιση επαρκών ποσοτήτων νερού για τις διάφορες παραγωγικές χρήσεις αλλά και για τα οικοσυστήματα.

Ειδικότερα στόχοι της Οδηγίας Πλαίσιο είναι:

- Η αποτροπή περαιτέρω επιδείνωσης, η προστασία και η βελτίωση της κατάστασης των υδάτινων οικοσυστημάτων
- Η προώθηση της βιώσιμης χρήσης του νερού μέσω μακροπρόθεσμης προστασίας των διαθέσιμων υδατικών πόρων
- Η διασφάλιση της προοδευτικής μείωσης της ρύπανσης των υπογείων υδάτων και η αποτροπή της περαιτέρω μόλυνσής τους
- Η εξασφάλιση επαρκούς παροχής επιφανειακού και υπόγειου νερού καλής ποιότητας που απαιτείται για τη βιώσιμη, ισόρροπη και δίκαιη χρήση του ύδατος
- Η προστασία των χωρικών και θαλάσσιων υδάτων

Στο πλαίσιο της «ολοκληρωμένης διαχείρισης» περιλαμβάνεται μεταξύ άλλων η πραγματοποίηση διαχειριστικών σχεδίων που λαμβάνουν υπόψη τα δεδομένα των αναλύσεων και τις μελέτες της περιοχής. Επίσης, προτείνονται κίνητρα για την ορθολογική χρήση του νερού, αλλά και κυρώσεις για την αποφυγή της ρύπανσης ανάλογα με το μέγεθος της ρύπανσης.

http://www.medsos.gr/medsos/index.php?option=com_content&view=article&id=62:-200060&catid=57:2008-08-28-10-23-10&Itemid=73

Σε εφαρμογή της οδηγίας 2000/60/EK εκδόθηκε στην Ελλάδα ο Νόμος 3199/2003 για την προστασία και διαχείριση των υδάτων, με στόχο την εναρμόνιση της κοινοτικής οδηγίας στο ελληνικό δίκαιο. Σε μεγάλο βαθμό ο Νόμος 3199/2003 αναφέρεται στη διοικητική οργάνωση του εθνικού φορέα διαχείρισης, στις βασικές αρχές για τα σχέδια διαχείρισης και τη χρήση των υδάτων .

3.2.4. Η ΑΠΟΦΑΣΗ 82/72/ΕΟΚ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ (ΣΥΜΒΑΣΗ ΒΕΡΝΗΣ)

Υπογράφηκε στη Βέρνη τις 19 Σεπτεμβρίου 1979 και τέθηκε σε ισχύ τον Ιούνιο του 1982. Στην Ελλάδα έχει υιοθετηθεί από το Π.Δ. 1335/83. Η άγρια πανίδα και χλωρίδα αποτελούν φυσική κληρονομιά μεγάλης αξίας που πρέπει να προστατευθεί και να παραδοθεί στις μελλοντικές γενιές. Εκτός από τα εθνικά προγράμματα προστασίας, τα συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης θεωρούν ότι η συνεργασία πρέπει να καθιερωθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Σκοπός της σύμβασης είναι η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών που έχουν υπογράψει, προκειμένου να προστατεύσουν τους πληθυσμούς της άγριας χλωρίδας και πανίδας και να δώσουν ιδιαίτερο βάρος στα ευάλωτα και υπό εξαφάνιση είδη, συμπεριλαμβανομένων και τα μεταναστευτικών ειδών. Ειδικότερα, τα μέρη αναλαμβάνουν να προωθήσουν εθνικές πολιτικές για την προστασία της άγριας χλωρίδας και πανίδας και των φυσικών οικοτόπων, να ενσωματώσουν την προστασία τους στον εθνικό προγραμματισμό και τις περιβαλλοντικές πολιτικές τους, να προωθήσουν την εκπαίδευση και να διαδώσουν πληροφορίες σχετικά με την ανάγκη προστασίας τους.

(http://europa.eu/legislation_summaries/environment/nature_and_biodiversity/l28050_en.htm)

4. Η ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΩΝ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΩΝ

Καθώς επήλθε η αποκορύφωση της πρώτης φάσης της MedWet, οι εταίροι της συνέταξαν ένα σχέδιο Μεσογειακής Στρατηγικής για τους υδροβιότοπους, με στόχο να λάβει υπόψη τα αποτελέσματα της πρώτης φάσης της MedWet, καθώς και σημαντικά στοιχεία άλλων πρωτοβουλιών, που αναφέρονται παραπάνω, και να δράσουν ως μια περιφερειακή εφαρμογή του Στρατηγικού Σχεδίου Ραμσάρ. Υιοθετήθηκε από τους συμμετέχοντες στη Συνδιάσκεψη Μεσογειακών Υδροβιότοπων, που έλαβε χώρα στη Βενετία 5-9 Ιουνίου 1996, και αποτελεί πρόκληση για τις μεσογειακές κυβερνήσεις σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, τους υπερεθνικούς και διακυβερνητικούς θεσμούς, καθώς και τους διεθνείς και εθνικούς μη κυβερνητικούς οργανισμούς.

Η Στρατηγική «προσπαθεί» να είναι σχετική με όλη τη Μεσόγειο. Σχεδιάστηκε με την πεποίθηση της ανάγκης για ενσωμάτωση στη προστασία της βιοποικιλότητας των υδροβιότοπων με βιώσιμη ανάπτυξη. Ήταν αποτέλεσμα της διαπίστωσης ότι η απώλεια και η υποβάθμιση των υδροβιότοπων της Μεσογείου οδήγησε σε απώλεια κάποιων λειτουργιών και αξιών, που αρχικά παρέχονταν δωρεάν από τους υδροβιότοπους, όπως: τα ιζήματα και ο έλεγχος της διάβρωσης, η διατήρηση της ποιότητας του νερού και η μείωση της ρύπανσης, η συντήρηση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, η στήριξη της αλιείας, της βόσκησης και της γεωργίας, η υπαίθρια αναψυχή και η εκπαίδευση, καθώς και η ενίσχυση των οικοτόπων για τη χλωρίδα και την πανίδα.

Σε όλο το κείμενο, η «ορθολογική χρήση» θεωρείται ως συνώνυμη της «βιώσιμης ανάπτυξης». Λαμβάνει υπόψη ευρύτερους μεσογειακούς παράγοντες που καθορίζουν το μέλλον των υδροβιότοπων και ιδιαίτερα τη φτώχεια και την οικονομική ανισότητα, την πίεση από την πληθυσμιακή ανάπτυξη, τη μετανάστευση και το μαζικό τουρισμό, καθώς και κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές.

4.1. ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Ο στόχος της Μεσογειακής Στρατηγικής Υδροβιότοπων είναι να σταματήσει και να αντιστρέψει την απώλεια και την υποβάθμιση των μεσογειακών υδροβιότοπων ως συμβολή στη προστασία της βιοποικιλότητας και τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής. Ειδικότερα, έχει σκοπό να συμβάλει στη λύση αυτών των προβλημάτων, ιδιαίτερα μέσα από την ενσωμάτωση της προστασίας και της ορθολογικής χρήσης των υδροβιότοπων στο σχεδιασμό της χρήσης της γης και της ορθολογικής χρήσης των σπάνιων υδάτινων πόρων, ένα θέμα ειδικής ανησυχίας για όλες τις μεσογειακές χώρες.

Η Μεσογειακή Στρατηγική Υδροβιότοπων αποσκοπεί:

- στην προώθηση της εφαρμογής των πολιτικών για τη σοφή χρήση των υδροβιότοπων στη Μεσόγειο
- στην παροχή ενός πλαισίου για την ανάπτυξη των Εθνικών Πολιτικών Υδροβιότοπων
- στην προώθηση προστασίας της βιολογικής ποικιλομορφίας των Μεσογειακών υδροβιότοπων, μέσα από τη βιώσιμη διαχείριση, αποκατάσταση και επαναφορά
- στην αύξηση των οικολογικών, πολιτισμικών, ψυχαγωγικών, επιστημονικών και κοινωνικών τιμών των Μεσογειακών υδροβιότοπων ανάμεσα σε αυτούς που λαμβάνουν αποφάσεις, τις τοπικές κοινότητες και τους επισκέπτες
- στην αύξηση της ικανότητας των Μεσογειακών θεσμών να αντιδράσουν στη πρόκληση της προστασίας και της σωστής χρήσης των υδροβιότοπων
- στην αποτελεσματική χρήση των εργαλείων και μεθοδολογιών MedWet
- στην οδηγία της αποτελεσματικής χρήσης της χρηματοδότησης των Μεσογειακών υδροβιότοπων, και
- στην εδραίωση ενός μηχανισμού για τη συμβουλή και συνεργασία ανάμεσα σε θεσμούς που σχετίζονται με την προστασία και τη σοφή χρήση των Μεσογειακών υδροβιότοπων.

Ο σκοπός της Μεσογειακής Στρατηγικής για τους Υδροβιότοπους αποτελείται από ένα σύνολο γενικών αντικειμενικών στόχων, οι οποίοι πρέπει να επιτευχθούν μέσα από συγκεκριμένες δράσεις σε διεθνές, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ειδικότερα πρέπει:

1. Να επιδιώξει την απόκτηση της ευρύτερης δυνατής αποδοχής και δέσμευσης για την εφαρμογή της Μεσογειακής Στρατηγικής Υδροβιότοπων.
2. Να επιτύχει τη σοφή χρήση των μεσογειακών υδροβιότοπων, συμπεριλαμβανομένης της αποκατάστασης και επαναφοράς χαμένων και υποβαθμισμένων υδροβιότοπων.
3. Να αυξήσει τη γνώση και την επίγνωση των αξιών των υδροβιότοπων και λειτουργιών σε όλη τη Μεσόγειο
4. Να ενισχύσει την ικανότητα των θεσμών και των οργανισμών στη Μεσόγειο να επιτύχουν την προστασία και τη σοφή χρήση των υδροβιότοπων
5. Να εξασφαλίσει ότι όλοι οι υδροβιότοποι στη Μεσόγειο έχουν αποτελεσματική διαχείριση, ιδιαίτερα αυτοί που βρίσκονται σε νομική προστασία
6. Να απονείμει νομική προστασία στους κύριους Μεσογειακούς υδροβιότοπους και να ενισχύσουν τα σχετικά νομικά πλαίσια
7. Να ενισχύσει διεθνή συνεργασία και να κινητοποιήσει τη διεθνή τεχνική και οικονομική βοήθεια για υδροβιότοπους στη Μεσόγειο.
8. Να ενισχύσει τη συνεργασία ανάμεσα σε κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς σε όλα τα επίπεδα, καθώς και στον ιδιωτικό τομέα, για την προστασία και τη σοφή χρήση των υδροβιότοπων στη Μεσόγειο.

5. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

5.1. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΩΝ

Η Ελλάδα κατέχει μια ιδιαίτερη θέση στην Ευρώπη, όσον αφορά τον πλούτο, τη σπανιότητα και την ποικιλότητα της πανίδας και της χλωρίδας της. Ο πλούτος αυτός οφείλεται στη ξεχωριστή γεωγραφική της θέση ανάμεσα στην Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία, στον ιδιαίτερα πλούσιο κατακερματισμό του εδάφους της, στα πολλά βουνά, πεδιάδες και νησιά και στην αντίστοιχη ποικιλότητα του κλίματός της, που δημιουργούν εξαιρετικές συνθήκες για την ανάπτυξη μιας ιδιαίτερα πλούσιας χλωρίδας και πανίδας και μιας μεγάλης ποικιλίας βιότοπων, μοναδικών στην Ευρώπη για τη σπανιότητα των ειδών που φιλοξενούν. Έτσι, στην Ελλάδα συναντούμε σημαντικούς πληθυσμούς ζώων και πουλιών που απειλούνται παγκοσμίως με εξαφάνιση, καθώς και ένα μεγάλο αριθμό φυτών, πολλά από τα οποία είναι ενδημικά, δημιουργώντας ορισμένους από τους μεγαλύτερους και σημαντικότερους υδροβιότοπους της Ευρώπης.

Στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί περισσότεροι από τετρακόσιοι (400) μικροί και μεγάλοι υδροβιότοποι, συνολικού εμβαδού πάνω από 2.000.000 στρέμματα. Πολλοί από αυτούς είναι σύνθετοι και σχηματίζουν μωσαϊκό υδροβιότοπων ή αποτελούν συμπλέγματα περισσότερων υδροβιότοπων, που, αν προσμετρούνταν ως ξεχωριστές εγγραφές, ο συνολικός αριθμός, μαζί με εκείνους που εντοπίστηκαν μεταγενέστερα, θα έφθανε τους 415 περίπου, όπως τα Δέλτα Αξιού-Αλιάκμονα, Νέστου και Έβρου και οι λιμνοθάλασσες Μεσολογγίου και Αμβρακικού. Πριν από δύο γενιές η Ελλάδα είχε τριπλάσια έκταση υδροβιοτόπων.

(www.ekby.gr/ekby/el/Greek_Wetlands_main_el.html)

Το 1991, το Ελληνικό Κέντρο Βιότοπων Υγρότοπων (ΕΚΒΥ) ξεκίνησε την απογραφή των ελληνικών υδροβιότοπων που ολοκληρώθηκε το 1994 όπου περιλαμβάνονται 378 καταχωρήσεις. Οι έρευνες συνεχίζονται σε συνεργασία με ξένους επιστήμονες (πρωτοβουλία MedWet) και από το 1999 έχει ξεκινήσει μια νέα προσπάθεια ηλεκτρονικής καταγραφής των υδροβιότοπων.

Οι περισσότεροι από τους ελληνικούς υδροβιότοπους που προστατεύονται από τη σύμβαση Ραμσάρ εντοπίζονται στην Βόρεια Ελλάδα, δεδομένου ότι εκεί βρίσκονται και οι μεγαλύτεροι σε ροή ποταμοί της χώρας (Αξιός, Αλιάκμονας, Λουδίας, Γαλλικός, Στρυμόνας, Νέστος και Έβρος). Η Δυτική Ελλάδα φιλοξενεί επίσης μεγάλους ποταμούς, όπως ο Άραχθος και ο Λούρος, οι οποίοι διαμορφώνουν το διπλό δέλτα του Αμβρακικού, ή ο Αχελώος και ο Εύηνος που τροφοδοτούν τη λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου. Γι' αυτό πάνω από αυτές τις περιοχές παρατηρούνται οι σπουδαιότερες οδοί πτήσης των μεταναστευτικών πουλιών. Τα νησιά του Αιγαίου φιλοξενούν λίγους και μικρούς υδροβιότοπους, οι οποίοι όμως έχουν ιδιαίτερα αξιόλογη οικολογική σημασία. Πέντε από τους δέκα ελληνικούς υδροβιότοπους είναι δέλτα ποταμών και ένας (η λίμνη Κερκίνη) συνδέεται άμεσα με ποταμό.

Δεν υπάρχουν διασυνοριακοί ελληνικοί υδροβιότοποι. Ωστόσο, δύο από αυτούς αποτελούν τμήματα ενός ευρύτερου διασυνοριακού υγροτοπικού συμπλέγματος: το δέλτα του Έβρου (το 75% του οποίου ανήκει στην Ελλάδα) και η λίμνη Μικρή Πρέσπα (το 92% της οποίας ανήκει στην Ελλάδα, η Μεγάλη Πρέσπα δε χαρακτηρίζεται ως υγρότοπος Ραμσάρ). Τρεις ακόμη υδροβιότοποι – τα Δέλτα Αξιού, Δέλτα Νέστου και Λίμνη Κερκίνη – βρίσκονται σε διασυνοριακές λεκάνες απορροής και άρα η προστασία τους επίσης απαιτεί και συνεργασία με άλλες χώρες.

Το μέσο μέγεθος ενός ελληνικού υδροβιότοπου προστατευόμενου από τη σύμβαση Ραμσάρ ανέρχεται σε 163.500 εκτάρια, με τον μικρότερο, τη λίμνη Μικρή Πρέσπα να έχει έκταση 50.780 εκτάρια (δηλαδή 507.800 στρέμματα) και τον μεγαλύτερο, τη λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου να καλύπτει έκταση 336.870 εκταρίων (δηλαδή 3.368.700 στρέμματα). Καθώς οι περισσότεροι ελληνικοί υδροβιότοποι αποτελούν δέλτα ποταμών, το μέσο τους υψόμετρο είναι λιγότερο από 20 μέτρα, με

εξαίρεση τη Λίμνη Μικρή Πρέσπα, η οποία βρίσκεται σε υψόμετρο 853,50 μέτρα πάνω από τη στάθμη της θάλασσας.

Η οικολογική αξία των υδροβιότοπων της χώρας είναι ανυπολόγιστη καθώς εκεί απαντώνται πολλά είδη οικοτόπων, γλωρίδας και πανίδας. Περίπου όλοι είναι παράκτιοι Μεσογειακού τύπου, στους οποίους έχουν καταγραφεί τριάντα ένας (31) διαφορετικοί τύποι οικοτόπων, σύμφωνα με το σύστημα ταξινόμησης της Σύμβασης Ραμσάρ.

Παρόλο που οι ελληνικοί υδροβιότοποι που προστατεύονται από τη σύμβαση Ραμσάρ συνιστούν τους μεγαλύτερους υδροβιότοπους της χώρας, δεν είναι οι μοναδικοί. Υπάρχουν πάρα πολλοί ακόμη στην ηπειρωτική χώρα, ενώ ιδιαίτερη αναφορά χρειάζεται για τους σημαντικούς υδροβιότοπους των ελληνικών νησιών, μόνο οι μεγαλύτεροι από τους οποίους ήταν μέχρι πρόσφατα γνωστοί ενώ οι υπόλοιποι υποβαθμίζονταν διαρκώς χωρίς να το ξέρει κανείς. Με πρωτοβουλία του WWF Ελλάς, σήμερα, έχουν καταγραφεί και απογραφεί 782 υδροβιότοποι, 672 σε 65 νησιά του Αιγαίου και 110 σε 10 νησιά του Ιονίου.

Εικόνα 6 : Δέλτα του Έβρου

Εικόνα 7: Δέλτα του Νέστου

Οι περισσότεροι απ' αυτούς είναι παράκτιοι: εκβολές ρυάκων, ποταμών και χειμάρρων, έλη υφάλμυρου ή αλμυρού νερού, έλη γλυκού νερού, εποχιακοί ρυάκες ή χείμαρροι. Μόνο έντεκα (11) είναι μεγαλύτεροι από 1.500 στρέμματα, ενώ κάποιοι στα μεγάλα νησιά, όπως η Εύβοια και η Κέρκυρα φτάνουν ή και ξεπερνούν τα 3.000 στρέμματα.

Τις τελευταίες δεκαετίες, όμως, οι ανθρώπινες δραστηριότητες υποβαθμίζουν και συρρικνώνουν με ανησυχητικούς ρυθμούς τους υδροβιότοπους, ιδιαίτερα στο Αιγαίο. Παρόλο που πολλοί από αυτούς βρίσκονται εντός των ορίων προστατευόμενων

περιοχών μόνο δύο (2) από τους 782 προστατεύονται ικανοποιητικά και έχουν σχετικά επαρκή περιβαλλοντική διαχείριση. Ως εκ τούτου απαιτούνται ειδικά μέτρα για την προστασία τους.

Παρακάτω αναφέρονται οι δέκα (10) μεγαλύτεροι και προστατευόμενοι από την σύμβαση Ραμσάρ υδροβιότοποι της Ελλάδας, που καλύπτουν έκταση 163.501 εκταρίων (1.635.010 στρέμματα):

Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας της Ελλάδας
Δέλτα Έβρου
Λίμνη Βιστονίς, Πόρτο Λάγος, Λίμνη Ισμαρίς και γειτονικές λιμνοθάλασσες (M)
Δέλτα Νέστου και γειτονικές λιμνοθάλασσες (M)
Λίμνες Βόλβη και Κορώνεια (M)
Λίμνη Κερκίνη
Δέλτα Αξιού, Εκβολή Λουδία, Δέλτα Αλιάκμονα (M)
Λίμνη Μικρή Πρέσπα
Αμβρακικός κόλπος (M)
Λιμνοθάλασσα Μεσολογίου (M)
Λιμνοθάλασσα Κοτυχίου (M)
<i>* (M) Υγρότοποι που περιλαμβάνονται στον Κατάλογο Μοντρέ</i>

5.2. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΩΝ

Η ελληνική έννομη τάξη δεν περιέχει ειδικά όργανα που διατυπώνουν κανόνες για την προστασία των υδροβιότοπων αυτή καθεαυτή. Η οποιασδήποτε μορφής παρεχόμενη προστασία σχετίζεται με τη διαχείριση όλων των τύπων των υδάτων, με την προστασία του περιβάλλοντος και τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών.

5.2.1. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το γενικό πλαίσιο για την περιβαλλοντική προστασία στην Ελλάδα, και κατά συνέπεια για την προστασία των υδροβιότοπων, ρυθμίζεται κυρίως στο ελληνικό Σύνταγμα και στο πλαίσιο του Νόμου 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος, που αποτελεί το κύριο μέρος της περιβαλλοντικής νομοθεσίας γενικής εφαρμογής.

5.2.1.1. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Το Σύνταγμα του 1975 περιέλαβε, για πρώτη φορά στην ιστορία των ελληνικών Συνταγμάτων, ρητές διατάξεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 24 παρ. 1 εδ. α' «*Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους*». Η υποχρέωση αυτή εξειδικεύεται με το εδάφιο β' της παραγράφου 1, που υποχρεώνει το κράτος «*να λαμβάνει ιδιαίτερα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα για τη διαφύλαξή του*».

Η προστασία του περιβάλλοντος ενισχύθηκε με την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001. Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 24, η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί και δικαίωμα του καθενός, τα δε μέτρα που υποχρεούνται να λαμβάνει το Κράτος πρέπει να εντάσσονται στο πλαίσιο της αρχής της αειφόρας.

Η προστασία καταλαμβάνει όλες τις σημαντικές εκφάνσεις του περιβάλλοντος: το φυσικό περιβάλλον, με ιδιαίτερη μέριμνα για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις, το οικιστικό περιβάλλον, η διαμόρφωση του οποίου υπάγεται στη ρυθμιστική αρμοδιότητα

του κράτους με στόχο τη λειτουργικότητα και την ανάπτυξη των οικισμών και την εξασφάλιση των καλύτερων δυνατών όρων διαβίωσης, και, τέλος, το πολιτιστικό περιβάλλον. Η έλλειψη συγκεκριμένου ορισμού του περιβάλλοντος οφείλεται στην θέληση του συνταγματικού νομοθέτη να διευρύνει, όσο το δυνατόν περισσότερο, το προστατευτικό πεδίο των διατάξεων του Συντάγματος, καθώς και στην αδυναμία ακριβούς πρόβλεψης και οριοθέτησης των αγαθών που χρήζουν προστασίας και των αναγκών που θα εμφανιστούν στο μέλλον.

Η ρητή καθιέρωση υποχρέωσης του κράτους αποκλείει τη θεώρηση της διάταξης του άρθρου 24 παρ. 1 ως κατευθυντήριας διάταξης ή ευχής. Άλλωστε, όπως γίνεται γενικά δεκτό, όλες οι διατάξεις του Συντάγματος, ως διατάξεις νόμου, περιέχουν κανόνες δικαίου νομικά δεσμευτικούς για το νομοθέτη, τη διοίκηση και το δικαστή. Συνεπώς, από το άρθρο 24 απορρέουν υποχρεώσεις της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για την προστασία του περιβάλλοντος *«και ειδικότερα να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά, διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα, παρεμβαίνοντας στον αναγκαίο βαθμό και στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα»*. Ο νομοθέτης υποχρεούται να θεσπίσει τα πρόσφορα, κατά την κρίση του μέτρα, μέσα στα όρια που διαγράφουν οι ανάγκες για τη διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος, σταθμίζοντας παράλληλα και τα άλλα συνταγματικά δικαιώματα, καθώς και το δημόσιο συμφέρον. Επίσης, γίνεται δεκτό ότι από το άρθρο 24 απορρέει ευθεία υποχρέωση της διοίκησης, όταν λείπει ειδική προστατευτική νομοθεσία, *«να λαμβάνει υπόψη, κατά τη μόρφωση της κρίσης της για τη ρύθμιση θεμάτων, που αφορούν ή έχουν επιπτώσεις στο περιβάλλον, την ανάγκη προστασίας τους και να παίρνει κατάλληλα για το σκοπό αυτό μέτρα ή να απέχει από την έκδοση δυσμενών για το περιβάλλον πράξεων, κινούμενη όμως πάντα μέσα σε δέσμη των κριτηρίων που κατευθύνουν τη σχετική νομοθετική δράση»*.

Η δικαστική εξουσία, τέλος, οφείλει να ελέγχει τη συνταγματικότητα των νόμων από την άποψη της συμμόρφωσής τους στις επιταγές του άρθρου 24.

Όμως, το άρθρο 24 αποτελεί το κύριο, όχι όμως και το αποκλειστικό, συνταγματικό έρεισμα της προστασίας του περιβάλλοντος. Η διασφάλιση, η αποκατάσταση και η βελτίωση των περιβαλλοντικών αγαθών είναι επιταγές άρρηκτα συνδεδεμένες με το σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου, που αποτελεί,

σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας, και αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του (άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος), αλλά και την πραγμάτωση άλλων δικαιωμάτων όπως, ιδίως, το δικαίωμα στην υγεία, που κατοχυρώνεται ως κοινωνικό δικαίωμα από το άρθρο 21 παρ. 3 και ως ατομικό - μετά την αναθεώρηση του 2001- από το άρθρο 5 παρ. 5.

Η προσφυγή στις διατάξεις αυτές εμπλουτίζει το άρθρο 24 με την ανθρωπιστική προσέγγιση του προστατευόμενου αγαθού και, σε δικονομικό επίπεδο, έχει ιδιαίτερη σημασία για τη θεμελίωση του έννομου συμφέροντος. Τίθεται το ζήτημα αν το άρθρο 24 αποτελεί το νομικό έρεισμα ενός δικαιώματος στο περιβάλλον και, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, επιχειρείται η κατάταξή του στο πλαίσιο της παραδοσιακής διάκρισης μεταξύ ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Γίνεται δεκτό, στη θεωρία του δημοσίου δικαίου, ότι το άρθρο 24 του Συντάγματος εισάγει ένα δικαίωμα, απονέμοντας στο πρόσωπο εξουσία για την ικανοποίηση έννομου συμφέροντός του. Η άποψη αυτή επιβεβαιώθηκε με την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001. Ωστόσο, είναι δυσχερές να αποσαφηνιστεί το αντικείμενο του δικαιώματος και να συγκεκριμενοποιηθεί επαρκώς το ακριβές περιεχόμενο του εννόμως προστατευόμενου συμφέροντος. Υποστηρίζεται ότι κατοχυρώνει το δικαίωμα σε ένα περιβάλλον υγιεινό και οικολογικά ισορροπημένο, ως προϋπόθεση της ανθρώπινης ζωής και υγείας αλλά και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, εκφραζόμενης ως απαίτηση για ποιότητα ζωής, αλλά και ως αγαθό με αυτοτελή αξία για τον άνθρωπο. Ο καθορισμός των δεικτών ποιότητας των περιβαλλοντικών αγαθών που πρέπει να επιτευχθεί, ώστε το περιβάλλον να είναι υγιεινό και οικολογικά ισορροπημένο, είναι έργο όχι των νομικών αλλά εκπροσώπων άλλων επιστημονικών κλάδων. Οι δε απαιτήσεις της ανθρώπινης αξιοπρέπειας προσδιορίζονται με βάση αξιολογήσεις μεταβαλλόμενες ανά τον τόπο και τον χρόνο.

Από τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα, ότι το αντικείμενο του δικαιώματος στο «περιβάλλον» ορίζεται με ιδιαίτερη ευρύτητα, ώστε να καταλαμβάνει όλα τα στοιχεία που συνθέτουν εκάστοτε τον υπό ευρεία έννοια ζωτικό χώρο του ανθρώπου.

Παράλληλα, το αίτημα για την πληρότητα της νομικής προστασίας του περιβάλλοντος έχει οδηγήσει στην παραδοχή ότι το άρθρο 24 καθιερώνει τόσο ατομικό όσο και κοινωνικό και πολιτικό δικαίωμα στο περιβάλλον. Η άποψη αυτή είναι νομικά υποστηρίξιμη λόγω της ευρείας διατύπωσης του άρθρου, η οποία προσφέρεται για την ανάδειξη της σχετικότητας της τριχοτόμησης των συνταγματικών δικαιωμάτων, της παραπληρωματικότητας και αλληλεξάρτησης ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων. Η άποψη αυτή επιβεβαιώθηκε από τη διατύπωση της διάταξης μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, όπου αναφέρεται ρητά ότι η προστασία του περιβάλλοντος εκτός από υποχρέωση του κράτους αποτελεί «και δικαίωμα του καθενός».

Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν έχει απαντήσει ευθέως στον σχετικό προβληματισμό. Γίνεται, σχεδόν παγίως, δεκτό ότι, με τις διατάξεις του άρθρου 24, η προστασία του περιβάλλοντος έχει αναχθεί σε συνταγματικά προστατευόμενη αξία και υποχρέωση του κράτους. Πλην όμως, δεν διευκρινίζεται, αν στην υποχρέωση αυτή αντιστοιχεί και δικαίωμα των ιδιωτών. Υποστηρίζεται ότι η διατύπωση αυτή μαρτυρεί τη θεώρηση του άρθρου 24 ως διάταξης προσδιοριστικής κρατικών στόχων, η οποία υποχρεώνει την κρατική διοίκηση να επιδιώκει ορισμένους στόχους, οι οποίοι όμως δεν παρέχουν υποκειμενικά δικαιώματα στους πολίτες. Πρόκειται για νομικά δεσμευτικές διατάξεις, οι οποίες καθορίζουν κατευθυντήριες αρχές για τον νομοθέτη και οριοθετούν τη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης.

Στη θεωρία του ελληνικού συνταγματικού δικαίου και στη νομολογία των δικαστηρίων μας δεν γίνεται, τουλάχιστον ρητώς, η ανωτέρω διάκριση. Στις υποχρεώσεις του κράτους γίνεται δεκτό ότι αντιστοιχούν τα λεγόμενα κοινωνικά δικαιώματα, τα οποία δεν παρέχουν αγωγή στον πολίτη κατά του κράτους. Η ύπαρξη συνταγματικού δικαιώματος στο περιβάλλον έγινε ήδη δεκτή από τη απόφαση 3682/1986 του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία, παρά τη ρητή αναφορά μόνο σε κοινωνικό δικαίωμα, αναγνωρίζει ότι από το άρθρο 24 του Συντάγματος απορρέει ταυτόχρονα ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα χρήσεως του φυσικού περιβάλλοντος. Το ζήτημα λύθηκε οριστικά, όπως τονίστηκε, με την αναθεώρηση του Συντάγματος 2001. (<http://www.law.uoa.gr/epaek/to%20syndagmatiko%20dikaivma%20sto%20perivallon.htm>).

5.2.1.2. Ο ΝΟΜΟΣ 1650/1986 (ΦΕΚ 160/Α/18-10-1986) ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΟΠΩΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΟΜΟ 3010/2002 (ΦΕΚ 91/Α/25-04-2002)

Βασικές επιδιώξεις του Νόμου 1650/1986 αποτελούν η πρόληψη της μόλυνσης και της περιβαλλοντικής υποβάθμισης μέσω των κατάλληλων μέτρων, η διασφάλιση της ανθρώπινης υγείας από την περιβαλλοντική υποβάθμιση, η προώθηση ισορροπημένης ανάπτυξης του εθνικού χώρου, η εξασφαλισμένη δυνατότητα της ανανέωσης των φυσικών πόρων, η λογική χρήση των μη ανανεώσιμων ή σπάνιων πόρων, η διατήρηση οικολογικής ισορροπίας και αναπαραγωγική ικανότητα των φυσικών οικοσυστημάτων και η αποκατάσταση του περιβάλλοντος (άρθρο 1). Η ανάλυση των παραπάνω επιδιώξεων περιλαμβάνει την προστασία και διατήρηση της φύσης και των τοπίων, ειδικά σε περιοχές με σημαντική βιολογική, οικολογική, αισθητική ή γεωμορφολογική αξία καθώς και την προστασία των ακτών, των όχθων ποταμών και λιμνών, ως στοιχείων οικοσυστημάτων και τοπίων. Αυτές οι επιδιώξεις έχουν προωθηθεί από διάφορες διατάξεις, ανάμεσα στις οποίες ιδιαίτερης σημασίας είναι οι ακόλουθες:

Τα άρθρα 3 - 6 διατυπώνουν τους όρους για τη ταξινόμηση των εργασιών και των δραστηριοτήτων με πιθανό δυσμενή περιβαλλοντικό αντίκτυπο, για τις απαραίτητες αξιολογήσεις περιβαλλοντικού αντίκτυπου και για τους περιβαλλοντικούς όρους και προϋποθέσεις που θα επιβληθούν στις σχετικές εξουσιοδοτήσεις που χορηγούνται από τις δημόσιες υπηρεσίες.

Τα άρθρα 9 και 10 διατυπώνουν το πλαίσιο για την προστασία όλων των ειδών των υδάτων. Ειδικά αναφέρονται στην παρακολούθηση του νερού, μέσω ενός εθνικού δικτύου σταθμών παρακολούθησης (υπό την ευθύνη του Υπουργείου Περιβάλλοντος), για να διασφαλίσουν ότι οι τιμές αναφοράς και ορίων για μια σειρά φυσικών, χημικών, μικροβιολογικών και άλλων παραμέτρων της ποιότητας του νερού και των στοιχείων στα υδάτινα οικοσυστήματα, πρέπει να ορίζονται από Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις. Οι ίδιες ΚΥΑ διατυπώνουν τις μεθοδολογίες, τη συχνότητα δειγματοσμού και άλλες λεπτομέρειες για την παρακολούθηση του νερού. Αυτά τα πρότυπα παρακολούθησης μπορούν να εξαρτώνται από τον τύπο φυσικού συστήματος που θα προστατευθεί, τις επιθυμητές χρήσεις, τη χρήση της γης στην εν λόγω περιοχή, καθώς και τον τύπο και τη

σοβαρότητα της μόλυνσης. Πιο αυστηρά πρότυπα ποιότητας νερού ισχύουν για περιοχές με ιδιαίτερα ευαίσθητα οικοσυστήματα. Επιπλέον, οι ΚΥΑ μπορούν να εκδοθούν για να επιβάλουν υπάρχουσες ή νέες εργασίες ή δραστηριότητες που μπορούν να οδηγήσουν σε υποβάθμιση των ορίων νερού και μέτρων για την προστασία του νερού, όπως ελάχιστες αποστάσεις ασφαλείας, εφαρμογή αντιμολυσματικής τεχνολογίας, υποχρεωτική χρήση κατάλληλων πρώτων υλών ή καυσίμων, όρια τιμών απορροής, επιτρεπόμενες ποσότητες χρήσης νερού, εξοπλισμό παρακολούθησης απορροής, πρώτων υλών και καυσίμων, μεθοδολογίες και συχνότητα δειγματοληψίας και ανάλυσης των σχετικών παραμέτρων, όρους και προϋποθέσεις για τη συλλογή, μεταφορά και απόρριψη λυμάτων, μεθόδους για την τελική απόρριψη της απορροής, μήκος των υπόγειων σωληνώσεων και πρότυπα για τις διαδικασίες παραγωγής.

Σύμφωνα με το άρθρο 23, με Προεδρικό Διάταγμα μπορούν να οριστούν συγκεκριμένες περιοχές που αντιμετωπίζουν σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα και δεν ανταποκρίνονται στις τιμές αναφοράς ή ορίων για τις ποιοτικές παραμέτρους στον αέρα ή το νερό ως «ζώνες ειδικής περιβαλλοντικής βοήθειας». Αυτός ο καθορισμός συνεπάγεται ειδικούς περιορισμούς στη χρήση της γης και ένα εναρμονισμένο πρόγραμμα μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος πέρα από τους περιορισμούς γενικής εφαρμογής. Αυτό εξισορροπείται από την πιθανότητα παροχής οικονομικών κινήτρων ή φοροαπαλλαγών στα επηρεαζόμενα άτομα. Η εφαρμογή αυτού του καθεστώτος ελέγχεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος ή ειδικές τοπικές υπηρεσίες σχεδιασμού στη περίπτωση της Αθήνας και Θεσσαλονίκης.

Επίσης, ο Νόμος 1650/1986 στα άρθρα 18 - 22 θέτει το κανονιστικό πλαίσιο για την προστασία της φύσης και των περιοχών οικολογικής σημασίας στην Ελλάδα. Γη, νερό ή κοινές περιοχές ή ιδιαίτερα στοιχεία της φύσης ή του τοπίου μπορούν να προστατευθούν και να διατηρηθούν εξαιτίας της οικολογικής, γεωμορφολογικής, βιολογικής, επιστημονικής ή αισθητικής σημασίας. Η διατήρησή τους μπορεί να επιτευχθεί μέσω της εισαγωγής μοντέρνων κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών, συμπεριλαμβανομένων:

1. Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, δηλαδή αυτών με εξαιρετικά ευαίσθητα οικοσυστήματα, βιότοπων ή οικότοπων σπάνιων ειδών υπό εξαφάνιση χλωρίδας και πανίδας, όπου η αρχή της μη ανθρώπινης

δραστηριότητας επιτρέπεται, εκτός ειδικής άδειας, για επιστημονικές ή προστατευτικές δραστηριότητες.

2. Περιοχές προστασίας της φύσης, δηλαδή, περιοχές μεγάλης οικολογικής ή βιολογικής σημασίας, όπου το φυσικό περιβάλλον πρέπει να προστατευθεί από οποιαδήποτε δραστηριότητα που θα μπορούσε να αλλάξει ή να τροποποιήσει τη φυσική κατάσταση, σύνθεση ή εξέλιξη.
3. Εθνικά πάρκα, τα οποία αναφέρονται σε μεγάλες εδαφικές, υδάτινες ή μεικτές περιοχές, οι οποίες έχουν μείνει ανεπηρέαστες ή ελάχιστα επηρεασμένες από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και διατηρούν έναν μεγάλο αριθμό και ποικιλομορφία σημαντικών βιολογικών, οικολογικών, γεωμορφολογικών και αισθητικών στοιχείων. Αυτή είναι η μοναδική κατηγορία που ισχύει για μερικές περιοχές στην Ελλάδα, αφού θεσπίστηκε ο νόμος. Στα εθνικά πάρκα ερευνητικές και οικονομικές δραστηριότητες, ειδικά παραδοσιακού χαρακτήρα, μπορούν να επιτραπούν, με την προϋπόθεση ότι η προστασία τους μπορεί να διασφαλιστεί, ενώ τοποθεσίες αυστηρότερης προστασίας (κατηγορίες 1 και 2) μπορούν να καθοριστούν εκεί.
4. Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί με σημαντική επιστημονική, οικολογική ή αισθητική αξία, όπως συστάδες δέντρων, παράκτια και παραποτάμια βλάστηση, αμμόλοφοι κτλ.
5. Περιοχές οικοανάπτυξης, δηλαδή μεγάλες περιοχές που μπορούν να περιλαμβάνουν κοινότητες, χαρακτηριζόμενες από πλούσιο πολιτισμικό και φυσικό περιβάλλον, που προσφέρει δυνατότητες για την ανάπτυξης ανθρωπίνων δραστηριοτήτων συμβατών με την προστασία.

Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 19, ο κατάλληλος χαρακτηρισμός εδραιώνεται για κάθε περιοχή μέσω ενός Προεδρικού Διατάγματος - που εκδίδεται μέσω μιας διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης και ειδικά μετά την λήψη της σύμφωνης γνώμης του αρμόδιου Νομαρχιακού Συμβουλίου – που καθορίζει τους γενικούς όρους και όρια για την άσκηση των δραστηριοτήτων και την εφαρμογή εργασιών στην περιοχή. Προϋπόθεση για την επικύρωση ενός τέτοιου Προεδρικού

Διατάγματος, που εδραιώνει μια προστατευόμενη περιοχή με χωρισμό σε ζώνες και με ένα όργανο διαχείρισης, είναι η προετοιμασία μιας Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης για κάθε ιδιαίτερη περιοχή, όπου η σημασία και τα απαιτούμενα μέτρα προστασίας καταγράφονται. Κάθε προστατευόμενη περιοχή πρέπει επίσης να έχει ένα πενταετές Σχέδιο Διαχείρισης (επικυρωμένο με ΚΥΑ), όπου καταγράφονται οι προτεραιότητες και οδηγίες για την εφαρμογή των απαραίτητων εργασιών, δράσεων και μέτρων για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση της περιοχής. Κάθε Σχέδιο Διαχείρισης συμπληρώνεται με Σχέδια Δράσης, που καθορίζουν περαιτέρω αυτές τις εργασίες, δράσεις και μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης, των χρονοδιαγραμμάτων και των εκτελεστικών οργάνων. Όλα τα παραπάνω όργανα πρέπει να αναθεωρούνται κάθε πέντε (5) χρόνια, αλλά αυτό μπορεί να τροποποιηθεί νωρίτερα σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Ο φορέας που είναι υπεύθυνος για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής των κανόνων που περιέχονται σε αυτά τα όργανα είναι το Διαχειριστικό Όργανο της προστατευόμενης περιοχής ή οποιαδήποτε άλλη αρχή ή νομικό πρόσωπο στο οποίο μεταφέρεται η αρμοδιότητα. Για αυτόν τον λόγο, αυτοί οι φορείς δημοσιεύουν μια ετήσια αναφορά αξιολόγησης.

Εναλλακτικά, το κράτος, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 21, μπορεί να θέσει όρια και προϋποθέσεις για τη χρήση των φυσικών πόρων και να εισάγει απαγορεύσεις σε έναν αριθμό δραστηριοτήτων, χρησιμοποιώντας το εργαλείο της Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου, ένα κανονιστικό όργανο φυσικού σχεδιασμού, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως έμμεσος τρόπος για περιβαλλοντική προστασία.

Εάν οι περιορισμοί και προϋποθέσεις που απορρέουν από τους παραπάνω κανονισμούς προβούν εξαιρετικά επαχθείς, ειδικά σχετικά με τα δικαιώματα για ιδιοκτησία, τα επηρεαζόμενα άτομα μπορούν να αιτηθούν και το κράτος μπορεί να δεχθεί, στη δυνατή έκταση, την ανταλλαγή της επηρεασμένης γης με δημόσια γη, την κατανομή κατάλληλης δημόσιας γης για χρήση, πληρωμή κατάλληλης αποζημίωσης ή μεταφορά δικαιωμάτων κατασκευής σε άλλη ιδιοκτησία. (Πίνακας 4).

<u>ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΡΑΜΣΑΡ ΠΟΥ ΚΗΡΥΧΘΗΚΑΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ (ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ Ν. 1650/1986)</u>		
Υδροβιότοπος Ραμσάρ	Κηρυγμένη Προστατευόμενη Περιοχή (με ΚΥΑ)	Έτος κήρυξης
Δέλτα Έβρου	Εθνικό Πάρκο Δέλτα Έβρου	2007
Δέλτα Νέστου και γειτονικές λιμνοθάλασσες	Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	2008
Λίμνη Βιστωνίδα, Πόρτο Λάγος, Λίμνη Ισμαρίδα & γειτονικές λιμνοθάλασσες		2008
Λίμνες Κορώνεια και Βόλβη	Εθνικό Πάρκο Υγρότοπου των λιμνών Κορώνειας –Βόλβης & Μακεδονικών Τεμπών	2004
Λίμνη Κερκίνη	Εθνικό Πάρκο Υγρότοπου Κερκίνης	2006
Αμβρακικός Κόλπος	Εθνικό Πάρκο Υγρότοπων Αμβρακικού	2008
Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου	Εθνικό Πάρκο Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου	2006

**Πίνακας 4: Υδροβιότοποι προστατευόμενοι από τη σύμβαση Ραμσάρ που κηρυχτήκαν
προστατευόμενες περιοχές σύμφωνα με το ν. 1650/1986**

Τέλος, τα άρθρα 28 - 30 προβλέπουν τις διοικητικές κυρώσεις, ποινές και δημόσια ευθύνη που απορρέει από την παραβίαση των ουσιαστικών διατάξεων του νόμου.

Εν όψει της παραπάνω ανάλυσης, ο Νόμος 1650/1986 είναι αναμφισβήτητα ο ακρογωνιαίος λίθος της περιβαλλοντικής προστασίας στην Ελλάδα, αφού παρέχει ένα ικανοποιητικό πλαίσιο τουλάχιστον για την προστασία της φύσης.

Εικόνα 8 : Παραποτάμιο δάσος στο ποταμό Νέστο

5.2.1.3. ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 191/1974 (ΦΕΚ 350Α/20-11-1974) ΠΟΥ ΕΠΙΚΥΡΩΝΕΙ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΡΑΜΣΑΡ, ΟΠΩΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΟΜΟ 1950/1991 (ΦΕΚ84/Α/31-05-1991)

Στην Ελλάδα η σύμβαση Ραμσάρ επικυρώθηκε με το Νομοθετικό Διάταγμα 191/20-11-1974 και τον Νόμο 1950/1991 «για την επικύρωση των τροποποιήσεων της Σύμβασης Ραμσάρ». Η Ελλάδα αποτελεί το έβδομο κράτος που κύρωσε τη σύμβαση. Αυτή τη στιγμή, υπάρχουν συγκεκριμένες τοποθεσίες που καθορίζονται ως υδροβιότοποι διεθνούς σημασίας, οι περισσότερες των οποίων αφορούν λιμνοθάλασσες και δέλτα ποταμών, δηλαδή περιοχές που περιλαμβάνουν τμήματα γλυκού και αλμυρού νερού και την αλληλεπίδραση τους.

Εικόνα 9 : Λίμνη Μικρή Πρέσπα

Εκείνοι οι υδροβιότοποι που προστατεύονται από τη σύμβαση Ραμσάρ, στους οποίους οι αλλαγές στην οικολογική κατάσταση συνέβησαν, συμβαίνουν ή πρόκειται πιθανά να συμβούν και κρίνονται ιδιαίτερα ανησυχητικές, εντάσσονται στον Κατάλογο του Μοντρέ, δηλαδή τη «μαύρη λίστα» της σύμβασης Ραμσάρ. Ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει σήμερα πενήντα (50) υδροβιότοπους διεθνούς σημασίας¹. Το 1990, όταν καταρτίστηκε για πρώτη φορά ο κατάλογος αυτός, περιέλαβε και τους δέκα (10) υδροβιότοπους της Ελλάδας. Το 1998, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και τα Δημόσιων Έργων, από κοινού με τη Γραμματεία Ραμσάρ, διόρισαν μια ανεξάρτητη ομάδα ειδικών για να εξετάσουν τη πιθανότητα αφαίρεσης ορισμένων ελληνικών

¹ Παράρτημα Α': THE MONTREUX RECORD

τοποθεσιών από τον κατάλογο του Μοντρέ. Η επιτροπή κατέγραψε τα απαραίτητα δεδομένα και πρότεινε την αφαίρεση του Δέλτα του Έβρου, της λίμνης Μικρής Πρέσπας και της τεχνητής λίμνης Κερκίνης, δικαιολογώντας την πρόταση της. Η αφαίρεση αυτών των τριών υδροβιότοπων από τον κατάλογο ανακοινώθηκε επίσημα κατά τη διάρκεια της Συνάντησης των Συμβαλλόμενων Μερών της σύμβασης Ραμσάρ του 1999. Η εξαίρεση ενός υδροβιότοπου από τον Κατάλογο Μοντρέ γίνεται, όταν κρίνεται ότι η κατάστασή του έχει βελτιωθεί. Έτσι, σήμερα επτά από τους δέκα (10) ελληνικούς υδροβιότοπους Ραμσάρ εντάσσονται στον Κατάλογο Μοντρέ, οι περισσότεροι ανά χώρα μαζί με το Ιράν. Όπως διαπιστώνει η παρούσα έκθεση, η κατάσταση του κάθε υδροβιότοπου αλλά και η συνολική κατάσταση διαχείρισης των υδροβιότοπων δικαιολογεί την περίληψη ή παραμονή τους στον Κατάλογο Μοντρέ.

Τμήματα όλων των υδροβιότοπων που προστατεύονται από τη σύμβαση Ραμσάρ έχουν χαρακτηριστεί ως «καταφύγια άγριας ζωής», στα οποία, μεταξύ άλλων, απαγορεύεται και το κυνήγι. Όμως, σε όλες τις περιοχές καταγράφεται η λαθροθηρία ως απειλή για τους υδροβιότοπους. Ενδεικτικά, αναφέρουμε μία κραυγαλέα περίπτωση λαθροθηρίας νανόχηνas στη Λίμνη Κερκίνη, είδος παγκοσμίως απειλούμενο, καθώς εκτιμάται ότι ο πληθυσμός της τα τελευταία 60 χρόνια έχει μειωθεί κατά 98% και σήμερα με δυσκολία ξεπερνά τα 60 άτομα (τον Δεκέμβριο του 2007 βρέθηκε νεκρή νανόχηνas από πυροβολισμό στη Λίμνη Κερκίνη μέσα στο Καταφύγιο Άγριας Ζωής, ενώ το κυνήγι της απαγορεύτηκε από το 1985). Η περίπτωση αυτή αναδεικνύει την ανάγκη περαιτέρω ενίσχυσης της φύλαξης των προστατευόμενων περιοχών και της στήριξης της λειτουργίας των ελεγκτικών μηχανισμών που πρέπει να παρακολουθούν και να επεμβαίνουν υπέρ της εφαρμογής όλων των σχετικών διατάξεων.

Επιπλέον, τμήματα κάποιων υδροβιότοπων, όπως ο Αμβρακικός Κόλπος, η Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου, η Λιμνοθάλασσα Βιστωνίδα – Πόρτο Λάγος, έχουν επίσης χαρακτηριστεί ως «τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους», βάσει παλαιότερης εθνικής νομοθεσίας. Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί η Λίμνη Μικρή Πρέσπα, η οποία έχει χαρακτηριστεί στο σύνολο της ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους σύμφωνα με την ΥΑ Α/Ο 31/23211/1747/1975. Ωστόσο, καθώς το νομοθετικό πλαίσιο που αναγνωρίζει τις περιοχές αυτές δεν προβλέπει συγκεκριμένες ρυθμίσεις για την προστασία και διαχείριση τους, η κήρυξη των τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους από

μόνη της δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποφέρει τον οποιοδήποτε βαθμό ουσιαστικής προστασίας στους υδροβιότοπους.

Εικόνα 10 : Λιμνοθάλασσα Βιστωνίδα

Τα τελευταία τρία χρόνια, επτά (7) από τους δέκα (10) ελληνικούς υδροβιότοπους κηρύχθηκαν Εθνικά Πάρκα με την υπογραφή σχετικής Κοινής Υπουργικής Απόφασης, ενώ για τους υπόλοιπους η πράξη χαρακτηρισμού ακόμα εκκρεμεί.

Στο πλαίσιο ενός προγράμματος που χρηματοδοτήθηκε από το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης κατά τη χρονική περίοδο 1996 έως 1999, εκπονήθηκαν ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες για τις τοποθεσίες Ραμσάρ. Μετά τα προαναφερθέντα κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διατυπώθηκαν επίσης προκαταρκτικά σχέδια διαχείρισης, μέσω προγραμματικών συμφωνιών, που υπογράφηκαν από κοινού από τους Υπουργούς Περιβάλλοντος και Αγροτικής Ανάπτυξης και αφορούσαν σε κάποιες από τις ελληνικές τοποθεσίες Ραμσάρ. Αυτά τα σχέδια αντιμετώπιζαν τα καθημερινά προβλήματα διαχείρισης των περιοχών και λειτουργούσαν ως ανεπίσημοι συντονιστές για διάφορες δραστηριότητες που εκτελούνταν από τις αντίστοιχες υπηρεσίες.

5.2.1.4. Ο ΝΟΜΟΣ 2204/1994 (ΦΕΚ 59/Α/15-04-1994) – ΚΥΡΩΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ
ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

Η Ελλάδα έχει επίσημα ενσωματώσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη διεθνή σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα στην εθνική έννομη τάξη για περισσότερο από μία δεκαετία. Όμως, δεν έχουν γίνει οι απαραίτητες ενέργειες για να δοθεί συγκεκριμένο περιεχόμενο και να εφαρμοστούν αυτές οι υποχρεώσεις. Οι ελληνικές αναφορές στη σύμβαση αναφέρονται γενικά στη δράση που έχει ληφθεί για να εκπληρωθούν οι υποχρεώσεις της κοινοτικής νομοθεσίας σχετικά με την προστασία της βιοποικιλότητας και της φύσης και ειδικά των οδηγιών για τα πτηνά και τους οικότοπους, συμπεριλαμβανομένης και της αναγνώρισης της βιοποικιλότητας, παρακολούθησης, αγρο-περιβαλλοντικών μέτρων κτλ. Η πιο περίοπτη αδυναμία αναμφισβήτητα σχετίζεται με μια γενική στρατηγική για την προστασία της βιοποικιλότητας στην Ελλάδα. (<http://www.biodiv.org/doc/world/gr/gr-nr-02-en.doc>).

Στο Εθνικό Γενικό Σχέδιο για το Φυσικό Περιβάλλον που εκπονήθηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος το 1999 δεν έχει υιοθετηθεί ευρέως και δεν επικαλείται από την ελληνική κυβέρνηση ως ένα ισχύον έγγραφο πολιτικής. Αυτό συνδυάζεται με ελάχιστη τμηματική ενσωμάτωση και δέσμευση εθνικών πόρων για την προστασία της βιοποικιλότητας, που έχει σαν αποτέλεσμα σχετικές δραστηριότητες να λαμβάνουν χώρα μόνο με διάφορα κονδύλια της Ευρωπαϊκής ένωσης και με πρωτοβουλία ιδιωτικών παραγόντων, ακαδημαϊκών ερευνητών και μη κυβερνητικών οργάνωσεων.

5.2.2. ΑΛΛΟΙ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ

Εκτός από το γενικό νομικό πλαίσιο που αναλύθηκε παραπάνω, η Ελλάδα εφάρμοσε την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ με τις Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις 414985/29-11-85 (ΦΕΚ 757/Β/18-12-85), 366599/16-12-96 (ΦΕΚ 1188/Β/31-12-96), 294283/23-12-97 (ΦΕΚ 68/Β/4-2-98) και 33318/3028/11-12-98 (ΦΕΚ 1289/Β/28-12-98). Άλλοι σχετικοί νόμοι και κανονισμοί για την προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος και υδροβιότοπων στην Ελλάδα αναφέρονται συνοπτικά παρακάτω:

5.2.2.1 ΓΕΝΙΚΟΙ

- Νόμος 860/1976 σχετικά με το Σχεδιασμό και το Περιβάλλον
- Προεδρικό Διάταγμα 67/1981 για την προστασία της άγριας χλωρίδας και πανίδας και τον καθορισμό των διαδικασιών για τον συντονισμό της διαχείρισης και της έρευνας σε αυτές
- Νόμος 1126/1981 για την επικύρωση της σύμβασης για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, που υπογράφηκε στο Παρίσι το 1972
- Νόμος 1335/1983 για την επικύρωση της σύμβασης για την προστασία της ευρωπαϊκής άγριας ζωής και των φυσικών οικότοπων (Σύμβαση Βέρνης)
- Κοινή Υπουργική Απόφαση 69269/5387/1990 για την αρχική έγκριση του σχεδιασμού και μελέτες αξιολόγησης περιβαλλοντικού αντίκτυπου
- Νόμος 2204/1994 για την επικύρωση της σύμβασης για την προστασία της βιοποικιλότητας
- Νόμος 2742/1999 σχετικά με θέματα και διατάξεις χωροταξίας για τη διοίκηση και διαχείριση προστατευόμενων περιοχών

- Νόμος 3017/2002 για την κύρωση του Πρωτοκόλλου του Κιότο στη σύμβαση πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή
- Νόμος 3044/2002 περιλαμβάνει την εδραίωση 25 υπηρεσιών για την διαχείριση αντίστοιχων προστατευόμενων περιοχών

5.2.2.2. ΕΙΔΙΚΟΙ

- Διάταξη του Νόμου 86/1969 σχετικά με την εθνική πολιτική των δασών
- Διάταξη του Νόμου 996/1971 για τη δημιουργία των εθνικών πάρκων, αισθητικών πάρκων και των διατηρητέων φυσικών μνημείων
- Διάταξη του Νόμου 191/1974 για την επικύρωση της Σύμβασης των υδροβιοτόπων διεθνούς σημασίας ειδικά ως οικότοπων υδρόβιων πτηνών και τροποποιήσεις μέσω των νόμων 1751/1988 και 1950/1991
- Νόμος 177/1975 για τη προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και τη προστασία, ανάπτυξη και εκμετάλλευση των κυνηγετικών πηγών
- Νόμος 998/1979 για την προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων
- Νόμος 1634/1986 για την επικύρωση των Πρωτοκόλλων του 1980 «για την προστασία της Μεσογείου από τη μόλυνση από χερσαίες πηγές» και 1989 «σχετικά με τις ειδικές προστατευόμενες περιοχές της Μεσογείου» (Σύμβαση Βαρκελώνης)
- Νόμος 2055/1992 για την προσχώρηση στη σύμβαση για το διεθνές εμπόριο ειδών χλωρίδας και πανίδας υπό εξαφάνιση.

5.3. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΣ (CASE STUDIES)

5.3.1. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ C-334/04 ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Σύμφωνα με τη Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το 2001 η ελληνική κυβέρνηση δεν είχε εντάξει σε Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) όλες τις σημαντικές περιοχές για τα πτηνά στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, όπως καθορίζονται στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα Important Bird Area (IBA) που δημοσιεύθηκε το 2000². Σύμφωνα μ' αυτό, στη χώρα μας υπάρχουν 196 σημαντικές περιοχές για τα πτηνά, οι οποίες πρέπει να ταξινομηθούν ως ΖΕΠ σύμφωνα με όσα ορίζονται στην οδηγία 79/409/ΕΟΚ³.

Οι ελληνικές αρχές τον Οκτώβριο του 2001 έστειλαν στην Επιτροπή μια λίστα προτάσεων σχετικών με τη δημιουργία νέων ΖΕΠ, την επέκταση υπαρχόντων και την απόσυρση κάποιων ΖΕΠ. Καθώς αυτές οι προτάσεις δεν συνοδεύονταν ούτε από γεωγραφικά δεδομένα, ιδιαίτερα όσον αφορά το μέγεθος, ούτε από τεχνικές πληροφορίες απαραίτητες για την τελειοποίηση της ταξινόμησης των περιοχών ως ΖΕΠ, όπως απαιτούσε η παράγραφος 3 του άρθρου 4 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, η Επιτροπή έκρινε ότι η ελληνική κυβέρνηση απέτυχε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 4 της οδηγίας και έστειλε μια επιστολή επίσημης προειδοποίησης το Δεκέμβριο του 2001. Η ελληνική κυβέρνηση στην απάντησή της το Μάρτιο του 2002, αμφισβήτησε εν μέρει τη μεθοδολογία και τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν στην σύνταξη του IBA 2000 και πληροφόρησε την Επιτροπή για τις δυσκολίες που συναντούσε στην ταξινόμηση συγκεκριμένων περιοχών και καταγραφή τους ως ΖΕΠ. Στη συνέχεια, ανέλαβε να στείλει στην Επιτροπή μια λίστα περίπου σαράντα (40) νέων περιοχών, τις οποίες επιθυμούσε να χαρακτηριστούν

² Το πρόγραμμα πραγματοποιείται σε πάνω από 50 χώρες και στην Ευρώπη μόνο ο αριθμός των ατόμων που λαμβάνουν μέρος είναι πάνω από 1500.

³ Παράρτημα Β': Ελληνική νομοθεσία : Σημαντικές περιοχές για τα πτηνά στην Ελλάδα

ως ΖΕΠ. Ακολούθησε νέα επιστολή της ελληνικής κυβέρνησης το Σεπτέμβριο του 2002, με την οποία απέστειλε συμπληρωματικές χαρτογραφικές και τεχνικές πληροφορίες των περιοχών της λίστας που είχε αποστείλει τον Οκτώβριο του 2001. Με βάση αυτή τη πληροφορία, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η ελληνική κυβέρνηση είχε ορίσει εκατόν δέκα (110) ΖΕΠ συνολικής έκτασης 811.236 εκταρίων. Καθώς δεν έλαβε συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικές με τον καθορισμό άλλων ΖΕΠ, η Επιτροπή έστειλε μια αιτιολογημένη απάντηση το Δεκέμβριο του 2002, ζητώντας από την Ελλάδα να λάβει τα απαραίτητα μέτρα συμμόρφωσης, εντός προθεσμίας δύο (2) μηνών. Στην αρχική τους απάντηση στην αιτιολογημένη γνώμη, οι ελληνικές αρχές, με επιστολή το Φεβρουάριο 2003, παρείχαν τεχνικές και χαρτογραφικές πληροφορίες που αφορούσαν πενήντα μία (51) περιοχές και πρότειναν την αλλαγή όσον αφορά τα όρια για δέκα (10) από αυτές. Μετά τη γνωστοποίηση αυτής της απάντησης και τις μεταγενέστερες απαντήσεις που στάλθηκαν το Μάιο και το Δεκέμβριο του 2003 από τις Ελληνικές αρχές, η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη ότι η κατάσταση παρέμενε μη ικανοποιητική, πήρε μέτρα ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο αποφάσισε τα ακόλουθα:

Το άρθρο 4 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ για την προστασία των άγριων πτηνών διατυπώνει ένα σύστημα, το οποίο έχει στόχο να ενισχύει τόσο τα είδη που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι της οδηγίας, όσο και τα αποδημητικά πτηνά που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα αυτό, προσέγγιση που δικαιολογείται από το γεγονός ότι πρόκειται για τα πλέον απειλούμενα είδη και τα είδη που αποτελούν κοινή κληρονομιά της Κοινότητας, αντίστοιχα.

Επιπλέον, όπως προκύπτει από την ένατη αιτιολογική έκθεση της εν λόγω οδηγίας, η προστασία, διατήρηση ή αποκατάσταση μιας επαρκούς ποικιλίας και περιοχής οικότοπων είναι απαραίτητες για την προστασία όλων των ειδών των πτηνών. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται συνεπώς να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για την προστασία των ειδών αυτών και, επομένως, να κατατάξουν σε ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) όλες τις περιοχές οι οποίες, εφαρμόζοντας ορνιθολογικά κριτήρια, εμφανίζονται ως οι πλέον κατάλληλες για τη προστασία των εν λόγω ειδών.

Για αυτόν τον σκοπό, η ενημέρωση των επιστημονικών δεδομένων είναι απαραίτητη για τον προσδιορισμό της κατάστασης των πλέον απειλούμενων ειδών και

των ειδών που αποτελούν κοινή κληρονομιά της Κοινότητας. Η απογραφή των σημαντικών περιοχών για τα πτηνά στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (IBA 2000) παρέχει ένα ενημερωμένο κατάλογο απογραφής των σημαντικών περιοχών για την προστασία των πτηνών οι οποίες, ελλείψει αντίθετων επιστημονικών αποδείξεων, αποτελούν τη βάση αναφοράς για την αξιολόγηση του εάν το εν λόγω κράτος μέλος έχει κατατάξει σε ΖΕΠ περιοχές ικανές σε αριθμό και μέγεθος για να προσφέρουν προστασία σε όλα τα είδη πτηνών που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, καθώς και στα αποδημητικά πτηνά που δεν περιλαμβάνονται σ' αυτό. Ελλείψει υποβολής των κατάλληλων επιστημονικών μελετών που μπορούν να διαψεύσουν τα αποτελέσματα της IBA 2000, ένα κράτος μέλος παραβαίνει τις υποχρεώσεις που υπέχει σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 4 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, εάν κατατάσσει ως ΖΕΠ περιοχές που ο αριθμός και συνολικό μέγεθος των οποίων υπολείπεται σαφώς του αριθμού και του συνολικού μεγέθους των περιοχών που πληρούν τις προϋποθέσεις για κατάταξη σε ΖΕΠ, παραλείπει να υποδείξει ΖΕΠ, εξασφαλίζοντας την προστασία ορισμένων ειδών, και κατατάσσει σε ΖΕΠ περιοχές στις οποίες άλλα είδη αντιπροσωπεύονται ανεπαρκώς.

Παρά το γεγονός ότι τα κράτη μέλη φέρουν την αποκλειστική ευθύνη για την κατάταξη ΖΕΠ και ότι πρέπει να βασίσουν την κατάταξη αυτή στις βέλτιστες διαθέσιμες επιστημονικές γνώσεις, αυτό δεν σημαίνει ότι μια τέτοια υποχρέωση δεν ισχύει για όσο διάστημα οι αρμόδιες αρχές δεν αξιολογήσουν και επαληθεύσουν τις νέες επιστημονικές γνώσεις. Μια τέτοια υποχρέωση για κατάταξη υπήρξε από τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ.

Εικόνα 12 : Θάσος

Εικόνα 13 : Αξιός ποταμός

5.3.2. Ο ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΙΝΙΑ

Πρόκειται για μια περίπτωση που απασχόλησε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πριν την ένταξη του Σχοινιά της Αττικής στο δίκτυο Natura 2000.

Αντιμετωπίζοντας την καταγγελία για την κατασκευή του Ολυμπιακού κέντρου κωπηλασίας και κανό στον Σχοινιά - Μαραθώνα, στόχος της Επιτροπής ήταν αφενός μεν να αποδώσει στην περιοχή το κατάλληλο καθεστώς προστασίας, συμπεριλαμβάνοντας την στο οικολογικό δίκτυο Natura 2000, αφετέρου δε να εξασφαλίσει ότι οι ολυμπιακές εγκαταστάσεις κωπηλασίας και κανό και η μελλοντική διαχείριση της περιοχής θα γινόταν με έναν τρόπο ο οποίος θα προστάτευε και θα αποκαθιστούσε την αξία της άγριας ζωής στην περιοχή.

Εικόνα 14 : Ολυμπιακό Κωπηλατοδρόμιο Σχοινιά

Οι ελληνικές αρχές υπέβαλαν τα σχετικά έγγραφα και έκαναν τις απαραίτητες ενέργειες και επαφές, γεγονός που τους επέτρεψε να βελτιώσουν τον αρχικό σχεδιασμό τους, έτσι ώστε η απώλεια του οικοτόπου να ελαχιστοποιηθεί και η οικολογική ποιότητα της περιοχής να αυξηθεί μέσα από την εφαρμογή ενός σχεδίου αποκατάστασης. Επιπλέον, πρόοδος επιτεύχθηκε με την εδραίωση του Εθνικού Πάρκου, μετά την δημοσίευση της Κοινής Υπουργικής Απόφασης για τη Διοίκηση και το Σχέδιο Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου. Ορισμένα στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος αποκατάστασης για τον υδροβιότοπο και το χρονικό πλαίσιο για όλες τις προτεινόμενες εργασίες διαλευκάνθηκαν περαιτέρω. Επιπλέον, τον

Αύγουστο του 2002, οι ελληνικές αρχές πρότειναν την περιοχή Σχοινιάς - Μαραθώνας ως τοποθεσία Κοινοτικού Ενδιαφέροντος, υποβάλλοντας στην Επιτροπή Πρότυπα Έντυπα Δεδομένων για την τοποθεσία, έναν ψηφιακό χάρτη και έναν φάκελο υποστήριξης, τα οποία απαιτούνταν για την ένταξη της τοποθεσίας στο δίκτυο Natura 2000.

Εικόνα 15 : Ολυμπιακό Κωπηλατοδρόμιο Σχοινιά

5.4. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Με βάση τις συνταγματικές επιταγές αλλά και τις ειδικότερες νομοθετικές επιταγές για την προστασία των υδροβιότοπων, η νομολογία επεμβαίνει όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια με κρίσιμες για τους υδροβιότοπους αποφάσεις. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι οι ακόλουθες:

Πρόσφατα, με την υπ' αριθμ. 3002/2001 απόφασή του το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Πατρών, επικαλούμενο τις διατάξεις των άρθρων 1, 2, 18 και 28 παρ. 1 του Ν. 1650/1986, καταδίκασε τους κατηγορούμενους για υποβάθμιση του περιβάλλοντος, αφού αυτοί προέβησαν σε εκσκαφή και σε λήψη 10.000 κ.μ. άμμου από περιοχή που έχει χαρακτηριστεί ως προστατευόμενος υδροβιότοπος διεθνούς σημασίας σύμφωνα με τη σύμβαση Ραμσάρ.

Επίσης, η υπ' αριθμ. 1342/1992 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας απαγορεύει την εγκατάσταση ιχθυογεννητικών σταθμών ή την άσκηση κυνηγητικής δραστηριότητας στον υδροβιότοπο του Αμβρακικού κόλπου, ο οποίος είναι εγγεγραμμένος στη λίστα Ραμσάρ, γιατί οι ανωτέρω δραστηριότητες δεν είναι συμβατές με την προστασία των ευαίσθητων οικολογικά οικοσυστημάτων, εφόσον απειλούν την ακεραιότητα του φυσικού οικοσυστήματος και θέτουν σε διακινδύνευση τη διατήρηση της οικολογικής καταστροφής.

Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει η υπ' αριθμ. 3956/1995 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας σύμφωνα με την οποία «το άρθρο 4 παρ. 2 του από 24-04-1985 προεδρικού διατάγματος περί «τρόπου καθορισμού των ορίων οικισμών της χώρας μέχρι 2000 κατοίκων, κατηγορίες αυτών και όροι και περιορισμοί δόμησής του», όπως αυτό τροποποιήθηκε με το από 14-02-1987 προεδρικό διάταγμα, έχει την έννοια ότι εντός των ορίων οικισμών δεν μπορεί να περιληφθεί οιοδήποτε μέρος βιοτόπου μετά του αντίστοιχου οικοσυστήματος, αλλά πρέπει αντίθετα τα όρια του οικισμού να χαράσσονται σε ικανή απόσταση διασφαλίζουσα το απρόσβλητο των οικοσυστημάτων από τις επιπτώσεις λειτουργίας του οικισμού». Άλλως, όπως αναφέρεται στην παρούσα απόφαση, «αν ήθελε θεωρηθεί ότι εκ της μη ρητής μνείας των βιοτόπων το ανωτέρω διάταγμα επέτρεψε το αντίθετο, τότε θα ήταν αντισυνταγματικό ως ευθέως αντικείμενο στο άρθρο 24 του Συντάγματος».

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σήμερα, αναγνωρίζεται παγκοσμίως η καθοριστική σημασία της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος για την ποιότητα ζωής των ανθρώπων, η οποία αποτελεί δικαίωμα αλλά και υποχρέωση του καθενός.

Είναι γεγονός ότι καμία μορφή κρατικής δράσης δεν μπορεί να έχει επαρκή αποτελέσματα, αν η αξία και η σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος δεν έχει καθιερωθεί πρώτα στη συνείδηση των πολιτών. Μόνο η νομοθεσία, οι έρευνες και οι προτάσεις δεν αρκούν, χρειάζεται και η ανάλογη ευαισθητοποίηση των πολιτών, τόσο αυτών που έχουν ευκαιριακή επαφή με αυτό, όσο και αυτών που ζουν καθημερινά δίπλα σε αυτό, ώστε να τοποθετηθεί η προστασία του περιβάλλοντος στις άμεσες προτεραιότητες των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Παράλληλα, απαραίτητη προϋπόθεση για τη προστασία μιας περιοχής αποτελεί η ενημέρωση του τοπικού πληθυσμού σχετικά με την αξία των οικολογικών της χαρακτηριστικών.

Ειδικότερα, όσον αφορά τους υδροβιότοπους, από την παραπάνω ανάλυση διαπιστώθηκε ότι βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση και με άλλα περιβάλλοντα οικοσυστήματα, είτε μακρινά, είτε κοντινά, και μπορούν να επηρεαστούν άμεσα από οποιεσδήποτε μεταβολές και επεμβάσεις σε αυτά. Οι λειτουργίες τους (που αναφέρθηκαν στο κεφάλαιο 1.2.) είναι στενά αλληλένδετες μεταξύ τους, γι' αυτό οποιαδήποτε κατάχρηση κάνει ο άνθρωπος σε μία από αυτές, αυτόματα επηρεάζει το οικοσύστημα στο σύνολό του. Η ήπια και συνετή αξιοποίησή τους μπορεί να συνεισφέρει στην ενίσχυση των τοπικών κοινωνιών μέσα από τη βελτίωση των υποδομών τους και την καταπολέμηση της ανεργίας. Αυτού του είδους η παρέμβαση μόνο εξασφαλίζει την αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων των υδροβιότοπων και διασφαλίζει ένα καλύτερο μέλλον για όλους.

Τα επιτεύγματα της Ελλάδας στο τομέα του περιβάλλοντος θα λέγαμε ότι είναι σε γενικές γραμμές ικανοποιητικά. Η Ελλάδα είναι προικισμένη με μεγάλη ποικιλομορφία σε είδη και οικοτόπους. Υπάρχουν λοιπόν σημαντικές περιοχές όπου η περιβαλλοντική ποιότητα εξασθενεί και η κατάσταση έχει βελτιωθεί τα τελευταία χρόνια, και άλλες (π.χ. ποιότητα νερού για κολύμβηση) που η υποβάθμιση έχει αποφευχθεί.

Η προστασία της φύσης στη χώρα μας έχει νομοθετηθεί εδώ και καιρό. Εδραιώθηκε το εύρος των προστατευόμενων περιοχών, λήφθηκαν μέτρα για τη βελτίωση των θεσμικών διατάξεων για τη λειτουργία και τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, επικυρώθηκε η πλειοψηφία των διεθνών συμφωνιών για τη βιοποικιλότητα και την προστασία της φύσης. Όμως, η συνολική υπό προστασία έκταση είναι ακόμη μικρή. Επίσης, δεδομένου ότι πολλοί από τους κύριους περιβαλλοντικούς νόμους χρονολογούνται πριν από δεκαετίες, υπάρχει ζήτημα σταδιακής επικαιροποίησής τους.

Γενικότερα, σχετικά με την περιβαλλοντική νομοθεσία, πρέπει να γίνει μεγαλύτερη πρόοδος. Η συνταγματική κατοχύρωση της προστασίας του περιβάλλοντος στο άρθρο 24 του Συντάγματος δεν αποτελεί το τέρμα της προσπάθειας για αποτελεσματική νομική προστασία των περιβαλλοντικών αγαθών, αλλά την αφετηρία.

Εξάλλου, η αποτελεσματικότητα κάθε συνταγματικής διάταξης εξαρτάται από τη συγκεκριμενοποίησή της από τα αρμόδια κρατικά όργανα και την πρακτική αξιοποίησή της. Επιπλέον, πρέπει να τεθούν σε ισχύ κάποια εφαρμοσμένα διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις, ενώ κάποιες οδηγίες της ΕΕ δεν έχουν πλήρως ενσωματωθεί στους σχετικούς εθνικούς νόμους. Στο πλαίσιο αυτό, είναι απαραίτητη η ορθή και ουσιαστική εφαρμογή της σύμβασης Ραμσάρ, σε συνεργασία με τη Γραμματεία της σύμβασης, καθώς και της αντίστοιχης νομοθεσίας της ΕΕ, με έμφαση στις οδηγίες 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ καθώς και η ολοκλήρωση κατά προτεραιότητα της νομικής κατοχύρωσης των δέκα (10) υδροβιοτόπων Ραμσάρ και η οριοθέτησή τους με Προεδρικά Διατάγματα, όπως προβλέπει ο ν. 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος.

Επιπλέον, η Ελλάδα θα πρέπει σύντομα να αρχίσει να βλέπει μεγαλύτερη περιβαλλοντική πρόοδο ως αποτέλεσμα της διαχείρισης και οικονομικών προσπαθειών που έγιναν τα τελευταία χρόνια από την οικονομική ενίσχυση που δέχθηκε από την ΕΕ μέσω των τριών Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να ληφθεί φροντίδα για τη συνέχιση αυτών των οικονομικών «ενέσεων» και στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2007-2013, χωρίς όμως να θέτει τους εθνικούς στόχους στο περιθώριο, αλλά αυτές οι ενισχύσεις να λειτουργήσουν ως στρατηγική προοπτική.

Ένα κατανοητό εθνικό στρατηγικό σχέδιο για το περιβάλλον, με βάση μια ευρεία διαδικασία διαβούλευσης και θέσης στόχων και σκοπών, θα βοηθούσε την επίτευξη αυτού και θα έδινε ουσία στη φιλοδοξία της Ελλάδας να κτίσει στη φυσική και ιστορική της κληρονομιά.

Ολοκληρώνοντας, προτείνονται κάποια επιπλέον μέτρα για τη προστασία των υδροβιότοπων:

- Αναφορικά με το θεσμικό πλαίσιο, μια ευρύτερη προσέγγιση των υδροβιότοπων στο πλαίσιο ενός ενιαίου συστήματος ταξινόμησης θα μπορούσε να φανεί χρήσιμη, μέσω αυστηρών μέτρων προστασίας και επιβολή κυρώσεων.
- Όσον αφορά την προστασία των ειδών, οι πληροφορίες είναι ανεπαρκείς για να έχει το κοινό την επίγνωση ποια φυτά και ποια ζώα προστατεύονται. Μια πιο συστηματική αξιολόγηση θα μπορούσε να φανεί χρήσιμη. Στο πλαίσιο αυτό η οριοθέτηση του αιγιαλού και της παραλίας σε παράκτιες περιοχές και των ρυάκων και χειμάρρων, που σχηματίζουν υδροβιότοπους στις εκβολές τους θα βοηθούσε πολύ, καθώς επίσης και το να περιληφθούν όλοι οι παράκτιοι υγρότοποι στη νομική περιγραφή της παράκτιας ζώνης, τηρώντας τις διατάξεις για την αυστηρή προστασία τους. Γενικότερα, η πληροφόρηση του κοινού σχετικά με τις αξίες των υδροβιότοπων και τις δραστηριότητες που τους απειλούν πρέπει να συστηματοποιηθεί.
- Η ενσωμάτωση της προστασίας των υδροβιότοπων στις αναπτυξιακές και άλλες πολιτικές της χώρας θα βοηθούσε πολύ προς αυτή την κατεύθυνση. Επείγουσα κρίνεται η ανάγκη κατάστρωσης σχεδίων προσαρμογής των υδροβιότοπων Ραμσάρ στην κλιματική αλλαγή και στις ιδιαίτερες συνθήκες που αναμένεται να επηρεάσουν δυσμενώς τα προστατευόμενα είδη και οικοτόπους που φιλοξενούν. Επίσης, κρίνεται απαραίτητη η ενθάρρυνση όλων των σχετικών φορέων να αναλάβουν πρωτοβουλίες, στηρίζοντας σχέδια και προγράμματα, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους.
- Η εξασφάλιση της ουσιαστικής λειτουργίας των Φορέων Διαχείρισης με επαρκή στελέχωσή τους για την υλοποίηση δράσεων επιστημονικής παρακολούθησης και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών και ενίσχυση με τον απαραίτητο εξοπλισμό και υποστήριξη στον κρίσιμο τομέα της φύλαξης.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ικανοποιητική και σταθερή χρηματοδότηση των Φορέων Διαχείρισης για την υλοποίηση των παραπάνω δράσεων, τόσο από εθνικούς όσο και κοινοτικούς πόρους.

- Προώθηση συνεργασιών με ΜΚΟ, Πανεπιστημιακά Ιδρύματα και άλλους εμπλεκόμενους φορείς που μπορούν να συμβάλλουν με την εξειδικευμένη γνώση και εμπειρία τους στον ορθό προγραμματισμό νέων μελετών και έργων, στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των σημερινών και μελλοντικών αναγκών σε νερό, καθώς και στην επίλυση των ποικίλων τοπικών προβλημάτων με σεβασμό προς το περιβάλλον.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄ : ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

I. THE MONTREUX RECORD

ARGENTINA / ARGENTINE

1. Laguna de Llanquanelo, designated 08/11/95, Mendoza, 65,000 ha, Montreux Record 02/07/01

AUSTRIA / AUTRICHE

2. Donau-March-Auen, designated 16/12/82, Nieder Österreich, 38,500 ha, Montreux Record 04/07/90

BELGIUM / BELGIQUE / BELGICA

3. De Ijzerbroeken te Diksmuide en Lo-Renige, designated 04/03/86, Vlaamse Gewest, 2,360 ha, Montreux Record 04/07/90, removed from Record 7/01/94, replaced on Record 17/05/99
4. Schorren van de Beneden Schelde, designated 04/03/86, Vlaamse Gewest, 420 ha, Montreux Record 04/07/90

BULGARIA / BULGARIE

5. Durankulak Lake, designated 28/11/84, Varna, 350 ha, Montreux Record 16/06/93
6. Srebarna, designated 24/09/75, Silistra, 600 ha, Montreux Record 16/06/93

CHILE

7. Carlos Anwandter Sanctuary, designated 27/07/81, Región X, 4,877 ha, Montreux Record 06/10/06

COSTA RICA

8. Palo Verde, designated 27/12/91, Guanacaste, 19,800 ha, Montreux Record 16/06/93

CROATIA / CROATIE / CROACIA

9. Kopacki Rit, designated 03/02/93, 17,770 ha, Montreux Record 16/06/93

CZECH REPUBLIC / REPUBLIQUE TCHEQUE / REPUBLICA CHECA

10. Litovelské Pomoraví, designated 02/11/93, Olomouc, Sumperk, 5,122 ha, Montreux Record 26/02/97
11. Mokrady dolního Podyjí (floodplain of lower Dyje River), designated 02/11/93, Breclav, 11,500 ha, Montreux Record 06/06/05
12. Poodri, designated 02/11/93, Ostrava, N. Jicín, 5,450 ha, Montreux Record 06/06/05
13. Trebonská rybníky (Trebon fishponds), designated 02/07/90, J. Hradec, Tábor, C. Budejovice, 10,165 ha, Montreux Record 18/09/94

DEMOCRATIC REPUBLIC OF CONGO / RÉPUBLIQUE DÉMOCRATIQUE DU CONGO / REPÚBLICA DEMOCRÁTICA DEL CONGO

14. Parc national des Mangroves, designated 18/01/96, Bas-Zaïre, 66,000 ha , Montreux Record 11/04/00

DENMARK / DANEMARK / DINAMARCA

15. Ringkøbing Fjord, designated 02/09/77, Ringkøbing, 27,520 ha, Montreux Record 04/07/90

EGYPT / EGYPTE / EGIPTO

16. Lake Bardawil, designated 09/09/88, 59,500 ha, Montreux Record 04/07/90

17. Lake Burullus, designated 09/09/88, Kafr El Sheikh, 46,200 ha, Montreux Record 04/07/90

GERMANY / ALLEMAGNE / ALEMANIA

18. Wattenmeer, Ostfriesisches Wattenmeer & Dollart, designated 26/02/76, Niedersachsen, 121,620 ha, Montreux Record 04/07/90

GREECE / GRECE / GRECIA

19. Amvrakikos gulf, designated 21/08/75, Aitolokarnania, Preveza, Arta, 23,649 ha, Montreux Record 04/07/90

20. Axios, Loudias, Aliakmon delta, designated 21/08/75, Thessaloniki, Imanthia, Piera, 11,808 ha, Montreux Record 04/07/90

21. Kotychi lagoons, designated 21/08/75, Ileia, 6,302 ha, Montreux Record 04/07/90

22. Lake Vistonis, Porto Lagos, Lake Ismaris & adjoining lagoons, designated 21/08/75, Rodopi, Xanthi, 24,396 ha, Montreux Record 04/07/90

23. Lakes Volvi & Koronia, designated 21/08/75, Thessaloniki, 16,388 ha, Montreux Record 04/07/90

24. Messolonghi lagoons, designated 21/08/75, Aitolokarnania, 33,687 ha, Montreux Record 04/07/90

25. Nestos delta & adjoining lagoons, designated 21/08/75, Xanthi, 21,930 ha, Montreux Record 04/07/90

GUATEMALA

26. Laguna del Tigre, designated 26/06/90, El Petén, 48,372 ha, Montreux Record 16/06/93

INDIA / INDE

27. Keoladeo National Park, designated 01/10/81, Rajasthan, 2,873 ha, Montreux Record 04/07/90

28. Loktak Lake, designated 23/03/90, Manipur, 26,600 ha, Montreux Record 16/06/93

IRAN (ISLAMIC REPUBLIC OF) / IRAN (REPUBLIQUE ISLAMIQUE D') / IRAN (REPUBLICA ISLAMICA DEL)

29. Anzali Mordab (Talab) complex, designated 23/06/75, Gilan, 15,000 ha, Montreux Record 31/12/93

30. Hamun-e-Puzak, south end, designated 23/06/75, Sistan & Baluchestan, 10,000 ha, Montreux Record 04/07/90

31. Hamun-e-Saberi & Hamun-e-Helmand, designated 23/06/75, Sistan & Baluchestan, 50,000 ha, Montreux Record 04/07/90

32. Neyriz Lakes & Kamjan Marshes, designated 23/06/75, Fars, 108,000 ha, Montreux Record 04/07/90

33. Shadegan Marshes & mudflats of Khor-al Amaya & Khor Musa, designated 23/06/75, Khuzestan, 400,000 ha, Montreux Record 16/06/93

34. Shurgol, Yadegarlu & Dorgeh Sangi Lakes, designated 23/06/75, Azarbayjan-e Gharbi, 2,500 ha, Montreux Record 04/07/90

JORDAN / JORDANIE / JORDANIA

35. Azraq Oasis, designated 10/01/77, 7,372 ha, Montreux Record 04/07/90

KYRGYZ REPUBLIC / RÉPUBLIQUE KIRGHIZE / REPÚBLICA KIRGUISA [note below]

36. Isyk-Kul State Reserve with the Lake Isyk-Kul, designated 12/11/02. [Montreux Record 04/07/90]

NICARAGUA

37. Sistema de Humedales de la Bahía de Bluefields, designated 08/11/01, Atlántico Sur, 86,501 ha, Montreux Record 15/01/07

SENEGAL

38. Bassin du Ndiael, designated 11/07/77, Saint-Louis, 10,000 ha, Montreux Record 04/07/90

SOUTH AFRICA / AFRIQUE DU SUD / SUDAFRICA

39. Blesbokspruit, designated 02/10/86, Gauteng, 1,858 ha, Montreux Record 06/05/96

40. Orange River Mouth, designated 28/06/91, Northern Cape, 2,000 ha, Montreux Record 26/09/95

SPAIN / ESPAGNE / ESPAÑA

41. Doñana, designated 04/05/82, Andalucía, 50,720 ha, Montreux Record 04/07/90

42. Las Tablas de Daimiel, designated 04/05/82, Castilla-La Mancha, 1,928 ha, Montreux Record 04/07/90

TUNISIA / TUNISIE / TUNEZ

43. Ichkeul, designated 24/11/80, Bizerte, 12,600 ha, Montreux Record 04/07/90

UGANDA / OUGANDA

44. Lake George, designated 04/03/88, Toro Province, 15,000 ha, Montreux Record 04/07/90

UNITED KINGDOM / ROYAUME-UNI / REINO UNIDO

45. The Dee Estuary, designated 17/07/85, England, Wales, 13,085 ha, Montreux Record 04/07/90

46. Ouse Washes, designated 05/01/76, England, 2,469 ha, Montreux Record 31/10/00

UNITED STATES OF AMERICA / ETATS-UNIS D'AMERIQUE / ESTADOS UNIDOS DE AMERICA

47. Everglades, designated 04/06/87, Florida, 566,143 ha, Montreux Record 16/06/93

URUGUAY

48. Bañados del Este y Franja Costera, designated 22/05/84, Rocha, Treinta y Tres, 435,000 ha, Montreux Record 04/07/90

former USSR / ex-URSS / ex-URSS

49. Kirov Bays, designated 11/10/76, Republic of Azerbaijan, 132,500 ha, Montreux Record 04/07/90

50. Lakes of the lower Turgay & Irgiz, designated 11/10/76, Republic of Kazakhstan, 348,000 ha, Montreux Record 16/06/93

II. CONTRACTING PARTIES OF THE RAMSAR CONVENTION

A/A	Country	Entry into force	Ramsar sites	Surface area
1	Albania	29.02.96	3	83,062
2	Algeria	04.03.84	42	2,959,615
3	Antigua and Barbuda	02.10.05	1	3,6
4	Argentina	04.09.92	19	5,318,376
5	Armenia	06.11.93	2	492,239
6	Australia	21.12.75	65	7,510,177
7	Austria	16.04.83	19	119,962
8	Azerbaijan	21.05.01	2	99,56
9	Bahamas	07.06.97	1	32,6
10	Bahrain	27.02.98	2	6,81
11	Bangladesh	21.09.92	2	611,2
12	Barbados	12.04.06	1	33
13	Belarus	25.08.91	8	285,807
14	Belgium	04.07.86	9	42,938
15	Belize	22.08.98	2	23,592
16	Benin	24.05.00	4	1,179,354
17	Bolivia	27.10.90	8	7,894,472
18	Bosnia and Herzegovina	01.03.92	3	56,779
19	Botswana	09.04.97	1	5,537,400
20	Brazil	24.09.93	9	6,441,086
21	Bulgaria	24.01.76	10	20,306
22	Burkina Faso	27.10.90	15	652,502
23	Burundi	05.10.02	1	1
24	Cambodia	23.10.99	3	54,6
25	Cameroon	20.07.06	3	606,615
26	Canada	15.05.81	37	13,066,675
27	Cape Verde	18.11.05	3	...
28	Central African Republic	05.04.06	2	376,3
29	Chad	13.10.90	6	12,405,068
30	Chile	27.11.81	11	192,08
31	China	31.07.92	37	3,168,535
32	Colombia	18.10.98	5	458,525
33	Comoros	09.06.95	3	16,03
34	Congo	18.10.98	7	8,454,259
35	Costa Rica	27.04.92	11	510,05
36	Côte d'Ivoire	27.06.96	6	127,344
37	Croatia	25.06.91	4	86,579
38	Cuba	12.08.01	6	1,188,411

39	Cyprus	11.11.01	1	1,107
40	Czech Republic	01.01.93	12	54,656
41	Democratic Republic of Congo	18.05.96	3	7,435,624
42	Denmark	02.01.78	38	2,078,823
43	Djibouti	22.03.03	1	3
44	Dominican Republic	15.09.02	1	20
45	Ecuador	07.01.91	13	201,126
46	Egypt	09.09.88	2	105,7
47	El Salvador	22.05.99	3	125,769
48	Equatorial Guinea	02.10.03	3	136
49	Estonia	29.07.94	12	225,96
50	Fiji	11.08.06	1	615
51	Finland	21.12.75	49	799,518
52	France	01.12.86	36	3,314,275
53	Gabon	30.04.87	9	2,818,469
54	Gambia	16.01.97	3	31,244
55	Georgia	07.06.97	2	34,48
56	Germany	26.06.76	34	868,226
57	Ghana	22.06.88	6	178,41
58	Greece	21.12.75	10	163,501
59	Guatemala	26.10.90	7	628,592
60	Guinea	18.03.93	16	6,422,361
61	Guinea-Bissau	14.05.90	1	39,098
62	Honduras	23.10.93	6	223,32
63	Hungary	11.08.79	28	235,43
64	Iceland	02.04.78	3	58,97
65	India	01.02.82	25	677,131
66	Indonesia	08.08.92	3	656,51
67	Iran, Islamic Republic of	21.12.75	22	1,481,147
68	Iraq	17.02.08	1	137,7
69	Ireland	15.03.85	45	66,994
70	Israel	12.03.97	2	366
71	Italy	14.04.77	51	60,052
72	Jamaica	07.02.98	3	37,765
73	Japan	17.10.80	37	131,027
74	Jordan	10.05.77	1	7,372
75	Kazakhstan	02.05.07	6	712,105
76	Kenya	05.10.90	5	101,849
77	Kyrgyz Republic	12.03.03	2	639,7
78	Latvia	25.11.95	6	148,718
79	Lebanon	16.08.99	4	?1075
80	Lesotho	01.11.04	1	434
81	Liberia	02.11.03	5	95,879

82	Libyan Arab Jamahiriya	05.08.00	2	83
83	Liechtenstein	06.12.91	1	101
84	Lithuania	20.12.93	5	50,451
85	Luxembourg	15.08.98	2	17,213
86	Madagascar	25.01.99	6	787,555
87	Malawi	14.03.97	1	224,8
88	Malaysia	10.03.95	6	134,158
89	Mali	25.09.87	1	4,119,500
90	Malta	30.01.89	2	16
91	Marshall Islands	13.11.04	1	69
92	Mauritania	22.02.83	4	1,240,600
93	Mauritius	30.09.01	2	379
94	Mexico	04.11.86	113	8,161,357
95	Moldova	20.10.00	3	94,705
96	Monaco	20.12.97	1	23
97	Mongolia	08.04.98	11	1,439,530
98	Montenegro	03.06.06	1	20
99	Morocco	20.10.80	24	272,01
100	Mozambique	03.12.04	1	688
101	Myanmar	17.03.05	1	256
102	Namibia	23.12.95	4	629,6
103	Nepal	17.04.88	9	34,455
104	Netherlands	23.09.80	49	818,908
105	New Zealand	13.12.76	6	55,512
106	Nicaragua	30.11.97	8	405,691
107	Niger	30.08.87	12	4,317,869
108	Nigeria	02.02.01	11	1,076,728
109	Norway	21.12.75	37	116,369
110	Pakistan	23.11.76	19	1,343,627
111	Palau	18.02.03	1	493
112	Panama	26.11.90	4	159,903
113	Papua New Guinea	16.07.93	2	594,924
114	Paraguay	07.10.95	6	785,97
115	Peru	30.03.92	13	6,784,042
116	Philippines	08.11.94	4	68,404
117	Poland	22.03.78	13	145,075
118	Portugal	24.03.81	28	86,581
119	Republic of Korea	28.07.97	11	8,215
120	Romania	21.09.91	4	682,166
121	Russian Federation	11.02.77	35	10,323,767
122	Rwanda	01.04.06	1	...
123	Saint Lucia	19.06.02	2	85
124	Samoa	06.02.05	1	01.04.06

125	Sao Tome and Principe	21.12.06	1	23
126	Senegal	11.11.77	4	99,72
127	Serbia	27.04.92	9	55,627
128	Seychelles	22.03.05	2	44,021
129	Sierra Leone	13.04.00	1	295
130	Slovakia	01.01.93	14	40,697
131	Slovenia	25.06.91	3	8,205
132	South Africa	21.12.75	19	543,978
133	Spain	04.09.82	63	281,768
134	Sri Lanka	15.10.90	3	8,522
135	Sudan	07.05.05	4	8,189,600
136	Suriname	22.11.85	1	12
137	Sweden	21.12.75	51	514,675
138	Switzerland	16.05.76	11	8,676
139	Syrian Arab Republic	05.07.98	1	10
140	Tajikistan	18.11.01	5	94,6
141	Thailand	13.09.98	10	370,6
142	The FYR of Macedonia	08.09.91	2	21,616
143	Togo	04.11.95	4	1,210,400
144	Trinidad & Tobago	21.04.93	3	15,919
145	Tunisia	24.03.81	20	726,541
146	Turkey	13.11.94	13	179,898
147	Turkmenistan	03.07.09	1	267,124
148	Uganda	04.07.88	12	454,303
149	Ukraine	01.12.91	33	744,651
150	United Arab Emirates	29.12.07	1	620
151	United Kingdom	05.05.76	168	1,274,323
152	United Republic of Tanzania	13.08.00	4	4,868,424
153	United States of America	18.04.87	25	1,317,580
154	Uruguay	22.09.84	2	424,904
155	Uzbekistan	08.02.02	2	558,4
156	Venezuela	23.11.88	5	263,636
157	Viet Nam	20.01.89	2	25,759
158	Yemen	08.02.08	1	???
159	Zambia	28.12.91	8	4,030,500
160	former USSR		3	669,2

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄ : ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

I. [NΟΜΟΣ 1650/1986](#)

II. [NΟΜΟΣ 2204/1994](#)

III. [NΟΜΟΣ 2468/1997](#)

IV. [NΟΜΟΣ 3010/2002](#)

V. ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (IMPORTANT BIRD AREAS (IBAS) IN GREECE)

A/A	Country / Territory	International name	IBA Code	Criteria
1	Greece	Acheloos valley	GR080	B2, C7
2	Greece	Acheron delta and gorge	GR077	A3, A4i, B1i, C2, C6
3	Greece	Agioi Theodori islet	GR177	A4ii, B1iii, B2, C2
4	Greece	Agios Efstratios island	GR133	A4ii, B1iii, B2, C2
5	Greece	Agios Mamas marsh	GR034	A1, B1i, B2, C1, C2
6	Greece	Agra artificial lake	GR041	B2, C6
7	Greece	Akarnanika mountains	GR090	A3, B2, B3, C6
8	Greece	Aliakmon gorge	GR042	B2
9	Greece	Aliko Psilis Ammou lagoon, Samos	GR146	B2, C6
10	Greece	Alyki Angelochoriou lagoon (Megalou Emvolou)	GR030	A1, A4i, B1i, C1, C2, C3
11	Greece	Alyki Kitros lagoon	GR043	A4i, B1i, B2, B3, C2, C3, C6
12	Greece	Alyki lagoon, Aegion	GR093	B1i, C2
13	Greece	Amorgos island	GR156	A1, B2, C1, C6
14	Greece	Amvrakikos gulf	GR081	A1, A4i, A4iii, B1i, B2, C1, C2, C3, C4, C6
15	Greece	Anafi island	GR159	A4ii, B1ii, B1iii, B2, B3, C2, C6
16	Greece	Antikhassia mountains and Meteora	GR053	B2, B3, C2, C6
17	Greece	Antikithira island, Prasouda & Lagouvardos islets	GR130	A4ii, B1iii, B2, C2, C6
18	Greece	Apsalos and Moglenitsa gorges	GR040	B2, C6
19	Greece	Area of Anthofito	GR026	A1, B2, C1, C6
20	Greece	Area of Oriokastro, Lake Delvinaki, Meropis forest, Gormou valley & Mounts Kasidiaris & Douskon	GR072	B2, B3, C6
21	Greece	Artzan marshes	GR024	A1, A4i, B1i, C1, C2
22	Greece	Astypalea island and nearby islets	GR164	A1, A4ii, B1ii, B1iii, B2, B3, C1, C2, C6
23	Greece	Asvestades-Vrisika area	GR002	B2, C6
24	Greece	Athamanika mountains (Tzoumerka)	GR079	B2, C6
25	Greece	Axios, Loudias, and Aliakmon estuaries	GR028	A1, A4i, A4iii, B1i, B2, B3, C1, C2, C3, C4, C6
26	Greece	Barbas & Klokos mountains & Selinous gorge	GR094	B2, C6
27	Greece	Central Andros island	GR147	B3, C6
28	Greece	Central part of Zagori and Mount Mitsikeli	GR067	B2, B3, C6
29	Greece	Central Rodopi mountains and Nestos valley	GR014	B2, B3, C6
30	Greece	Central Rodos and the areas of Lindos, Mesanagros and Katavia-Prassonisi	GR171	B2, B3, C6
31	Greece	Chalki island and nearby islets	GR170	A1, B2, B3, C1, C6
32	Greece	Christiana islets	GR158	A4ii, B1iii, B2, C2
33	Greece	Dadias-Dereiou-Aisimis forest	GR003	A1, A3, B2, C1, C6
34	Greece	Delimidi and Fteri mountains, Agra	GR101	B2, C6
35	Greece	Dia island	GR189	A4ii, B1iii, B2, C2, C6
36	Greece	Diapontia islands (Othoni, Erikoussa,	GR082	B2, C6

		Mathraki islands and rocky islets)		
37	Greece	Dionisiades islands	GR192	A1, A4ii, B1ii, B1iii, B2, C1, C2, C6
38	Greece	Dirfi, Xirovouni, Skotini, Mavrovouni, Alokteri & Ortari mountains & the vicinity of Kimi	GR111	B3, C6
39	Greece	Divari Pilou lagoon (Gialova)	GR119	A4i, B1i, C2, C3
40	Greece	East Lakonia mountains	GR123	B2, B3, C6
41	Greece	Echinades islands, Kalamos and Atokos	GR084	C7
42	Greece	Elassona area	GR055	A1, B2, C1, C6
43	Greece	Epanomi lagoon	GR031	B1i, B2, C2, C3
44	Greece	Evros delta	GR006	A1, A4i, A4iii, B1i, B1iv, B2, B3, C1, C2, C3, C4, C5, C6
45	Greece	Evrota delta	GR122	A4i, B1i, C2
46	Greece	Falkonera islet	GR128	B1iii, B2, C2, C6
47	Greece	Farsala area	GR063	A1, B1iii, B2, C1, C2, C6
48	Greece	Filiouri river valley and east Rodopi mountains	GR008	A1, B2, B3, C1, C6
49	Greece	Fourni islands	GR144	A1, A4ii, B1ii, B1iii, B2, B3, C1, C2, C6
50	Greece	Galaxidi	GR108	A1, B1iii, B2, C1, C2, C6
51	Greece	Gallikos estuary and Kalohori lagoon	GR029	A1, A4i, B1i, B3, C1, C2, C6
52	Greece	Gavdos and Gavdopoula islands	GR181	B1i, B2, C2
53	Greece	Gera gulf-Dipi and Haramida marshes, Lesvos	GR138	A4i, B1i, B2, C2
54	Greece	Geropotamos estuary	GR186	A4i, B1i, C2
55	Greece	Ikaria island	GR143	A1, B2, C1, C6
56	Greece	Ioannina city and neighbouring area	GR071	A1, B2, C1, C6
57	Greece	Ios, Sikinos, Folegandros island group	GR157	A4ii, B1ii, B2, B3, C2, C6
58	Greece	Islets of Karpathian Sea	GR173	A4ii, B1iii, B2, C2, C6
59	Greece	Islets of North Dodekanisa	GR160	A1, A4ii, B1i, B1ii, B1iii, B2, B3, C1, C2, C6
60	Greece	Kalamaki gorge-Mount Zarkou	GR054	B2, C6
61	Greece	Kalamas estuary	GR074	A1, A4i, B1i, C1, C2, C3, C6
62	Greece	Kalamas gorge	GR075	A1, B2, C1, C6
63	Greece	Kallonis gulf	GR137	A4i, B1i, B2, C2, C6
64	Greece	Kalogria lagoon, Strofilia forest, and Lamia marshes	GR098	A4i, B1i, B2, C2, C3, C6
65	Greece	Kandili mountain	GR110	B3, C6
66	Greece	Kasos island	GR174	A1, A4ii, B1iii, B2, C1, C2, C6
67	Greece	Kavalli islets	GR195	B1iii, B2, C2
68	Greece	Kerketion mountain (Koziakas)	GR052	B2, B3, C6
69	Greece	Kineros and Levitha islands and rocky islets	GR163	A1, A4ii, B1iii, B2, C1, C2, C6
70	Greece	Kompsatos valley	GR009	A1, B2, B3, C1, C6
71	Greece	Kotychi lagoon	GR099	A1, A4i, B1i, C1, C2
72	Greece	Koufonisi island	GR196	B2
73	Greece	Krioneritis mountain	GR182	B2, B3, C6
74	Greece	Lagoons of Kerkyra	GR083	A1, A4i, B1i, C1, C2, C3
75	Greece	Lake Amvrakia	GR089	B1i, C2, C3
76	Greece	Lake Chimaditis and Lake Zazaris	GR046	A1, A4i, B1i, B2, C1, C2, C6

77	Greece	Lake Distos	GR112	A3, B2, C2, C6
78	Greece	Lake Doirani	GR023	A1, A4i, B1i, C1, C2
79	Greece	Lake Kalodiki, Margariti and Karteri marshes	GR078	B2, C6
80	Greece	Lake Kastoria (Orestiada)	GR048	A1, A4i, B1i, B2, C1, C2, C3, C6
81	Greece	Lake Kerkini	GR020	A1, A4i, A4iii, B1i, B2, C1, C2, C3, C4, C6
82	Greece	Lake Kourna, Almyrou delta, and Georgioupolis beach	GR180	C7
83	Greece	Lake Mikri Prespa and Lake Megali Prespa	GR047	A1, A4i, B1i, B2, C1, C2, C3, C6
84	Greece	Lake Mitrikou (Ismarida)	GR010	A1, A4i, A4iii, B1i, B2, B3, C1, C2, C3, C4, C6
85	Greece	Lake Pamvotida (Ioanninon)	GR070	A1, B1i, C1, C3
86	Greece	Lake Pikrolimni	GR027	A1, C1
87	Greece	Lake Stymphalia	GR117	B2, C2, C6
88	Greece	Lake Vegoritis and Lake Petron	GR045	A1, B2, C1, C6
89	Greece	Lakes Khortaro and Alyki, Moudros gulf, Diapori fen, and Fakos peninsula	GR132	A1, A4i, A4ii, B1i, B1iii, B2, C1, C2, C3, C6
90	Greece	Lakes Trichonida and Lysimachia	GR091	A1, C1
91	Greece	Lakes Volvi-Langada (or Koronia-Ag. Vasiliou) & Rentina Gorge (or Makedonika Tempi)	GR032	A1, A4i, A4iii, B1i, B2, C1, C2, C3, C4, C6
92	Greece	Lefka mountains	GR179	B2, C6
93	Greece	Mati of Tirnavos	GR057	A1, C1
94	Greece	Mavrovouni mountain, Larissa	GR060	A1, A3, B2, B3, C1, C2, C6
95	Greece	Megalo and Mikro Livari lagoons Istieas	GR109	B1i, C3
96	Greece	Mesolongi and Aetoliko lagoons, and Acheloos and Evinos estuaries	GR092	A1, A4i, A4iii, B1i, B2, C1, C2, C3, C4, C6
97	Greece	Mikres Kyklades	GR155	A4ii, B1ii, B1iii, B2, B3, C2
98	Greece	Mount Asterousia (Kofinas)	GR187	B2, B3, C6
99	Greece	Mount Athos	GR037	B1ii, C2
100	Greece	Mount Beles (Kerkini)	GR022	B2, C6
101	Greece	Mount Cholomontas	GR033	C7
102	Greece	Mount Dikios, Cape Louros, Lake Psalidi, & Alyki	GR166	A1, B2, C1, C6
103	Greece	Mount Dikti	GR190	B2, C6
104	Greece	Mount Erimanthos	GR097	B2, B3
105	Greece	Mount Falakro	GR015	B2, C6
106	Greece	Mount Foloi	GR100	B3, C6
107	Greece	Mount Ghiona, Reka ravine, Lazorema, and Vathia Lakka	GR106	A3, B2, B3, C6
108	Greece	Mount Gramos	GR049	B2, C6
109	Greece	Mount Helmos (Aroania)	GR096	B2
110	Greece	Mount Idi	GR185	B2, B3, C6
111	Greece	Mount Itamos	GR036	B2, C6
112	Greece	Mount Iti	GR104	B2, B3, C6
113	Greece	Mount Jouchtas	GR188	B2, C6
114	Greece	Mount Kedros and Kourtaliotiko gorge	GR183	B2
115	Greece	Mount Kerkis	GR145	B3, C6
116	Greece	Mount Kohilas, Skyros island	GR115	A1, B2, B3, C1, C6
117	Greece	Mount Kouskouras	GR019	B3, C6

118	Greece	Mount Koutroulis, Mount Ag. Dikaios and Modia plateau	GR178	B2, C6
119	Greece	Mount Kroussia (or Mavrovouni)	GR021	A1, B2, C1, C6
120	Greece	Mount Lepetimnos, Lesvos	GR135	A1, B1ii, B2, B3, C1, C2, C6
121	Greece	Mount Ochi and surrounding area	GR113	A4ii, B1ii, B2, B3, C2, C6
122	Greece	Mount Olympus	GR044	A3, B2, B3, C6
123	Greece	Mount Olympus, Lesvos	GR139	A3, B3, C2, C6
124	Greece	Mount Othrys	GR102	B2, B3, C6
125	Greece	Mount Pangaio	GR017	B2, B3
126	Greece	Mount Paramithias	GR076	B3, C6
127	Greece	Mount Parnitha	GR124	B3, C6
128	Greece	Mount Pilion	GR064	B2, C6
129	Greece	Mount Taigetos	GR120	A1, A3, B2, B3, C1, C2, C6
130	Greece	Mount Thryptis and Mount Ornon	GR191	B2, C6
131	Greece	Mount Vardousia	GR105	B2, B3, C6
132	Greece	Mount Vourinos	GR051	B2, C6
133	Greece	Mount Ymittos	GR126	A3, B3, C6
134	Greece	Mount Zakrou	GR194	B2, B3, C6
135	Greece	Mount Ziria (Killini)	GR116	B2
136	Greece	Mountain Voras (Kaimaktchalan)	GR039	B2, B3, C6
137	Greece	Mounts Artemisio and Lirkio	GR118	B3, C6
138	Greece	Mounts Dias, Mavrovouni and Koronos	GR154	B2, B3, C6
139	Greece	Mounts Kato Olympus & Ossa, & Tembi ravine	GR058	B2, C6
140	Greece	Mounts Orliakas and Tsourgiakas	GR050	B2, C6
141	Greece	Mounts Tsamanta, Filiaton, Pharmakovouni, and Megali Rahi	GR073	A1, B2, C1, C6
142	Greece	Mounts Tzena and Pinovo	GR038	B3, C6
143	Greece	National Marine Park of Alonissos (North Sporades)	GR065	A1, A4ii, B1ii, B1iii, B2, B3, C1, C2, C6
144	Greece	Nea Fokea marshes	GR035	B1i, C2
145	Greece	Nestos gorge	GR013	A1, B2, C1, C6
146	Greece	Nestou delta and coastal lagoons	GR012	A1, A4i, B1i, B1ii, B2, B3, C1, C2, C3, C6
147	Greece	Nisiros island and nearby islets	GR167	A4ii, B1iii, B2, B3, C2, C6
148	Greece	North and east Kalimnos, Telendos, and Kalolimnos islands and islets	GR162	A1, A4ii, B1iii, B2, C1, C2, C6
149	Greece	North and north-east Thasos island	GR016	B1ii, C2
150	Greece	North and south Patmos island and islets	GR161	A4ii, B1iii, B2, C2
151	Greece	North Chios	GR141	B2, C6
152	Greece	North, east and south Kithira island	GR129	A1, A4ii, B1i, B1ii, B1iv, B2, B3, C1, C2, C5, C6
153	Greece	North-east Tinos island	GR148	B2
154	Greece	North-eastern edge of Crete	GR193	A1, A4ii, B1iii, B2, C1, C2
155	Greece	Northern Evros and Ardas riparian forest	GR001	A1, B2, B3, C1, C6
156	Greece	Northern Sifnos	GR151	B2
157	Greece	Northern Syros	GR149	B2
158	Greece	North-west Skyros and Ag. Fokas islets	GR114	A1, C1, C6
159	Greece	Paros, Antiparos and adjacent islands	GR153	A1, A4i, B1i, B2, C1, C3, C6
160	Greece	Peristeri mountain	GR069	B2, C6

161	Greece	Pinios delta	GR059	A1, C1
162	Greece	Porto Lagos, Lake Vistonis, and coastal lagoons (Lakes of Thrace)	GR011	A1, A4i, A4iii, B1i, B1ii, B2, B3, C1, C2, C3, C4, C6
163	Greece	Prassiano gorge	GR184	B2, C6
164	Greece	Protected area of Dadia-Lefkimi-Soufli forest	GR004	A1, A3, B1iii, B2, C1, C2, C6
165	Greece	Psara and Antipsara islands	GR140	A4ii, B1i, B1ii, B1iii, B2, B3, C2, C6
166	Greece	Reservoirs of former Lake Karla	GR061	A1, A4i, B1i, C1, C2, C3
167	Greece	River Axios	GR025	A1, A4i, B1i, C1, C2
168	Greece	Rocky islets of Limnos island	GR131	A1, A4ii, B2, C1, C2, C6
169	Greece	Rodopos peninsula	GR176	B2, C6
170	Greece	Samothraki island	GR007	B1i, C2
171	Greece	Saria island and northern Karpathos	GR172	B2, C6
172	Greece	Schinias marsh	GR125	A4i, B1i, C2
173	Greece	Serifos island	GR150	B2
174	Greece	Simi island and adjacent islets	GR169	A1, B2, C1
175	Greece	Sirna island and nearby islets	GR165	A4ii, B1ii, B1iii, B2, B3, C2, C6
176	Greece	Sounio area	GR127	B3, C6
177	Greece	South forest complex of Evros prefecture	GR005	A1, A3, B1iii, B2, B3, C1, C2, C6
178	Greece	Southern and eastern part of Mount Parnassos	GR107	A3, B2, B3, C6
179	Greece	Southern Mani, Mount Sanghias & Cape Tenaro	GR121	A3, B2, B3
180	Greece	South-west peninsula-petrified forest, Lesvos	GR134	A1, A3, B2, B3, C1, C2, C6
181	Greece	Sperchios valley and delta-Maliakos gulf	GR103	A1, A4i, A4iii, B1i, B2, C1, C2, C4, C6
182	Greece	Strofades islands	GR087	B1ii, C2, C6
183	Greece	Strymon delta	GR018	A1, A4i, B1i, C1, C2
184	Greece	The Agia Dinati and Kokkini Rachi mountains of Kefallinia	GR085	C7
185	Greece	Thessaly plain	GR062	A1, A4ii, B1iii, B2, B3, C1, C2, C6
186	Greece	Tiganis peninsula and the islands of Gramvousas and Pontikonisi	GR175	A4ii, B1iii, B2, C2
187	Greece	Tilos island	GR168	A1, A4ii, B1iii, B2, C1, C2
188	Greece	Timfi (Gamila) and Smolikias mountains	GR066	A3, B2, C6
189	Greece	Tokmakia islets	GR136	A1, C1
190	Greece	Tyrnavos area	GR056	A1, B2, C1, C6
191	Greece	Valia Kalda (Pindos National Park)	GR068	B2, C7
192	Greece	Valtou mountains	GR088	B2, B3, C6
193	Greece	Venetiko islet	GR142	B2
194	Greece	Vouraikos gorge including Kalavrita	GR095	C7
195	Greece	West and north Zakynthos	GR086	A3, B1i, C2
196	Greece	Western Milos, Antimilos & Polyegos islands	GR152	B2

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ**ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

Ζαλίδης, Χ. και Μαντζαβέλας, Α. (1994) (συντ. εκδόσεως) *Απογραφή των ελληνικών υδροτόπων ως φυσικών πόρων* (πρώτη προσέγγιση), Θέρμη : Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υδροτόπων (EKBY)

Ζαλίδης Γ., Τακαβάκογλου, Β., Λαζαρίδου, Ε., Κανελλόπουλος, Γ. (2005) «Το μέλλον των Ελληνικών υδροτόπων υπό το πρίσμα εφαρμογής της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/EC) : Προβλήματα και Προοπτικές», Ξάνθη : Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης : 5^ο Εθνικό Συνέδριο Ελληνικής Επιτροπής Διαχείρισης Υδατικών Πόρων (ΕΕΔΥΠ) με θέμα : Ολοκληρωμένη Διαχείριση Υδατικών Πόρων με βάση τη Λεκάνη Απορροής, 6-9 Απριλίου 2005.

Ζαλίδης, Χ., Crisman, T. και Γεράκης, Π. (2002) *Αποκατάσταση Μεσογειακών υδροτόπων*, Αθήνα : ΥΠΕΧΩΔΕ, και Θέρμη : Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υδροτόπων (EKBY)

Καράκωστας, Ι. (2004) «Η νομική προστασία των υδροτόπων», *Περιβάλλον και Δίκαιο*, 1 (27), σελ. 27-30.

Κατσαδωράκης, Γ. (1995) *Τα κείμενα του Κέντρου Πληροφόρησης της Πρέσπας*, Άγιος Γερμανός, Πρέσπες : Εταιρία Προστασίας Πρεσπών,

Μαντζαβέλας, Α., Ταυλαράκη, Γ., Καρρής, Γ., Δημαλέξης, Α., Παππάς, Β., Ζόγκαρης, Σ. (2001) «Τεχνικός Οδηγός Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και Αποκατάστασης Υδροτόπων. Κέντρο των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Μεσογείου για το Περιβάλλον» Πρόγραμμα NetWet – Interreg II C.

Τσιούρης, Σ. και Γεράκης, Π. (1991) *Υδροτόποι της Ελλάδος : αξίες, αλλοιώσεις, Προστασία*, Θεσσαλονίκη : Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Γεωπονίας, Εργαστήριο οικολογίας & προστασίας περιβάλλοντος

Τσουγκράκης, Ι. (1995) *Η βόσκηση αγροτικών ζώων στους υδροτόπους και οι επιδράσεις της στην орνιθοπανίδα - Επισκόπηση Βιβλιογραφίας*, Θέρμη : Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υδροτόπων (EKBY)

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cowardin, L. Carter, V., Golet, F. and LaRoe, E. (1979) "Classification of wetlands and deepwater habitats of the United States" US Department of the Interior Fish and Wildlife Service, Washington

Feirabend, J. and Zelazny, J. (1987) *Status report on our nation's wetlands*, Washington: National Wildlife Federation.

Frazier, S. (1996) *An overview of the world's Ramsar sites*, Slimbridge, U.K: Wetlands International Publications

Keddy, P. (2002) *Wetland Ecology, Principles and Conservation*, United Kingdom: Cambridge Studies in Ecology, Cambridge University Press

Maltby, E. (1986) *Waterlogged wealth : why waste the world's wet places?*, London : International Institute for Environment and Development

Mitsch, W. and Gosselink, J. (1986) *Wetlands*, New York : Van Nostrand Reinhold

Pearce, F. and Crivelli, A. (1994) *Characteristics of Mediterranean Wetlands*. Arles (France) : Publications MedWet Tour du Valat

Skinner, J. and Zalewski, S. (1995) *Functions and values of Mediterranean Wetlands*, Arles (France) : Publications MedWet Tour du Valat

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

<http://www.balcenv.gr/files/uploads/viopoik.pdf> (προσβάσιμη 16-11-2009)

<http://www.balcenv.gr/index.php?act=viewCat&catId=24> (προσβάσιμη 16-11-2009)

<http://www.biodiv.org/doc/world/gr/gr-nr-02-en.doc> (προσβάσιμη 16-11-2009)

http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_Natura2000_el.html (προσβάσιμη 12-11-2009)

www.ekby.gr/ekby/el/Greek_Wetlands_main_el.html (προσβάσιμη 12-11-2009)

http://europa.eu/legislation_summaries/environment/nature_and_biodiversity/l28050_en.htm (προσβάσιμη 07-01-2010)

http://ec.europa.eu/environment/news/efe/int_action/20090510_desertifctn_el.htm
(προσβάσιμη 07-01-2010)

http://www.ornithologiki.gr/gr/politiki/unesco_world.php (προσβάσιμη 12-11-2009)

http://www.teicrete.gr/diatmim/notes/THESMIKO/ypostiri3i/E_E/Sinopsi%20periballoyntikis%20nomothesias%20E_E/kuoto%20anaoinwsi.pdf (προσβάσιμη 02-12-2009)

http://www.ramsar.org/pdf/cop8/cop8_doc_21_e.pdf (προσβάσιμη 07-01-2010)

http://www.ramsar.org/cda/ramsar/display/main/main.jsp?zn=ramsar&cp=1_4000_0
(προσβάσιμη 17-01-2010)